

معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی
اداره پاسخگویی به سوالات دینی

احکام نجاسات

دوره آموزشی کارشناسان پاسخگویی به سوالات شرعی
گروه علمی احکام اداره پاسخگویی به سوالات دینی
(سال ۱۳۹۸)

در این نسخه تنها نظر چهار تن از فقها آمده است و مطالب کم کاربردتر نیز حذف شده است؛

((غیر قابل انتشار))

فهرست

فصل اول: انواع نجاسات.....	۸
اول و دوم: ادرار و مدفوع.....	۸
بررسی انواع حیوانات.....	۸
خروج بول یا غائط از محل غیر متعارف.....	۹
ادرار و مدفوع حیوانات حرام گوشت عارضی.....	۹
حکم ادرار و مدفوع خفاش.....	۱۰
ادرار و مدفوع لاک پشت.....	۱۰
حکم ادرار بچه شیرخوار.....	۱۱
بخار نجاست.....	۱۱
وجود اشیاء سخت، در غائط.....	۱۲
عوض شدن رنگ لباس زیر.....	۱۲
ذره های غائط، بعد از تطهیر با غیر آب.....	۱۲
رطوبت خارج شده از مخرج غائط.....	۱۳
خروج عفونت.....	۱۳
فاصله بین چاه آب و چاه توالت.....	۱۳
حکم مجاورت آب با نجاست.....	۱۳
سوم: منی.....	۱۴
بررسی فقهی منی انواع حیوانات.....	۱۴
خروج رطوبتی با بوی منی.....	۱۴
شک در منی بودن رطوبت خارج شده.....	۱۴
چهارم: مردار.....	۱۵
مفهوم مردار.....	۱۵
مردارهای نجس و پاک.....	۱۵
میت و اعضای جدا شده.....	۱۵
اجزای بی روح مردار انسان و حیوانات دارای خون جهنده.....	۱۷
پوست های مختصر دست یا بدن.....	۱۷
پاک بودن ریشه مو (پیاز مو).....	۱۷
استخوان، ریشه دندان و شاخ حیوانات.....	۱۷
مردار سوسمار خانگی.....	۱۸
پوست مار.....	۱۸
گوشت و چرم حیوان مشکوک به تذکيه.....	۱۸
ژلاتین.....	۱۹
دواجات روان، عطر، روغن، واکس و صابون وارداتی.....	۲۰

عَلَقَه (خون استحاله‌شده از منی).....	۲۰
مُضْغَه و مشیمه و جفت.....	۲۰
جنین.....	۲۱
مایع کیسه آب جنین (مایع آمنیوتیک).....	۲۱
جوجه موجود در تخم.....	۲۱
مُشْک و مشکدان.....	۲۲
پنجم: خون.....	۲۳
نجاست و طهارت خون.....	۲۳
فرآورده‌های خونی مثل پلاسما و سرم.....	۲۳
خون داخل تخم‌مرغ.....	۲۳
خون لثه و مانند آن.....	۲۴
خون‌مردگی.....	۲۶
وجود خون موقع دوشیدن شیر.....	۲۶
افتادن ذره‌ای خون داخل غذای درحال جوش.....	۲۶
زردابه.....	۲۶
خروج رطوبت در هنگام خاراندن بد.....	۲۷
تردید بین خون و چرک.....	۲۷
خون مشکوک به خون حیوان یا غیرحیوان.....	۲۷
خون مشکوک به خون حیوان خون جهنده دار یا غیر آن.....	۲۷
جوش‌های بدن.....	۲۸
خون حیوان صیدشده.....	۲۸
حکم خون‌هایی که بعد از ذبح شرعی در بدن حیوان باقی می‌ماند.....	۲۸
خون بره موجود در شکم حیوان مذکبی.....	۲۹
ششم و هفتم: سگ و خوک.....	۲۹
اجزای بی‌روح سگ و خوک.....	۲۹
قلم‌موهای مشکوک به موی خوک.....	۲۹
سگ شکاری یا سگ چوپان.....	۳۰
گراز.....	۳۰
مایه‌پنیر گرفته‌شده از خوک.....	۳۰
طهارت ژلاتین حاصل از خوک به دلیل استحاله.....	۳۰
آب دهان و موی حیوانات حرام گوشت.....	۳۱
افتادن موش زنده در غذا.....	۳۱
هشتم: کافر.....	۳۱
مفهوم کافر.....	۳۱

۳۲.....	اقسام کافر.....
۳۲.....	طهارت و نجاست کافر.....
۳۳.....	مجوس.....
۳۳.....	صابئین.....
۳۳.....	طهارت و نجاست طفل کافر.....
۳۴.....	مرتد.....
۳۵.....	بلدنبودن اصول و فروع دین.....
۳۵.....	معتقد به وحدت وجود.....
۳۵.....	صوفیه.....
۳۶.....	علی الهی.....
۳۶.....	اهل حق.....
۳۶.....	اسماعیلیه.....
۳۷.....	خوارج.....
۳۷.....	بهائیت.....
۳۷.....	ناصبی.....
۳۸.....	انکار ضروریات دین.....
۳۸.....	تارک نماز و روزه.....
۳۹.....	طهارت و نجاست زنازاده.....
۳۹.....	پیوند اعضای بدن کافر به مسلمان.....
۳۹.....	نهم: شراب و دیگر مست کننده ها.....
۳۹.....	شراب.....
۳۹.....	گوشت حیوانی که شراب خورده است.....
۴۰.....	سرکه شدن شراب با افزودن نمک.....
۴۰.....	آب انگور جوش آمده.....
۴۱.....	تبخیر شدن دوسوم آب انگور با غیر آتش.....
۴۱.....	شیره ای که همه دوسومش، به وسیله آتش تبخیر نشده است.....
۴۲.....	جوش آمدن چند حبه انگور در غذا.....
۴۲.....	باد کردن دانه های انگور.....
۴۲.....	جوش آمدن انگور همراه سیب و سرکه شدن آن ها.....
۴۳.....	انگور سبزه شده در میان تیزاب.....
۴۳.....	غوره و آب غوره جوش آمده.....
۴۳.....	غوره مشکوک به انگور.....
۴۳.....	جوش آمدن چند حبه انگور همراه غوره.....
۴۳.....	خرما و مویز و کشمش جوش آمده.....

۴۴	جوش آمدن سرکه انگور.....
۴۴	غیر شراب.....
۴۴	بنگ و حشیش.....
۴۴	قرص های اکستازی.....
۴۵	دهم: آب جو (فَقَّاع).....
۴۵	طهارت و نجاست.....
۴۵	ماء الشعیر.....
۴۵	لوردویر (مخمر آب جو).....
۴۶	الکل.....
۴۷	کفیر.....
۴۷	کاموجیا.....
۴۸	یازدهم: عرق حیوان نجاست خوار.....
۴۸	عرق حیوان جَلال.....
۴۸	عرق جنب از حرام.....
۴۸	فصل دوم: راه های اثبات نجاست.....
۴۹	اول: یقین یا اطمینان از راه عقلایی.....
۴۹	علم وسواسی.....
۴۹	علم اجمالی به نجاست یکی از چند چیز.....
۵۱	ظن و گمان به نجاست.....
۵۱	یقین تعبّدی به نجاست.....
۵۲	دوم: ذوالید.....
۵۲	عوامل موثر و غیر موثر در قول ذوالید.....
۵۲	لازم نبودن حصول یقین یا اطمینان یا گمان از قول ذوالید.....
۵۲	عدالت ذوالید.....
۵۳	مسلمان بودن ذوالید.....
۵۳	بلوغ ذوالید.....
۵۴	سوم: بیّنه.....
۵۴	منظور از بیّنه.....
۵۴	شهادت یک مرد عادل.....
۵۴	شهادت یک نفر ثقه و مطمئن.....
۵۴	عوامل غیر مؤثر در بیّنه.....
۵۴	تحقیق و تفحص در موارد مشکوک.....
۵۵	فصل سوم: شروط نجس شدن اشیاء پاک.....
۵۵	شرط اول: ملاقات و برخورد.....

۵۵.....	ملاقات و برخورد داخلی.....
۵۷.....	شرط دوم: قابلیت تأثیر.....
۵۷.....	معنای قابلیت تأثیر.....
۵۸.....	سرایت نجاست با نفوذ نمِ نجس.....
۵۸.....	سرایت نجاست با گرد و خاک نجس.....
۵۸.....	سرایت نجاست در برخورد با بدن خشک میّت.....
۵۹.....	سرایت نجاست با حشرات.....
۵۹.....	یقین به وجود تری و شک در زوال آن در هنگام ملاقات.....
۵۹.....	نجس شدن شیء جامد و سرایت نکردن نجاست به تمام نقاط آن.....
۶۰.....	سرایت نکردن نجاست در زمین یا پارچه یا بدن خیس نجس شده به جاهای دیگر آن.....
۶۰.....	نجس شدن خیار و خربزه و مانند این‌ها و سرایت نکردن نجاست به تمام نقاط آن‌ها.....
۶۰.....	نجس شدن مایع غلیظ و سرایت نکردن نجاست به تمام نقاط آن.....
۶۰.....	نجس شدن مایع رقیق مضاف و سرایت نجاست به تمام نقاط آن.....
۶۱.....	سرایت نجاست در شیر و روغن نجس شده.....
۶۱.....	اخلاط بینی آغشته به خون و سرایت نکردن نجاست به جاهای پاک آن.....
۶۱.....	نجس شدن آب جاری و سرایت نکردن نجاست به تمام آن.....
۶۱.....	نجس شدن آب چشمه و سرایت نکردن نجاست به قسمت‌های پاک آن.....
۶۲.....	نجس شدن آب کُر و سرایت نکردن نجاست به قسمت‌های پاک آن.....
۶۲.....	نجس شدن آب قلیل و سرایت نجاست به قسمت‌های پاک آن.....
۶۲.....	غسالة آب قلیل در غیر استنجاء.....
۶۳.....	غسالة آب قلیل در استنجاء.....
۶۴.....	شرط سوم: عدم تعدد واسطه.....
۶۴.....	نجس کنندگی متنجس به طور مطلق.....
۶۵.....	جاری نشدن جمیع احکام نجس بر متنجس.....
۶۵.....	فصل چهارم: احکام نجاسات و متنجّسات.....
۶۵.....	خوردن و خوراندن.....
۶۵.....	خوردن و آشامیدن عین نجس یا متنجّس.....
۶۶.....	خوراندن چیز نجس.....
۶۶.....	جواز استفاده از مواد خوراکی کارخانجات بزرگ خارجی.....
۶۷.....	رستوران‌های غیرمسلمان.....
۶۷.....	پنیرهای تولیدشده با پنیرمایه «رینت» در کشورهای خارجی.....
۶۷.....	اعلام نجاست.....
۶۸.....	نجس شدن لباس یا چیز دیگر از کسی که وارد خانه ما می‌شود.....
۶۸.....	علم به نجاست غذا توسط صاحب‌خانه.....

علم میهمان به نجاست غذا.....	۶۸
واجب نبودن اعلام نجاست توسط خریدار.....	۶۹
فصل پنجم: احکام طهارت مقدسات.....	۶۹
مساجد.....	۶۹
حکم نجس کردن مسجد.....	۶۹
وجوب کفایی تطهیر مسجد.....	۶۹
وجوب فوری تطهیر مسجد.....	۷۰
نجس کردن اشیاء مسجد.....	۷۰
خروج از عنوان مسجدیت.....	۷۰
نجس کردن مسجد خراب شده.....	۷۱
بردن عین نجس یا منتجس به مسجد.....	۷۱
ورود کفار به مسجد.....	۷۲
گذاشتن میّت در مسجد قبل از غسل دادنش.....	۷۲
حرم معصومین علیهم السلام.....	۷۲
حکم نجس کردن حرم معصومین علیهم السلام.....	۷۲
تطهیر حرم معصومین علیهم السلام.....	۷۳
ورود کفار به حرم امامان(ع).....	۷۳
قرآن کریم.....	۷۳
حکم نجس کردن قرآن.....	۷۳
نوشتن قرآن با مرکّب نجس.....	۷۴
وجوب کفایی تطهیر قرآن.....	۷۴
لزوم اجازه برای تطهیر قرآن شخص دیگر.....	۷۴
ضامن بودن نقص وارد شده بر قرآن.....	۷۵
دادن قرآن به کافر.....	۷۵
فروش قرآن به کافر.....	۷۵
تربت معصومین علیهم السلام.....	۷۵
افتادن اشیاء محترم مثل تربت یا اسماء متبرکه که در چاه توالت.....	۷۶

فصل اول: انواع نجاسات

پرسش: نجاسات را نام ببرید؟

- نجاسات شامل یازده چیز است: اول، ادرار؛ دوم، مدفوع (غائط)؛ سوم، منی؛ چهارم، مردار؛ پنجم، خون؛ ششم، سگ؛ هفتم، خوک؛ هشتم، کافر؛ نهم، شراب و هرنوع مایع مست کننده؛ دهم، آبجو (فقّاع)؛ یازدهم، عرق شتر یا هر حیوان نجاست خوار. امام ره^۱
- نجاسات عبارتند از: ۱. بول. ۲. غایط. ۳. منی انسان. ۴. مردار. ۵. خون. ۶. سگ. ۷. خوک. ۸. مشروبات مست کننده بنابر احتیاط (واجب). ۹. کفاری که به دینی آسمانی متدین نیستند. ۱۰. عرق شتر نجاست خوار (عرق حیوانات دیگر نجاست خوار پاک است). امام خامنه ای^۲
- اول: ادرار. دوم: مدفوع. سوم: منی. چهارم: مردار. پنجم: خون. ششم و هفتم: سگ و خوک. هشتم: کافر. نهم: شراب. دهم: عرق حیوان نجاست خوار. آیت الله سیستانی^۳
- نجاسات بنابر احتیاط واجب یازده چیز است: ۱- بول ۲- مدفوع ۳- منی ۴- مردار ۵- خون ۶- سگ ۷- خوک ۸- کافر ۹- مایعات مست کننده ۱۰- آبجو ۱۱- عرق حیوان نجاست خوار. آیت الله مکارم^۴

اول و دوم: ادرار و مدفوع

پرسش: ادرار و مدفوع انسان، حیوانات کوچک بدون گوشت، حیوانات حلال گوشت، حیوانات دارای خون جهنده و حیواناتی که خون جهنده ندارند، از نظر طهارت و نجاست چه حکمی دارد؟^۵

بررسی انواع حیوانات

الف. ادرار و مدفوع انسان

ادرار و مدفوع انسان، هرچند بچه شیرخوار باشد، نجس است (تمام مراجع تقلید).

ب. ادرار و مدفوع حیوانات بدون گوشت

فضله حیوانات کوچک، مثل پشه و مگس که گوشت ندارند، پاک است (تمام مراجع تقلید).

ج. ادرار و مدفوع حیوانات حلال گوشت

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۸۳.

۲. حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۷. اجوبه الاستفتائات س ۲۷۰.

۳. توضیح المسائل جامع، مسئله ۹۵.

۴. توضیح المسائل، م ۸۸.

۵. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، مورد الاول و الثاني؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۸۴ و ۸۵، سیدعلی حسینی خامنه ای، اجوبه الاستفتائات [فارسی]، پاسخ سوالات ۲۷۹ و ۲۸۰؛ سیدعلی حسینی خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره ۲۲۶۹۶.

ادرار و مدفوع حیوانات حلال گوشت، پاک است (تمام مراجع تقلید).

د. ادرار و مدفوع حیوانات حرام گوشت دارای خون جهنده

- ادرار و مدفوع حیوانات حرام گوشتی که خون جهنده دارند، به غیر از پرندگان، نجس است (تمام مراجع تقلید).

ه. ادرار و مدفوع حیوانات حرام گوشت بدون خون جهنده

- ادرار و مدفوع حیوانات حرام گوشتی که خون جهنده ندارند، پاک است (حضرت امام (ره)، امام خامنه ای).

- اگر گوشت درخور توجهی داشته باشند، بنابر احتیاط واجب باید از ادرارشان اجتناب کرد؛ در غیر این صورت، اجتناب لازم نیست (آیات عظام سیستانی و مکارم شیرازی).

و. فضلہ پرندگان

- فضلہ پرندگان حرام گوشت پاک است^۱ (امام خامنه ای و آیات عظام سیستانی، مکارم شیرازی).

- فضلہ پرندگان حرام گوشت نجس است (حضرت امام خمینی (ره)).

خروج بول یا غائط از محل غیر متعارف

پرسش: اگر بول یا غائط، از محلی غیر از محل متعارف آن خارج شود، نجس است؟^۲

پاسخ: بله، نجس است (تمام مراجع تقلید).

ادرار و مدفوع حیوانات حرام گوشت عارضی

پرسش: ادرار و مدفوع حیوانات حرام گوشت عارضی از نظر طهارت و نجاست چه حکمی دارد؟^۳

[بنابر فتوا یا احتیاط واجب] حکم ادرار و مدفوع حیوانات حرام گوشت اصلی را دارد. (تمام مراجع تقلید).

پرسش: به چه سبب هایی حیوانات حلال گوشت، حرام گوشت می شوند؟

سه چیز سبب عروض حرمت می شود:

۱. حیوان جلال: از اسباب عروض حرمت وقتی است که حیوان جلال شود؛ یعنی خوراک آن بر حسب عادت، منحصر به

۱. بعضی از مراجع تقلید فرموده اند که فضلہ پرندگان حرام گوشت پاک است؛ اما اگر فضلہ این پرندگان، مثلاً فضلہ کلاغ، روی لباسمان باشد، با آن لباس نمی شود نماز خواند؛ زیرا در مسائل لباس نمازگزار آمده است که نباید اجزای حیوان حرام گوشت، همراه لباس یا بدن نمازگزار باشد (بنابر قول مشهور مراجع تقلید).

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، اطلاق مورد الاول و الثانی؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اطلاق مسئله ۸۴، اقتباس از مسئله ۶۶؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتائات، ج ۳، سؤال ۲۷، امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۲۸۱۸۶۶ تاریخ استفتاء: ۱۸/۰۸/۱۳۹۱

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، مورد الاول و الثانی و فصل فی المپهرات، مورد الحادی عشر؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۸۶ و ج ۲، مسئله ۲۶۳۱ و ۲۶۳۲، ذیل مسئله ۲۶۳۲، بخش مسائل اختصاصی؛ سیدروح الله موسوی الخمینی، تحریر الوسيله، کتاب الأطعمه و الأشربة، القول فی الحيوان، مسئله ۲۲؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، الفصل الأول فی عدد الأعیان النجسة، مورد الاول و الثانی و کتاب الأطعمه و الأشربة، قبل از مسئله ۸۹۶

مدفوع انسان باشد (تمام مراجع تقلید).

نکته: حیوان فقط در صورتی که عادت به خوردن مدفوع انسان داشته باشد، گوشتش حرام می‌شود؛ ولی چنانچه به خوردن نجاست دیگری مانند ادرار یا شراب یا غذای نجس یا شیر سگ عادت کرده باشد، حرام گوشت نمی‌شود (تمام مراجع تقلید).^۱

۲. وطی با حیوان حلال گوشت: از اسباب عروض حرمت این است که انسان با حیوان حلال گوشتی^۲ مثل گاو یا گوسفند نزدیکی کند که در این صورت، خود حیوان و نسلش همه، حرام گوشت ابدی می‌شوند (تمام مراجع تقلید).

۳. شیر خوک خوردن حیوان حلال گوشت: وقتی بزغاله یا بره یا گوساله، شیر خوک بخورند که در صورت محکم شدن استخوانشان، خود و نسلشان، همه حرام گوشت ابدی می‌شوند (تمام مراجع تقلید)

حکم ادرار و مدفوع خفاش

پرسش: حکم ادرار و مدفوع خفاش از نظر طهارت و نجاست چیست؟^۳

- ادرار و مدفوع خفاش نجس است (حضرت امام خمینی (ره)).
- ادرار و مدفوع خفاش پاک است (امام خامنه ای و آیات عظام سیستانی و مکارم شیرازی)

ادرار و مدفوع لاک پشت

پرسش: حکم ادرار و مدفوع لاک پشت از نظر طهارت و نجاست چیست؟^۴

- بول و غائط و منی حیوانی که خون جهنده ندارد، پاک است. و تشخیص این که لاک پشت از کدام نوع است با مکلف است. (امام خامنه ای)
- مدفوع حیوان حرام گوشتی که خون جهنده ندارد مثل ماهی حرام گوشت و همچنین فضله حیوانات کوچک مثل پشه و مگس که گوشت ندارند، پاک است ولی بنابر احتیاط واجب از ادرار حیوان حرام گوشتی که خون جهنده ندارد، لازم است اجتناب شود. (آیت الله سیستانی)
- فضله لاک پشت پاک است هر چند احتیاط آن است که از آن اجتناب شود ولی بول آن بنابر احتیاط واجب نجس است. (آیت الله مکارم)

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی المپهرات، مورد الحادی عشر؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۲۰. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی المپهرات، مورد الحادی عشر؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جدید، ج ۱، سؤال ۳۸.

۲. گفتنی است، هر حیوان حلال گوشتی با نزدیکی، حرام گوشت نمی‌شود؛ بلکه این حکم، اختصاص به بهائم (چهارپایان) دارد. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، [مع حواشی الامام الخمینی (ره)]، کتاب الأطعمه و الأشربة؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الأطعمه و الأشربة، قبل از مسئله ۸۹۶.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، بخش الاول و الثاني؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۸۵؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، استفتاء خصوصی، شماره ۲۲۶۹۶.

۴. <https://www.leader.ir/fa/book/145?sn=21760>، سایت امام خامنه ای، کتابخانه، آرشیو استفتانات جدید، احکام طهارت، نجاسات، بول لاک

پشت ، سیستانی، سید علی، رساله جامع، مساله ۹۶.

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۶۷۵۱&mid=۲۶۱۰۹۴>

حکم ادرار بچه شیرخوار

پرسش: آیا بولِ پسر بچه و دختر بچه شیرخوار، نجس است؟^۱

- بله، نجس است؛ ولی نحوه تطهیر آن در برخی مواقع متفاوت است (تمام مراجع تقلید).
- نکته: نحوه تطهیر بولِ پسر بچه با وجود داشتن شروطی آسان تر است. برخی از مراجع، برای بولِ مطلق بچه، چه پسر و چه دختر نیز همین نظر را دارند.^۲

بخارِ نجاست

پرسش: حکم بخارِ نجس یا متنجس از نظر طهارت و نجاست چیست؟^۳

الف. بخارِ نجس یا متنجس

- اگر حالت بخار دارد، پاک است (تمام مراجع تقلید).
- بطور کلی بخار چیز نجس، پاک می‌باشد. (امام خامنه ای)
- نکته: برخی از مراجع تقلید، مثل آیت الله سیستانی می‌فرمایند: «پاکی در اینجا به معنای این است که بخار تا وقتی که به صورت بخار است، جایی را نجس نمی‌کند.»

ب. مایع تشکیل شده از تقطیر بخارِ نجس یا متنجس

- مایع حاصل از فرآیند تقطیر، بنابر احتیاط واجب نجس است؛ چه از نجس و چه از متنجس تشکیل شده باشد (حضرت امام خمینی (ره) ۴).
- مایع حاصل از فرآیند تقطیر، نجس است؛ چه از نجس و چه از متنجس تشکیل شده باشند (آیت الله سیستانی).
- مایع حاصل از فرآیند تقطیر، مطلقاً پاک است؛ مگر آنکه یکی از انواع نجاسات شمرده شود؛ مثل تقطیر بخارهای شراب که به آن قطرات، بعد از تقطیر نیز شراب می‌گویند (امام خامنه ای، آیت الله مکارم شیرازی).

مایع تشکیل شده از تصفیه فاضلاب صنعتی و انسانی

پرسش: شرکتی در نظر دارد فاضلاب‌های خط تولید نوشابه، شامل آب‌های حاصل از شست‌وشوی کف سالن‌ها و

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، بخش الاول و الثانی؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اقتباس از مسئله ۱۶۱.

۲. برای آگاهی بیشتر در این زمینه نک: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی المپهرات، مسئله ۱۷؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۶۱، امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۴۸۱۹۳۹ تاریخ استفتاء: ۲۰/۰۷/۱۳۹۳.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، عروة الوثقی، ج ۱، فصل فی المپهرات، بخش الخامس، مسئله ۷۳؛ ناصر مکارم شیرازی، احکام پزشکی، سؤال ۴۵۸، بند «ب». <https://www.leader.ir/fa/book/۱۴۵?sn=۲۱۷۶۰>. سایت امام خامنه ای، کتابخانه، آرشیو استفتائات جدید، احکام طهارت، نجاسات، بخار مایع نجس

۴. نظر مرحوم امام خمینی (ره)، در عروة الوثقی، فصل فی المپهرات، مسئله ۴ و به صورت احتیاط واجب است؛ اما در عروة الوثقی، فصل فی المپهرات، بخش الخامس، مسئله ۷۳ در موضوع تقطیر بخار ادرار می‌فرمایند: «اگر به مایع حاصله ادرار گویند، نجس است؛ ولی ظاهراً همان قول به احتیاط واجب از ایشان صحیح است.» استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۵۲۳۳۲ تاریخ استفتاء: ۰۱/۰۴/۱۳۹۴ و شماره استفتاء: ۷۱۰۶۹۰ تاریخ استفتاء: ۱۱/۰۸/۱۳۹۵

دستگاه‌ها و نیز فاضلاب‌های بهداشتی ناشی از حمام‌ها و دست‌شویی‌ها را تصفیه کند. در تصفیه‌خانه، جریان مخلوط فاضلاب صنعتی و انسانی، مراحل مختلفی را طی می‌کند. در مرحله اصلی، این فاضلاب‌ها تبدیل به مایعی خواهد شد که با مایع اولیه تصفیه نشده، کاملاً متفاوت است و خصوصیات آب مضاف را دارد. در ادامه فرایند تصفیه، با جداسازی آن مایع مضاف، دو مایع ایجاد می‌شود. یکی از آن‌ها، کاملاً زلال و شبیه آب معمولی بدون رنگ و بو و بدون آثار آلودگی است. حال سؤال اینجاست: اگر آب خروجی از تصفیه‌خانه، مشخصات ظاهری آب معمولی را داشته باشد، پاک است؟ در صورت منفی بودن پاسخ، اتصال آن با آب جاری یا کر یا باران، تطهیرش می‌کند؟^۱

- اگر آب مذکور پس از تصفیه رنگ و بو و مزه نجاست را نداشته باشد و پس از تصفیه متصل به آب کر شود، پاک است. (امام خامنه ای)
- این آب نجس است؛ ولی اگر به آب کر یا باران متصل شده و سپس ممزوج شود، پاک می‌شود (آیت‌الله مکارم شیرازی).

وجود اشیاء سخت، در غائط

پرسش: اگر موادی مثل هسته آلبالو و هسته خرما در غائط انسان باشد، نجس‌العین هستند یا متنجس‌اند و آیا با تطهیر و زوال عین نجاست از آن‌ها، پاک می‌شوند؟^۲

- اگر همراه به آن نجاست نباشد پاک است. (حضرت امام، آیت الله مکارم، آیت الله سیستانی)
 - به هر حال از آنجایی که با مدفوع تماس داشته، نجس می‌باشد. (امام خامنه ای)
- نکته:** در صورتی که پس از خروج، فوری تطهیر شوند، پاک می‌شوند و البته چنانچه یقین دارد نجاست به داخلش نفوذ کرده است، برای تطهیر، حکم اختلاف تطهیر حیوانات، جاری است.

عوض شدن رنگ لباس زیر

پرسش: حکم عوض شدن رنگ لباس زیر انسان به مرور زمان چیست؟^۳

- باد معده پاک است؛ هرچند به مرور زمان رنگ لباس تغییر کند. (حضرت امام، آیت الله مکارم، آیت الله سیستانی)
- اگر همراه با عین نجاست باشد، نجس محسوب می‌شود و گر نه نجس نیست. (امام خامنه ای)

ذره‌های غائط، بعد از تطهیر با غیر آب

پرسش: چنانچه مخرج غائط را با سنگ و کلوخ و مانند این‌ها، باوجود داشتن همه شروط، تطهیر کنند، آن ذره‌هایی که

۱. ناصر مکارم شیرازی، استفتاات جدید، ج ۲، ص ۲۹، سؤال ۱۸، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء ۳۸۷۲۲۹. تاریخ استفتاء: ۰۵/۰۸/۱۳۹۲

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی التنجاسات، مسئله ۱. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۷۸۳۶۲۹ تاریخ استفتاء: ۰۶/۰۴/۱۳۹۶

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی التنجاسات، موردالثالث. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۷۳۹۶۲۸ تاریخ استفتاء: ۲۲/۱۱/۱۳۹۵

فقط با آب برطرف می‌شود و بعد از تطهیر با کلوخ و مانند آن در محل باقی می‌ماند، فقط برای نماز بخشیده شده است یا آنکه نجس‌کننده نیز هستند؟^۱

- اگر نجاست زائل شود اشکال ندارد و لزاجت هم مانعی ندارد. (امام خامنه ای)
- پاک‌شدن مخرج، محل تأمل است؛ ولی نمازخواندن مانعی ندارد و چنانچه چیزی هم به محل مخرج برسد، نجس نمی‌شود و وجود ذره‌های کوچک و لزج‌بودن محل، اشکالی ندارد (حضرت امام (ره)).
- مخرج پاک می‌شود و نمازخواندن مانعی ندارد و چنانچه چیزی هم به محل مخرج برسد، نجس نمی‌شود (آیات عظام سیستانی، مکارم شیرازی).

رطوبت خارج‌شده از مخرج غائط

- پرسش: گاهی اوقات، رطوبت غلیظ و سفیدرنگی همراه با باد شکم و روده یا به‌تنهایی از مخرج غائط خارج می‌شود که شباهت زیادی به خلط خارج‌شده از گلو انسان دارد. این رطوبت پاک است؟^۲
- پاک است؛ مگر اینکه همراه با ذرات مدفوع باشد. (تمام مراجع تقلید)

خروج عفونت

- پرسش: اگر به‌علت ابتلا به کیست عفونی، از کسی عفونتی خارج شود، این عفونت نجس است؟^۳
- اگر آن عفونت مخلوط به بول یا غائط یا خون باشد، نجس است؛ وگرنه پاک است (تمام مراجع تقلید).

فاصله بین چاه آب و چاه توالت

- پرسش: در حیاط کوچکی، چاه آب آشامیدنی وجود دارد و در پنج‌متری آن، چاه مستراح است. آیا استفاده از چاه آب آشامیدنی، اشکال دارد؟^۴
- آبی که عین نجاست، مثل خون و بول به آن برسد و بو یا رنگ یا مزه آن را تغییر دهد، اگر چه کُر یا جاری باشد، نجس می‌شود (تمام مراجع تقلید).

حکم مجاورت آب با نجاست

- حکم هجواری آب پاک با نجاستی که بوی آب را تغییر داده است چیست؟
- اگر نجاستی که بیرون آب است، بو یا رنگ یا مزه آب را عوض کند، آن آب نجس نمی‌شود، مثلاً اگر مُرداری که پهلوی آب است، بوی آن را تغییر دهد، آب نجس نمی‌شود. (مراجع تقلید).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الاستنجاء، مسئله ۱؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۶۸ و مفهوم مسئل ۶۹. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۹۱۱۶۳۴ تاریخ استفتاء: ۰۵/۰۷/۱۳۹۷ و شماره استفتاء: ۵۷۰۵۳۴ تاریخ استفتاء: ۱۲/۰۵/۱۳۹۴

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، موردالثالث، امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۷۰۵۳۳

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، اقتباس من مورد الثالث. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۴۱۸۶۱۰ تاریخ استفتاء: ۲۹/۱۱/۱۳۹۲

۴. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۵۲؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی المیاه، مسئله ۹. حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۵.

- بنابر احتیاط واجب، چنانچه با مجاورت، رنگ یا بو یا مزه آب تغییر کند، نجس می شود (آیت الله سیستانی).

سوم: منی

بررسی فقهی منی انواع حیوانات

پرسش: آیا منی انسان و حیوانات مطلقاً نجس است؟^۱

الف. منی انسان

- منی انسان نجس است و فرقی بین منی زن^۲ و منی مرد وجود ندارد. (تمام مراجع تقلید).

ب. منی حیوانات دارای خون جهنده

- منی حیوانی که خون جهنده دارد، نجس است و بین حرام گوشت بودن یا حلال گوشت بودن حیوان فرقی نیست (نظر مشهور مراجع تقلید).
- منی هر حیوان حرام گوشتی که خون جهنده دارد، نجس است و بنابر احتیاط واجب، از منی حیوان حلال گوشتی که خون جهنده دارد نیز باید اجتناب شود (امام خامنه ای و آیت الله سیستانی).

ج. منی حیوانات بدون خون جهنده

- منی حیوانی که خون جهنده ندارد، پاک است و بین حرام گوشت بودن یا حلال گوشت بودن حیوان فرقی نیست (نظر مشهور مراجع تقلید).
- احتیاط واجب آن است که از منی حیوانی که خون جهنده ندارد نیز اجتناب شود (آیت الله مکارم شیرازی).

خروج رطوبتی با بوی منی

- پرسش: اگر کسی بعد از ادرار، استبراء کند و بعد مایعی خارج شود که بوی منی می دهد، این مایع نجس است؟^۳
- اگر به منی بودن آن یقین یا اطمینان نداشتید و خروج آن با علامت های شرعی خروج منی همراه نیست،^۴ حکم منی ندارد و پاک است. (تمام مراجع تقلید)

شک در منی بودن رطوبت خارج شده

- پرسش: اگر دکتر تشخیص دهد که در ادرار کسی اسپرم وجود دارد و خود او هم بعد از ادرار، آبی لزج و چسبنده ببیند و احتمال قوی دهد که منی است، آیا آن آب حکم منی دارد؟^۵

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۸۷؛ حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۷ و سید علی حسینی خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره ۲۲۶۹۶.

۲. گفتنی است که آیت الله سیستانی می فرماید: «زن ها منی ندارند و آن رطوبتی که از آن ها با شهوت خارج می شود و موجب جنابت آن ها می شود، در حکم منی است.»

۳. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۴۶ و ۳۴۷؛ سید علی حسینی خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۲۷۸.

۴. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی غسل الجنابه؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۳۴۶؛ سید روح الله موسوی الخمینی، استفتائات، ج ۱، سؤال ۱۰۳؛ اجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۷۱ و ۱۷۷.

۵. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۴۶. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۴۹۷۵۸۶ تاریخ استفتاء:

۳۳/۰۹/۱۳۹۳

- اگر به منی بودن آن یقین یا اطمینان ندارد و خروج آن همراه با علامت‌های شرعی خروج منی نیست، حکم منی را ندارد و پاک است (تمام مراجع تقلید).

چهارم: مردار

مفهوم مردار

- پرسش: در بحث مردار، منظور از مردار حیوان چیست؟^۱
- منظور حیوانی است که خودش مرده باشد یا به غیر از تذکیه شرعی او را کشته باشند (حضرت امام، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی).
 - منظور حیوانی است که خودش مرده باشد. اما اگر به غیر دستور شرعی آن را ذبح کرده باشند، پاک است؛ ولی احتیاطاً مستحب است که از آن پرهیز کنند (آیت الله مکارم شیرازی).

مردارهای نجس و پاک

پرسش: حکم مردار چیست؟^۲

الف. مردار انسان و حیوان دارای خون جهنده

- مردار انسان و هر حیوانی که خون جهنده دارد، چنانچه روح از تمام بدنش خارج شده باشد، نجس است؛ اگرچه بدنش کاملاً گرم باشد.
- نکته:** تا زمانی که غسل سوم کامل نشود، بدن میّت محکوم به نجاست است و وجوب غسل مسّ میّت، در صورتی است که بدن میّت بعد از سرد شدن کامل آن، مس شود.

ب. مردار حیوانات بدون خون جهنده

- مردار حیواناتی که خون جهنده ندارند، مثل ماهی، هر چند در آب بمیرد، همه اجزایشان پاک است.

ج. مردار مشکوک بین حیوان دارای خون جهنده و بدون خون جهنده

- مردار این حیوان پاک است.

میت و اعضای جدا شده

میت

پرسش: آیا بدن میت بلافاصله بعد از مردن نجس محسوب می شود یا بعد از سرد شدن؟

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الرابع من النجاسات، مسئله ۵؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۸۸ حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۷

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الرابع من النجاسات و مسئله ۳ و ۴ و ۱۲ در همان بخش؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۸۸ حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۷، و اجوبة الاستفتاءات، سؤال ۳۷۱ و استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۹۵۵۰۹۰ تاریخ استفتاء: ۱۱/۱۲/۱۳۹۷

- از همان لحظه ای که انسان می میرد بدنش نجس می شود لذا اگر دست پرستار یا پزشک یا بدن محتضر به نحوی خیس باشد که رطوبت منتقل شود نجس می شود، این نجاست تا قبل از تمام شدن غسل های سه گانه، میّت ادامه دارد و بعد از آن پاک می شود. (امام خمینی ره، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی)^۱
- در ملاقات چیزی با مرده انسان پیش از غسل دادن آن احتیاط واجب اجتناب است، هرچند خشک باشد. (آیت الله مکارم شیرازی)^۲

اعضا و قطعات جدا شده

پرسش: اگر قطعه ای از بدن بیمار جدا شد آیا در نجاست حکم مردار را دارد؟

- قطعه روحدار جدا شده از بدن انسان زنده نیز نجس است.^۳

اعضای پیوندی

پرسش: اگر عضوی از بدن یک انسان زنده یا مرده را به شخصی دیگر پیوند کنیم از لحاظ طهارت یا نجاست چه حکمی دارد؟

- هنگامی که پیوند گرفت و آن عضو عملاً جزء بدن گیرنده شد پاک است. (امام خمینی ره، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم شیرازی)^۴

پرسش: اگر عضوی را از بدن ملحدی به بدن مسلمانی پیوند بزنند آیا پس از عمل پیوند و بعد از آنکه عضو بدن مسلمان شد، آن عضو پاک است؟

- عضوی که از بدن زنده جدا می شود بدون فرق میان مسلمان و غیر مسلمان نجس است و پس از آنکه جزیی از بدن مسلمان، گردید و روح در آن حلول کرد محکوم به طهارت و پاکی است. (آیت الله سیستانی)^۵
- ولو اینکه روح در آن حلول نکرده باشد ولی آن عضو عملاً جزء بدن گیرنده شود، پاک است. (آیت الله مکارم شیرازی)^۶

پرسش: آیا جایز است عضوی از اعضای یک حیوان و حتی سگ و خوک را به بدن انسان پیوند بزنند؟

- بله جایز است و بر آن عضو پیوندی آثار و احکام بدن خود انسان مترتب است یعنی پاک است و نماز با آن نیز جایز می باشد. البته بعد از آن که حیات در آن عضو حلول کرده باشد و عضو بدن انسان به حساب آید. (امام خامنه ای، آیت الله سیستانی)^۷

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی النجاسات، الرابع من النجاسات، مسئله ۱۲؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۸۸ نکته: وجوب غسل مس میت در فرض تماس مستقیم با بدن میت بعد از سرد شدن بدن می باشد.

۲. توضیح المسائل م ۱۴۳.

۳. العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الرابع من النجاسات، م ۱.

۴. توضیح المسائل امام خمینی م ۲۸۸۳، استفتائات جدید رهبری، س ۱۲۹۰. فقه برای غرب نشینان، م ۳۵۲. توضیح المسائل جدید مکارم، ۲۴۴۸.

۵. فقه برای غرب نشینان، مسئله ۳۶۵.

۶. سایت آیت الله مکارم:

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۶۸۷۹&mid=۲۶۲۲۲۵>

۷. امام خامنه ای، استفتائات جدید، س ۱۳۶، آیت الله سیستانی، فقه برای غرب نشینان، م ۳۵۲ و سایت آیت الله مکارم شیرازی:

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۶۸۷۹&mid=۲۶۲۲۲۵>

- اصل این عمل در موارد ضرورت مانعی ندارد ولی وقتی جزو بدن او محسوب شود پاک می شود. (آیت الله مکارم)^۱

اجزای بی روح مردار انسان و حیوانات دارای خون جهنده

- پرسش: اجزای بی روح، مثل پشم و مو و کرک مردار انسان و حیواناتی که خون جهنده دارند نیز نجس است؟
- در مردار سگ و خوک و کافر که نجس العین هستند، تمام اجزای بدن حتی اجزای بی روحشان نیز نجس است و در غیر مردار سگ و خوک و کافر تمام اجزای بی روح، مثل پشم و مو و کرکشان پاک است.^۲

پوست های مختصر دست یا بدن

- پرسش: پوست های مختصر لب و سایر اعضای بدن، در صورت کنده شدن، پاک هستند؟^۳
- پوست های مختصر لب و سایر اعضای بدن که موقع افتادنشان رسیده است، اگرچه آن ها را بکنند، پاک است؛ ولی بنابر احتیاط واجب، از پوستی که موقع افتادنش نیست و آن را کنده اند، باید اجتناب کرد (حضرت امام خمینی (ره)، امام خامنه ای و آیت الله مکارم شیرازی).
 - اجزای صغار و کوچک بدن که روح ندارند و به آسانی جدا می شوند، پاک هستند؛ اما اگر حیات داشته باشند و جدا شوند، بنابر فتوا نجس هستند و اگر مشکوک باشند که روح دارند یا خیر، باز هم محکوم به پاکی و طهارت هستند و در اینجا استصحاب^۴ حیات، عنوان میده (مردار) را اثبات نمی کند (آیت الله سیستانی).

پاک بودن ریشه مو (پیاز مو)

- پرسش: اگر مو با ریشه از بدن انسان زنده کنده شود و هنگام کنده شدنش، انسان دچار درد شود، ریشه آن مو، پاک است؟^۵
- بله، پاک است (امام خامنه ای و آیت الله سیستانی).
 - چنانچه همراه آن، پوست یا گوشت نباشد، پاک است. (آیت الله مکارم شیرازی).

استخوان، ریشه دندان و شاخ حیوانات

- پرسش: در علم زیست شناسی ثابت شده است که استخوان دارای رشته های عصبی ای است که در صورت آسیب یا فشار، درد را احساس می کند؛ همچنین است ریشه دندان و یا قسمت داخلی شاخ حیوانات، حال سوال این است که آیا با

^۱ . استفتائات سایت آیت الله مکارم.

^۲ . «باید توجه داشت هرگاه به چیزی شک کند که از اجزای حیوان است یا نه، محکوم به طهارت است؛ همچنین هرگاه شخصی استخوان مجردی یافت و شک کرد که استخوان طاهر العین است یا نجس العین، پاک است؛ اگرچه معلوم باشد که از انسان است و نداند که از کافر است یا مسلم» (نک: سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الرابع من النجاسات، مسئله ۱۷ و ۴، حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۷).

^۳ . سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الرابع من النجاسات، مسئله ۱؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۱؛ سید علی حسینی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۲۷۲؛ سید علی سیستانی، استفتائات، سؤال ۹؛ حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۷ و پایگاه اینترنتی دفتر مقام معظم رهبری (www.leader.ir)، بخش استفتائات استان ها، موضوع نجاست پوست لب و دست.

^۴ . باخود داشتن.

^۵ . استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۲۸۱۷۶۹ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۱/۰۸/۱۸ پاسخگو: اینترنت/ موسوی نسب ناظر: دهباشی و سید محمد حسن محمودی، مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، ج ۴، ص ۱۲۵ و ۱۲۶.

این وجود، می‌توان گفت استخوان، ریشه دندان و قسمت داخلی شاخ حیوانات در صورتی که از مردار باشد نجس نیست؟^۱

- اگر از حیوانات نجس العین نباشد شرعاً پاک محسوب می‌شود. (امام خمینی ره، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی) (البته ظاهرش به جهت اصابت مسریه متنجس بوده و شستشو لازم دارد).
- استخوان و قسمتی از دندان و شاخ که روح دارد یعنی اگر آسیبی به آن برسد ناراحت می‌شود، بنابر احتیاط واجب باید از آن‌ها اجتناب بشود. (آیت الله مکارم شیرازی)^۲
- پرسش: اگر استخوان سگ سوزانده شود و خاکستر آن برای درمان استخوان درد استعمال شود برای نماز اشکال دارد؟
- خاکستر سگ نجس نیست و همچنین برای نماز اشکالی ندارد. (امام خامنه ای، آیت الله مکارم شیرازی)^۳

مردار سوسمار خانگی

پرسش: آیا میتة سوسمار خانگی نجس است؟^۴

- اگر خون جهنده ندارد یا معلوم نباشد که از حیواناتی است که خون جهنده دارند یا نه؛ در این دو صورت هم خونس و هم میتة آن پاک است (تمام مراجع تقلید).

پوست مار

پرسش: اشیائی که با پوست مار درست می‌شوند، آیا محکوم به نجاست‌اند؟^۵

- اگر مار خون جهنده نداشته باشد یا معلوم نباشد که خون جهنده دارد یا نه، در این دو صورت، تمام اشیائی که با پوست آن درست می‌شود، پاک است. (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)^۶
- مار خون جهنده ندارد و پوست آن پاک است. (امام خامنه ای)

گوشت و چرم حیوان مشکوک به تذکبه

پرسش: حکم گوشت و پیه و چرم حیوانی که انسان شک دارد که به طریق شرعی ذبح شده است یا نه، از نظر طهارت و نجاست چیست؟^۷

-
۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۹ و توضیح المسائل سیستمی مسئله ۸۶ سایت رهبری: شماره استفتاء: ۸۵۳۴۱۵ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۷/۰۱/۰۳.
 ۲. توضیح المسائل م ۹۵. سایت آیت الله مکارم: <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۱۷۵۱۱&mid=۲۵۴۸۸۶>
 ۳. استفتائات سایت ادمین رهبری، شماره استفتاء: ۸۶۵۶۱۴ تاریخ استفتاء: ۱۷/۰۲/۱۳۹۷ و سایت آیت الله مکارم: <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۹&mid=۲۵۴۶۷۸>
 ۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی التجاسات، الرابع من التجاسات، مسئله ۳: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۲، امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۴۲۷۲۶۱ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۳/۰۱/۰۵.
 ۵. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی التجاسات، الرابع من التجاسات، مسئله ۳: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۲.
 ۶. بنابر نظر مراجع تقلید، اگر فرد به واسطه ندانستن مسئله، نجس بودن و پاک بودن چیزی را نداند، مثلاً نداند عرق جنب از حرام، پاک است یا نه، باید مسئله را بپرسد؛ ولی اگر با اینکه مسئله را می‌داند، شک کند که چیزی پاک است یا نه، مثلاً شک کند که آن چیز خون است یا نه، یا نداند که خون پشه است یا خون انسان، در این صورت پاک است (سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۲. حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۷، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۷۰۷۳۱۳ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۵/۰۷/۳۰).
 ۷. مسئله بیان شده فقط در مقام بیان طهارت و نجاست است؛ اما این مسئله در مقام بیان احکام خوردن و آشامیدن و همچنین نمازخواندن با آن‌ها و مانند آن نیست. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۵: سیدعلی حسینی خامنه ای، أجوبة الاستفتائات، سؤالات ۲۷۵ و ۲۷۶: سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۳۹۷ و ۳۹۸.

- اگر یقین به عدم تذکیه حیوانی نداشته باشیم، بلکه همین قدر احتمال آن برود که حیوان به دستور شرع کشته شده است، گوشت و پیه و چرمش پاک است؛ مگر آنکه بدانند آن مسلمان از کافر گرفته است و رسیدگی نکرده که این از حیوانی است که به دستور شرع کشته شده است یا نه؛ در این صورت نجس است (حضرت امام خمینی (ره)).
- اگر به عدم تذکیه حیوان یقین نداشته باشد و فقط احتمال آن برود که گوشت و پیه و چرم از حیوانی است که به دستور شرع کشته شده است، مطلقاً پاک است؛ اگرچه آن ها را از دست کافر بگیرد یا اینکه از مسلمانی گرفته باشد که او نیز از کافری گرفته است و رسیدگی نکرده باشد که آیا از حیوانی است که به دستور شرع کشته شده است یا نه (امام خامنه ای و آیت الله سیستانی).
- گوشت و پیه و چرمش، مطلقاً پاک است؛ اگرچه یقین داشته باشیم که حیوان را به غیر از دستور شرعی ذبح کرده باشند (آیت الله مکارم شیرازی).

ژلاتین

- پرسش: حکم نجاست و طهارت قرص هایی که روکش ژلاتین دارند و بعضاً ژلاتین آن از اجزاء بدن خوک تولید می شود و حتی برای خوردن، توسط پزشک تجویز می شود چیست؟
- طبق قاعده اگر مکلف بداند که ژلاتین مذکور از فرآورده های حیوانی تهیه شده است در صورتی که از کشورهای غیر اسلامی وارد شده است و وارد کننده نمی داند که حیوان مذکور تذکیه شده است یا خیر، محکوم به نجاست بوده و خوردنش نیز شرعاً حرام است ولی اگر نمی داند که ژلاتین وارد شده از حیوان است یا گیاه خوردنش اشکال ندارد. (امام خمینی ره)^۱
 - طهارت و نجاست، حلیت و حرمت ژلاتین دایرمدار موادی است که از آنها تهیه می شود؛ ژلاتین هم می تواند از گیاهان تولید شود که حلال است و هم از حیوانات، ژلاتین تهیه شده از استخوان حیوان های حلال گوشت که ذبح شرعی نشده اند چنانچه ظاهر استخوان را قبل از تبدیل به ژلاتین تطهیر کنند، پاک و حلال است و اما ژلاتین تهیه شده از پوست حیوان حلال گوشت که ذبح شرعی نشده، نجس و حرام است و ژلاتین تهیه شده از اجزای حیوانات حرام گوشت حرامند؛ و در هر صورت اگر ژلاتین دارای قسم حلال و حرام باشد و شما ندانید آنچه می خواهید بخورید از کدام قسم می باشد، محکوم به طهارت و حلیت است. (امام خامنه ای)^۲
 - ژلاتین حیوانی اگر نجاست اصل آن، محرز نباشد مثل آنکه احتمال بدهیم از حیوان تذکیه شده فراهم شده است، محکوم به طهارت و پاکی است اما آن را نمیتوان به خوراکی ها زد مگر به اندازه ای کم باشد که در آن مستهلک شود و یا معلوم باشد که از حیوان حلال گوشت و تذکیه شده گرفته شده و یا استحاله آن محرز باشد و در اینجا فرق نمیکند که ژلاتین از اعضای گرفته شده باشد که حیات در آنها حلول میکند مثل غضروف و یا از اعضای فاقد حیات مثل استخوان (بنابر احتیاط واجب در مورد آخر)، و اگر نجاست اصل ژلاتین محرز و معلوم باشد که اینک بدانیم از حیوان نجس العین و یا از غضروف حیوان تذکیه نشده و یا از

۱. اقتباس از توضیح المسائل مراجع، م ۹۵.

۲. شماره استفتاء: ۸۳۳۶۶۲ تاریخ استفتاء: ۱۱/۰۹/۱۳۹۶

استخوان آن حیوان، قبل از شستشو، به دست آمده است در این صورت ها ژلاتین فراهم شده به سبب ملاقات با نجس مرطوب، نجس است و جواز استفاده از آن در خوراکیها منوط به احراز استحاله است. (آیت الله سیستانی)^۱

- در موارد مشکوک که نمی دانید از چه ماده ای گرفته شده، حکم حلیت و طهارت است، و جستجو لازم نیست. (آیت الله مکارم)^۲

ژلاتین وارداتی از کشورهای غیر اسلامی

پرسش: حکم ژلاتین حیوانی که از کشورهای غیر اسلامی وارد می شود چیست؟

- نجس است. (امام خمینی ره)^۳
- پاک است. (امام خامنه ای و آیت الله مکارم شیرازی)^۴
- مشروط بر این که احتمال معقول در تذکیه آن را بدهد پاک است. (آیت الله سیستانی)

دوایات روان، عطر، روغن، واکس و صابون وارداتی

پرسش: دوایات روان، عطر، روغن، واکس و صابون که از کشورهای غیر اسلامی وارد می کنند، چه حکمی دارد؟^۵

- اگر انسان یقین به نجاست آن ها نداشته باشد، پاک است (تمام مراجع تقلید).

عَلَقَه (خون استحاله شده از منی)

پرسش: آیا عَلَقَه، پاک است؟^۶

الف. عَلَقَه موجود در تخم پرندگان

- پاک است (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله سیستانی).
- بنابر احتیاط واجب نجس است (آیت الله مکارم شیرازی).

ب. عَلَقَه موجود در غیر تخم پرندگان

- بنابر احتیاط واجب نجس است (حضرت امام خمینی (ره) و آیات مکارم شیرازی، سیستانی).

مُضْغَه و مشیمه و جفت

پرسش: حکم مضغه^۱ و مشیمه^۲ و جفت^۳ از لحاظ طهارت و نجاست چیست؟^۴

۱. فقه برای غرب نشینان م ۱۹۰.

۲. استفتاءات جدید نویسنده: مکارم شیرازی، ناصر جلد ۳: صفحه ۲۹

۳. تحریر الوسیله، الرابع من النجاسات، م ۴.

۴. امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۷ ص ۳۴، توضیح المسائل جامع، بحث مردار، مسئله ۱۰۷. توضیح المسائل مکارم، م ۹۴ و ۱۰۰.

۵. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۴، امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۶۷۵۷۳۰ تاریخ استفتاء: ۱۴/۰۴/۱۳۹۵

۶. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الخامس من النجاسات، مسئله ۱؛ سیدروح الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، فصل فی النجاسات، مورد الخامس، قبل از مسئله ۷؛ حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۷، شماره استفتاء: ۱۸۶۱۶۶ تاریخ استفتاء: ۲۷/۰۹/۱۳۹۰، سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۴۰۲.

- مضغه و مشیمه و جفت، بنابر احتیاط واجب نجس هستند (حضرت امام خمینی (ره)).
- مضغه و مشیمه و جفت پاک هستند؛ مگر آلوده به نجاستی مثل خون بدن انسان باشند (آیات سیستانی و مکارم شیرازی).
- مضغه نجس است^۵ و جفت بنا بر احتیاط نجس می باشد و باید از آن اجتناب کرد.. (امام خامنه ای)^۶

جنین

پرسش: آیا جنین سقط شده، نجس است؟^۷

- جنین سقط شده که روح در او دمیده نشده است، بنابر احتیاط واجب نجس است و جنین سقط شده که روح در او دمیده شده باشد، میته محسوب شده و نجس است^۸ (حضرت امام (ره) و آیت الله سیستانی).
- جنین سقط شده، مطلقاً نجس است (امام خامنه ای، آیت الله مکارم شیرازی).

شایعه ساخت لوازم آرایشی از ناف جنین

- پرسش: مدتی است که شایع شده است لوازم آرایشی را از ناف جنین که هنگام تولد از او جدا می کنند یا از جنین مرده می سازند. گاهی از این لوازم استفاده می شود و حتی گاهی رژ لب خورده می شود، آیا این ها نجس هستند؟^۹
- شایعه، دلیل شرعی بر نجس بودن لوازم آرایشی نیست و تا نجاست آن ها از راه شرعی احراز نشود، استفاده از آن ها اشکال ندارد و تحقیق و جست و جو برای اثبات نجاست، لازم نیست؛ اگرچه تحقیق بدون مشقت امکان داشته باشد (تمام مراجع تقلید).

مایع کیسه آب جنین (مایع آمنیوتیک)

- پرسش: گاهی قبل از زایمان، کیسه آب جنین پاره شده و مایعات کیسه از طریق مجرای تناسلی زن، خارج می شود. آیا این مایعات نجس است؟^{۱۰}
- محتوای کیسه آب جنین، نجس نیست؛ مگر اینکه به نجاستی آلوده باشد (تمام مراجع تقلید).

جوجه موجود در تخم

پرسش: جوجه موجود در تخم پرندگان، چنانچه در تخم بمیرد، نجس است؟^{۱۱}

۱. مُضْغَه، پاره گوشت مربوط به مرحله سوم دوران جنینی است که در آن خون بسته، به گوشت تبدیل می شود؛ همچون گوشت جویده شده.

۲. مَشیمه، پرده هایی است در شکم زن که جنین در آن قرار دارد و با نوزاد از شکم خارج می شود.

۳. اندامی است که در جریان آبستنی در رحم شکل می گیرد و غذا و اکسیژن را از مادر به جنین منتقل می کند؛ همچنین مواد زاید جنین از طریق آن دفع می شود و هنگام زایمان با نوزاد از رحم خارج می شود.

۴. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الرابع من النجاسات، مسئله ۱۳.

۵. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۱۳۲۸۸ تاریخ استفتاء: ۲۰/۱۱/۱۳۹۳

۶. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۶۶۶۵۴۵ تاریخ استفتاء: ۲۶/۰۳/۱۳۹۵

۷. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الرابع من النجاسات، مسئله ۹؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۳۹۹. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۱۳۲۸۱ تاریخ استفتاء: ۲۰/۱۱/۱۳۹۳

۸. اگر جنین جنینی متعلق به مسلمان باشد، پس از انجام غسل میت پاک می شود.

۹. سید علی حسینی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۲۸۸؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۲.

۱۰. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، اقتباس من مورد الثالث: ناصر مکارم شیرازی، استفتائات جدید، ج ۲، سؤال ۵۰. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۷۲۷۵۱۷ تاریخ استفتاء: ۱۰/۱۰/۱۳۹۵

- بنابر احتیاط واجب، نجس است (حضرت امام خمینی (ره)).
- جوجه در تخم اگر مرده باشد، نجس می باشد ولی اگر تبدیل به گوشت نشده باشد، نجس نمی باشد. (امام خامنه ای)
- پاک است (آیت الله سیستانی).
- پاک است، به شرط اینکه روح حیوانی، دمیده نشده باشد (آیت الله مکارم شیرازی).

مُشک و مُشکدان

پرسش: حکم نافه مُشک (مُشکدان) و نیز خود مُشک از نظر طهارت و نجاست چیست؟^۲

الف. مُشکدان آهو (نافه مُشک)

- مُشکدان آهو (نافه مُشک) در صورتی که حیات داشته باشد، اگر از آهوی زنده یا از مردار آن جدا شود، قبل از آنکه برسد و مستقل شود و جان از آن بیرون آید، با اینکه آهو هنوز زنده است، نجس است. اما اگر به حدی رسیده باشد که باید کشته شود، بنابر اقوا پاک است؛ چه از آهوی زنده جدا شده باشد و چه از مردار آن^۳ (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله سیستانی).
- مُشکدان آهو (نافه مُشک) چنانچه از آهوی زنده به صورت متعارف جدا شود، پاک است؛ اما اگر از مردار جدا شده باشد، بنابر احتیاط واجب نجس است. (آیت الله مکارم شیرازی)

ب. مُشک آهو

- مُشک آهو، اگرچه از آهوی مرده باشد، پاک است؛ مگر آنکه یقین داشته باشیم، مُشک با چیز نجسی برخورد مُسری داشته است که در این صورت، حکم به نجاست آن می شود (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله سیستانی).
- مُشک پاک است. (امام خامنه ای)^۴
- چنانچه مُشک آهو از آهوی مرده جدا شده باشد، بنابر احتیاط واجب نجس است؛ اما اگر از آهوی زنده جدا شود، پاک است. همچنین اگر شک داشته باشیم که از آهوی زنده است یا مرده، باز هم حکم به طهارت آن می شود (آیت الله مکارم شیرازی).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الرابع من النجاسات، مسئله ۹؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۳۹۹. امام خامنه ای استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۱۳۲۸۱ تاریخ استفتاء: ۲۰/۱۱/۱۳۹۳

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الرابع من النجاسات، مسئله ۲؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۳۹۴. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۶۵۸۲۴۲ تاریخ استفتاء: ۰۸/۰۳/۱۳۹۵

۳. حضرت امام^۵ می فرمایند: «در صورتی که جان داشتن آن مشکوک باشد، محکوم به طهارت است؛ ولی اگر جان داشتن آن معلوم بوده است، ولی رسیدن آن به حد مذکور مشکوک باشد، محکوم به نجاست است.» آیت الله سیستانی نیز می فرمایند: «مُشکدان آهوایی که ذبح شرعی شده است، مطلقاً پاک است.»

۴. امام خامنه ای؛ استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۴۶۳۲۲۷ تاریخ استفتاء: ۰۵/۰۵/۱۳۹۳

پنجم: خون

نجاست و طهارت خون

پرسش: حکم خون چیست؟^۱

الف. خون انسان و حیواناتی که خون جهنده دارند

- خون انسان و هر حیوانی که خون جهنده دارد؛ یعنی حیوانی که اگر رگ آن را ببرند، خون از آن جستن می‌کند، نجس است (تمام مراجع تقلید).

ب. خون حیواناتی که خون جهنده ندارند

- خون حیوانی که مانند ماهی و پشه، خون جهنده ندارد، پاک است (تمام مراجع تقلید).

ج. خونی که از غیر حیوانات است

- خونی که از غیر حیوانات است؛ مثل خونی که بعد از قتل حضرت سیدالشهدا(ع) در زیر سنگ‌ها یافت شد، پاک است (تمام مراجع تقلید).

فرآورده‌های خونی مثل پلاسما و سرم

پرسش: فرآورده‌های خونی، مثل پلاسما و سرم که از تصفیه و تجزیه خون در آزمایشگاه به‌دست می‌آیند، پاک هستند؟^۲

- سرمی که از فرآورده‌های خون است، نجس است؛ مگر در صورتی که صدق خون به آن نشود (حضرت امام خمینی(ره))
- به طور کلی هر ماده‌ای که از فرآورده‌های عین نجس — مانند خون — باشد، اگر به طور کلی تغییر ماهیت داده و استحاله شده باشد، پاک است.. (امام خامنه‌ای)
- تمام آن‌ها حکم خون را دارند؛ پس نجس هستند (آیت الله مکارم شیرازی).

خون داخل تخم‌مرغ

پرسش: خون داخل تخم‌مرغ چه حکمی دارد؟^۳

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الخامس من النجاسات؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، أجوبة الاستفتاءات، اطلاق جواب سؤال ۲۶۶؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۶.

۲. روح‌الله موسوی خمینی، استفتائات، ج ۱، سؤال ۲۵۷؛ ناصر مکارم شیرازی، احکام پزشکی، سؤال ۳۴۰، امام خامنه‌ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۷۴۶۳۵ تاریخ استفتاء: ۲۶/۰۵/۱۳۹۴

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۸؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، أجوبة الاستفتاءات، سؤال ۲۶۹؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل جدید، مسئله ۱۰۴؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۱۱۱؛ سایت آیت‌الله مکارم شیرازی: آقای مکارم شیرازی در رساله احتیاط واجب دارند.

الف. از نظر پاکی و نجاست

- محکوم به طهارت است (حضرت امام خمینی (ره)، امام خامنه ای و آیات سیستانی و مکارم شیرازی).

ب. از نظر خوردن

- خوردن آن حرام است (امام خامنه ای و آیت سیستانی).
- به احتیاط واجب، باید از خوردن آن اجتناب کرد و اگر خون را با زرده تخم مرغ به هم بزنند که از بین برود، خوردن زرده هم مانعی ندارد (حضرت امام خمینی (ره)).
- خوردن آن حرام است؛ اما کافی است خون موجود در تخم مرغ را بردارند و دور بریزند؛ در این صورت بقیه پاک و حلال است. اما اگر عمداً تخم مرغ را به هم بزنند تا خون مستهلک شود، خوردن آن اشکال دارد (آیت الله مکارم شیرازی).

خون لثه و مانند آن

- پرسش: خونی که از لای دندان ها بیرون می آید، چنانچه با آب دهان مخلوط شود و از بین برود، آیا آب دهان را نجس می کند؟^۱
- آب دهان پاک است و فروبردن آن اشکالی ندارد (حضرت امام خمینی (ره)، امام خامنه ای و آیت الله سیستانی).
- پاک است و فروبردن آب دهان نیز اشکال ندارد؛ ولی عمداً این کار را نکند (آیت الله مکارم شیرازی).

برخورد آب با خون لثه

- پرسش: من به بیماری لثه مبتلا هستم و طبق دستور پزشک، باید همیشه آن را مالش دهم. این کار باعث سیاهی بعضی از قسمت های لثه ام می شود؛ مثل اینکه خونی در داخل آن جمع شده باشد. هنگامی که دستمال کاغذی روی آن می گذارم، رنگ دستمال قرمز می شود؛ بنابراین اقدام به شستن دهانم با آب کر می کنم؛ ولی خون منجمد، ۲ مدت زمانی باقی می ماند و با شستن از بین نمی رود. بعد از قطع آب کر، آبی که وارد دهان شده و به آن قسمت ها رسیده و سپس از دهان خارج شده است، محکوم به نجاست است یا اینکه جزء آب دهان محسوب می شود و محکوم به طهارت است؟^۳
- محکوم به طهارت است (حضرت امام خمینی (ره)، امام خامنه ای و آیت الله سیستانی).
- در صورتی که شخص، یقین یا اطمینان کند که به عین نجاست خورده است، بنابر احتیاط واجب نجس است؛ هر چند موقع بیرون آمدن به نجاست آلوده نباشد (آیت الله مکارم شیرازی).^۴

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الخامس من النجاسات، مسئله ۱۳؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۰۰؛ سید علی حسینی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، اقتباس از سؤال ۲۸۶.

۲. تعبیر انجماد فقط در یکی از سؤالات اجوبة الاستفتائات رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) آمده است؛ ولی در العروة الوثقی خون به صورت مطلق آمده است.

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیه تنجس المنتجسات، اقتباس از مسئله ۱۳؛ روح الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، فصل فی النجاسات، القول فی کیفیه تنجس بها، اقتباس از مسئله ۱۰؛ سید علی حسینی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۲۸۶.

۴. آیت الله مکارم شیرازی در تعلیقه عروه می فرماید: «لا فرق فی احکام النجاسة بین الظاهر و الباطن علی الاحوط لولا الاقوی» که ظاهراً احتیاط واجب است که رجوع پذیر نیست.

برخورد غذا با خون لثه

پرسش: آیا غذایی که خورده‌ایم و با اجزای خون منجمد شده در لثه تماس پیدا کرده است، نجس است یا خیر؟ در صورت نجس شدن، آیا فضای دهان بعد از فروبردن غذا، نجس باقی می‌ماند؟^۱

- غذا در فرضی که بیان شد، محکوم به نجاست نیست و فروبردن آن اشکال ندارد و فضای دهان پاک است (امام خامنه ای و آیت الله سیستانی).
- اگر انسان نداند که خون به غذا رسیده است، آن غذا پاک است. اگر خون به آن برسد، بنابر احتیاط واجب نجس می‌شود (حضرت امام خمینی(ره)).
- اگر انسان نداند که خون به غذا رسیده است، آن غذا پاک است. اگر خون به آن برسد، نجس می‌شود و خوردن آن غذا هم حرام است (آیت الله مکارم شیرازی).

نجاست دندان عاریه به واسطه خون دهان

پرسش: کسی که دندان عاریه دارد، چنانچه دهانش خونی شود، بعد از برطرف شدن عین نجاست، لازم است داخل دهان را نیز آب بکشد؟^۲

- بنابر احتیاط واجب، باید تطهیر شود. (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله مکارم شیرازی).
- نیازی به آب کشیدن نیست. (امام خامنه ای و آیت الله سیستانی).^۳

خون خارجی داخل شده به دهان

پرسش: اگر خونی از خارج، داخل دهان شود و به واسطه مخلوط شدن آن با آب دهان، از بین برود و مستهلک شود، اجتناب از آب دهان لازم است؟^۴

- اجتناب از آب دهان و همچنین تطهیر دهان، لازم نیست (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله سیستانی).
- اگر دهان با نجاست خارجی متنجس شود باید با شستن تطهیر شود. (امام خامنه ای).
- بنابر احتیاط واجب، هم از آب دهان اجتناب شود و هم دهان را تطهیر کند (آیت الله مکارم شیرازی).

غذا خوردن در هنگام خونریزی لثه

پرسش: بیمارانی که ناراحتی لثه دارند، به هنگام غذا خوردن، مقداری خون از لثه آن‌ها خارج شده و با غذا مخلوط می‌شود. خوردن این غذا، برای آن‌ها چه حکمی دارد؟^۵

- اگر متوجه (خونریزی) نشوید، اشکالی ندارد و در غیر این صورت خوردن جایز نیست. (امام خامنه ای)^۶

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی المطهرات، الاول من المطهرات، مسئله ۴۰؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۱۷؛ روح الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، فصل فی المطهرات، بخش الماء، مسئله ۸؛ سید علی حسینی خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۲۸۷.

۲. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۱۶؛ سید علی حسینی خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، اقتباس از سؤال ۲۸۷؛ روح الله موسوی خمینی، استفتائات، ج ۱، سؤال ۲۵۸.

۳. باید توجه داشت که ظاهراً فرقی بین دندان عاریه و آب و غذا در برخورد با خون دهان از نظر طهارت و نجاست وجود ندارد؛ ولی علت اینکه برخی از فقها، نظراتشان در این سه موضع متفاوت است، مشخص نشده است.

۴. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی التجاسات، الخامس من التجاسات، مسئله ۱۳. امام خامنه ای استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۳۵۲۵۳۹ تاریخ استفتاء: ۱۵/۰۴/۱۳۹۲

۵. ناصر مکارم شیرازی، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۰.

۶. امام خامنه ای استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۳۸۶۷۵۴ تاریخ استفتاء: ۰۳/۰۸/۱۳۹۲

- اگر خون قطع نمی‌شود و خوردن غذا در آن هنگام جنبه ضرورت دارد، جایز است؛ اما احتیاط واجب آن است که اگر ممکن است، درمان کنند (آیت‌الله مکارم شیرازی).

خون مردگی

- پرسش: خونی که به واسطه کوبیده شدن، زیر ناخن یا زیر پوست می‌میرد، چه حکمی دارد؟^۱
- چنانچه عرفاً به آن خون نگویند، پاک است؛ اما اگر عرفاً به آن خون بگویند و ناخن یا پوست نیز سوراخ شده باشد، طوری که خون جزء ظاهر بدن حساب شود، نجس است.

خون مردگی مشکوک

- پرسش: اگر انسان نداند سیاهی زیر پوستش که ظاهر شده است، خون مردگی است یا گوشتی است که به واسطه کوبیده شدن به آن حالت درآمده است، حکمش چیست؟^۲
- پاک است (تمام مراجع تقلید).

وجود خون موقع دوشیدن شیر

- پرسش: خونی که گاهی موقع دوشیدن شیر دیده می‌شود، چه حکمی دارد؟^۳
- نجس است و شیر را نجس می‌کند (حضرت امام خمینی (ره) و امام خامنه ای و آیت الله سیستانی).
- بهتر است از رگه‌های خونی که در درون شیر دیده می‌شود و سپس مستهلک می‌شود، پرهیز شود، هرچند محکوم به حرمت و نجاست نیست (آیت‌الله مکارم شیرازی).

افتادن ذره‌ای خون داخل غذای در حال جوش

- پرسش: اگر موقع جوشیدن غذا، ذره‌ای خون در آن بیفتد، حکم غذا و ظرف آن چیست؟^۴
- تمام غذا و ظرف آن نجس می‌شود و جوشیدن و حرارت و آتش، پاک‌کننده نیست (حضرت امام خمینی (ره) و امام خامنه ای و آیت الله مکارم شیرازی).
- تمام غذا و ظرف آن نجس می‌شود و بنابر احتیاط واجب، جوشیدن و حرارت و آتش، پاک‌کننده نیست (آیت‌الله سیستانی).

زردابه

- پرسش: زردابه ای که پس از طهارت و برطرف کردن خون، محل زخم را فرا می‌گیرد چه حکمی دارد؟
- زردابه ای که در حال بهبودی زخم در اطراف آن پدید می‌آید در صورتی که معلوم نباشد با خون مخلوط است یا نه، پاک می‌باشد. و تشخیص اینگونه امور به عهده شخص مکلف است. (مراجع تقلید)^۱

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۰۱، امام خامنه ای استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۴۶۷۸۰۴ تاریخ استفتاء: ۲۰/۰۵/۱۳۹۳

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۰۲.

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۹؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل جدید، مسئله ۱۰۵؛ امام خامنه ای استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۷۹۲۹۹۶ تاریخ استفتاء: ۰۹/۰۵/۱۳۹۶

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الخامس من النجاسات، مسئله ۱۱؛ امام خامنه ای استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۷۹۲۹۹۸ تاریخ استفتاء: ۰۹/۰۵/۱۳۹۶، سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۰۳.

آب زردی که از زخم یا دمل بیرون می‌آید

پرسش: آب زردی که از زخم یا دمل بیرون می‌آید و شخص شک کند که آن چیز، خون است یا غیرخون، چه حکمی دارد؟^۲

- پاک است (تمام مراجع تقلید).

خروج رطوبت درهنگام خاراندن بد

پرسش: رطوبتی که در وقت خاراندن بدن بیرون می‌آید و شخص نداند که آن رطوبت خون است یا آب زرد، چه حکمی دارد؟^۳

- پاک است (تمام مراجع تقلید).

تردید بین خون و چرک

پرسش: اگر در تاریکی چیزی بیرون بیاید و شخص شک کند که آن خون است یا چرک، حکمش چیست؟^۴

- پاک است و جست‌وجو نیز واجب نیست (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله سیستانی).

- پاک است و جست‌وجو نیز واجب نیست؛ مگر اینکه تحقیق خیلی سهل و آسان باشد؛ در این صورت تحقیق واجب است (آیت الله مکارم شیرازی).

قرمزی مشکوک بین خون و غیرخون

پرسش: چنانچه شخص، چیز قرمزی ببیند و شک کند که آن خون است یا غیرخون، وظیفه‌اش چیست؟^۵

- حکم به پاکی می‌شود (تمام مراجع تقلید).

خون مشکوک به خون حیوان یا غیرحیوان

پرسش: چنانچه شخص، خونی ببیند و شک کند که از حیوان است یا غیر آن، وظیفه‌اش چیست؟^۶

- پاسخ: حکم به پاکی می‌شود (تمام مراجع تقلید).

خون مشکوک به خون حیوان جهنده دار یا غیر آن

پرسش: چنانچه شخص، خونی ببیند و شک کند که از حیوانی است که خون جهنده دارد یا نه، وظیفه‌اش چیست؟^۱

^۱. العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الخامس من النجاسات، مسئله ۱۰؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۰۴؛ امام خامنه ای سایت ادمین، شماره استفتاء: ۸۶۷۲۵۸ تاریخ استفتاء: ۲۳/۰۲/۱۳۹۷، آیت الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسأله ۱۱۷.

^۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الخامس من النجاسات، مسئله ۸؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۲.

^۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الخامس من النجاسات، مسئله ۹؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۲، حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۹.

^۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الخامس من النجاسات، مسئله ۸؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۲.

^۵. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الخامس من النجاسات، مسئله ۷؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۲، حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۹.

^۶. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الخامس من النجاسات، مسئله ۷؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۲، حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۹.

- حکم به پاکی می‌شود (تمام مراجع تقلید).

خون حیوانی که مشکوک به خون جهنده‌دار است

پرسش: چنانچه شخص، خونی ببیند و بداند که آن، خون فلان حیوان است؛ ولی نمی‌داند که آن حیوان خون جهنده دارد یا نه، وظیفه‌اش چیست؟^۲

- حکم به پاکی می‌شود (تمام مراجع تقلید).

جوش‌های بدن

پرسش: جوش‌های غده‌مانندی در جاهای مختلف بدن هستند که گاهی از آن‌ها مایع قرمز رنگ خارج می‌شود. این غده‌ها مرتب می‌ترکد و حوله و صورت را آلوده می‌کند و موجب عسر و حرج است، آیا این مایع، حکم خون دارد؟^۳

- تشخیص اینکه خون هست یا نه، با خود مکلف است و با علم به خون بودن، از حیث نجاست، اجتناب از آن لازم است؛ ولی اگر در خون‌بودنش شک داشته باشد، پاک است و تحقیق و جست‌وجو نیز لازم نیست (تمام مراجع تقلید).

خون حیوان صیدشده

پرسش: حیوانی که با تیر یا سگ شکاری صید شده است و تذکیه آن به غیر ذبح و نحر^۴ است، آیا خون باقی‌مانده در بدن او پاک است؟^۵

- بله، پاک است (حضرت امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای و آیات عظام مکارم شیرازی، سیستانی).

حکم خون‌هایی که بعد از ذبح شرعی در بدن حیوان باقی می‌ماند

پرسش: خون‌هایی که بعد از ذبح شرعی در بدن حیوان باقی می‌ماند، پاک است؟^۶

- اگر حیوان حلال‌گوشت را به دستور معین‌شده در شرع بکشند و خون آن به مقدار معمول بیرون آید، تمام خون‌هایی که در بدنش می‌ماند، پاک است؛^۷ مگر آنکه:

- به علت نفس کشیدن یا به واسطه اینکه سر حیوان در جای بلندی بوده است، خون به بدن حیوان برگردد که در این مواقع آن خون‌ها نجس است (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله سیستانی).

- خونی که پس از ذبح حیوان در بدن او می‌ماند پاک است. (امام خامنه‌ای)^۸

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الخامس من النجاسات، مسئله ۷؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۲. حسینی خامنه‌ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۹.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الخامس من النجاسات، مسئله ۷؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۲. حسینی خامنه‌ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۹.

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۱. حسینی خامنه‌ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۹.

۴. به کیفیت صحیح ذبح شرعی شتر، نحر گفته می‌شود.

۵. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الخامس من النجاسات، مسئله ۶، امام خامنه‌ای استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۱۲۸۴۲ تاریخ استفتاء: ۱۹/۱۱/۱۳۹۳.

۶. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۷.

۷. آنچه در متن آمده است، مربوط به خون‌های باقی‌مانده در غیر اجزای حرام حیوانات حلال‌گوشت است؛ اما درباره خون باقی‌مانده در اجزای حرام حیوانات حلال‌گوشت، برخی از مراجع مثل آیات گلپایگانی^۹ و صافی گلپایگانی^{۱۰} می‌فرمایند: «احتیاط لازم، اجتناب از آن خون‌ها است» و برخی دیگر از مراجع مثل آیت‌الله سیستانی می‌فرمایند: «اجتناب از آن خون‌ها لازم نیست».

- سر حیوان را در جای بلند قرار دهند و خون به بدن حیوان برگردد و اگر به علت نفس کشیدن خون برگردد نیز احتیاط واجب، اجتناب است (آیت الله مکارم شیرازی).

شک در خون ذبیحه

پرسش: درباره خون باقی مانده در ذبیحه، چنانچه شک شود که از قسم خون پاک است یا از خون نجس، حکم خون باقی مانده چیست؟^۲

- پاسخ: ۱. پاک است (حضرت امام خمینی (ره)).
- ۲. پاک است؛ مگر آنکه حیوان، محکوم به عدم تذکيه باشد (تذکيه شرعی نشده باشد)؛ هر چند، اینکه خون به مقدار متعارف از بدن حیوان خارج نشده باشد و تنها وجود این احتمال که سر حیوان در موضع بلندی بوده است، دلیل نمی شود که به نجاست خون های باقی مانده حکم بکنیم (آیت الله سیستانی).
- ۳. پاک است؛ ولی چنانچه منشأ شک او، به خاطر شک در خروج خون به مقدار متعارف از ذبیحه باشد، بنابر احتیاط واجب، باید از تمام خون های باقی مانده در بدن ذبیحه اجتناب شود (آیت الله مکارم شیرازی)

خون بره موجود در شکم حیوان مذکی^۳

- پرسش: آیا تمام خون بره ای که به تذکيه مادرش، محکوم به تذکيه شده است، پاک است؟^۴
- بنابر احتیاط واجب، از خون او اجتناب شود (حضرت امام خمینی (ره)).
 - پاک است (آیات عظام مکارم شیرازی، سیستانی).

ششم و هفتم: سگ و خوک

اجزای بی روح سگ و خوک

- پرسش: تمام اجزای بدن سگ و خوک که در خشکی زندگی می کنند، نجس است؟^۵
- بله، تمام اجزای بدن سگ و خوک که در خشکی زندگی می کنند، نجس است، حتی مو، استخوان، پنجه، ناخن، آب دهان و سایر رطوبت های آنها نیز نجس است و در این حکم فرقی بین اقسام آنها نیست (تمام مراجع تقلید).

قلم موهای مشکوک به موی خوک

پرسش: به طور معمول در نقاشی و نقشه کشی از قلم مو استفاده می شود که نوع خوب و مرغوب آن غالباً از موی خوک ساخته شده و از کشورهای غیر اسلامی وارد کشور می شود. این قلم موها به طور معمول در دسترس همگان، به خصوص مراکز تبلیغی و فرهنگی قرار می گیرد، استفاده از این قلم موها چه حکمی دارد؟^۱

^۱ حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۷

^۲ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الخامس من النجاسات، مسئله ۷.

^۳ حیوانی که به صورت شرعی، ذبح شده است.

^۴ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الخامس من النجاسات، مسئله ۵.

^۵ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، السادس و السابع من النجاسات؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۰۵؛ حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۷

- موی خوک نجس است و استفاده از آن در اموری که مشروط به طهارت است، جایز نیست؛ ولی استفاده از آن در امری که مشروط به طهارت نیست، اشکال ندارد و اگر معلوم نباشد که قلم‌مو از موی خوک ساخته شده است یا خیر، محکوم به طهارت است و تحقیق و جست‌وجو نیز لازم نیست و استفاده از آن حتی در اموری هم که مشروط به طهارت است، اشکال ندارد (تمام مراجع تقلید).

سگ شکاری یا سگ چوپان

پرسش: سگ شکاری یا سگ چوپان، حکم سایر سگ‌ها را دارد؟^۲
- از نظر نجاست با سگ‌های دیگر فرقی نمی‌کند (تمام مراجع تقلید).

محل دندان سگ شکاری

پرسش: آیا محل دندان‌های سگ شکاری بر بدن شکار را باید شست؟^۳
- تطهیر لازم است (تمام مراجع تقلید).

گراز

پرسش: آیا گراز همان خوک محسوب می‌شود؟ حکم نجاست درباره آن چگونه است؟^۴
- بله، گراز که ظاهراً همان خوک وحشی است، نجس است (امام خامنه ای، حفظه‌الله تعالی، آیت الله مکارم).

مایه پنیر گرفته شده از خوک

پرسش: گفته شده است که مایه پنیرهای وارداتی به برخی از کشورهای اسلامی، از پودر خوک گرفته می‌شود. حکم استفاده از آن چیست؟^۵
- تا اطمینان به نجاست حاصل نشود، محکوم به طهارت است و تحقیق و جست‌وجو نیز لازم نیست (تمام مراجع تقلید).

طهارت ژلاتین حاصل از خوک به دلیل استحاله

پرسش: با توجه به استحاله شدن کلاژین و تبدیل آن به محصول جدیدی به نام ژلاتین، و این که امروزه این ماده در اکثر مواد خوراکی مورد مصرف جهانیان است، آیا اگر بدانیم از گوشت خوک تولید شده استفاده آن جایز است؟
- اگر علم و یقین داشته باشیم که مواد آن استحاله شده و در ضمن عملیات شیمیایی دگرگون شده است خوردن آن مطلقاً اشکال ندارد، اما این امر ثابت نشده است. (آیت الله سیستانی)^۶

۱. العروة الوثقی، فصل فی النجاسات، مورد الثانی عشر، مسئله ۵؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۰۵ و ۱۲۲؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، أجوبة الاستفتاءات، سؤال ۲۷۴.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، السادس و السابع من النجاسات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اطلاق مسئله ۱۰۵. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۶۷۵۲۰۷ تاریخ استفتاء: ۱۳/۰۴/۱۳۹۵

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اطلاق مسئله ۱۰۵. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۸۷۷۱۸۳ تاریخ استفتاء: ۱۳/۰۳/۱۳۹۷

۴. <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۷۴۰&mid=۲۵۴۹۶۷۴> و امام خامنه ای استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۹۲۴۶۸۷ تاریخ استفتاء: ۲۶/۰۸/۱۳۹۷

۵. العروة الوثقی، فصل فی النجاسات، مورد الثانی عشر، مسئله ۵؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۳.
۶. <https://www.sistani.org/persian/qa/search/>

- هرگاه تغییرات زیادی روی آن داده می‌شود تا بصورت فعلی درآید، حکم استحاله را دارد، و پاک و حلال است. در غیر این صورت خوردن آن حرام است؛ مگر در موارد ضرورت. (آیت الله مکارم شیرازی)^۱
- پرسش: اگر شک کنیم که در مسیر ساخت ژلاتین، ماده کلاژینی که از حیوان گرفته شده است استحاله شده یا نه حکم چیست؟
- در مورد شک محکوم به نجاست است. (امام خامنه ای، آیت الله سیستانی)^۲
- اگر یقین داشته باشیم که از ماده حرام و نجس گرفته شده، استحاله صدق نمی کند، اما راه دیگری برای حلیت و طهارت آن وجود دارد (و آن راه عدم جریان استصحاب نجاست به سبب تغییر موضوع در نظر عرف است. (آیت الله مکارم شیرازی)^۳

آب دهان و موی حیوانات حرام گوشت

- پرسش: آیا آب دهان موش و گربه و خرگوش یا موی آن‌ها پاک است؟^۴
- از بین حیوانات فقط سگ و خوک هستند که تمام اجزایشان نجس است؛ ولی مو و آب دهان مابقی حیوانات، مثل موش و گربه و خرگوش و حتی حیوانات مسخ شده پاک است^۵ (تمام مراجع تقلید).

افتادن موش زنده در غذا

- پرسش: اگر موش زنده وارد غذا شود و زنده بیرون بیاید، آیا آن غذا پاک است؟^۶
- اگرچه که آن غذا آلوده است؛ ولی پاک است (تمام مراجع تقلید)

هشتم: کافر

مفهوم کافر

پرسش: به چه کسی کافر می‌گویند؟^۷

۱. استفتاءات جدید نویسنده: مکارم شیرازی، ناصر جلد: ۳ صفحه: ۲۹

۲. سایت ادمین رهبری، شماره استفتاء: ۸۷۸۴۷۴ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۷/۰۳/۱۵، فقه برای غرب نشینان م ۱۹۰.

۳. احکام پزشکی سؤال ۴۷۵، سایت معظم له:

<https://makarem.ir/main.aspx?reader=۱&pid=۶۱۸۱۰&lid=۰&mid=۶۴۴۹>

۴. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۸۹/۱۰۵.؛ حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۷

۵. این مسئله در مقام بیان طهارت و نجاست موی گربه و حیوانات دیگر است؛ اما در اینجا سؤال دیگری نیز به ذهن می‌آید: «اگر آن‌ها روی لباس یا بدن نمازگزار باشند، نماز شخص چه حکمی دارد؟» اگرچه این مسئله در مقام بیان جواب نیست، در شرایط لباس نمازگزار ذکر شده است که اکثر مراجع می‌فرمایند: «نماز شخص باطل است.» مثلاً آیت‌الله سیستانی (حفظه‌الله تعالی)، نسبت به آب دهان این حیوانات که روی لباس باشد، این چنین می‌فرماید: «اگر آب دهان یا بینی یا رطوبت دیگری از حیوان حرام گوشت مانند گربه که پاک است، بر بدن یا لباس نمازگزار باشد، چنانچه تر باشد، نماز باطل است و اگر خشک شده و عین آن برطرف شده باشد، نمازش صحیح است (استفتاء کتبی خصوصی از آیت‌الله سیستانی).

۶. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اقتباس از مسئله ۱۰۵؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتاءات جدید، ج ۱، ص ۳۲، سؤال ۵۵، امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۳۴۳۰۲۰ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۲/۰۳/۱۲

۷. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثامن من النجاسات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۰۶.

- براساس فتوای مراجع تقلید، کافر کسی است که: ۱. به خداوند متعال یا به یگانگی او معترف نباشد؛^۲ ۲. به نبوت خاتم الانبیا(ص) معترف نباشد؛ ۳. یکی از ضروریات دین را منکر شود و آن انکار به نحوی باشد که هرچند فی الجمله، مستلزم تکذیب خاتم الانبیا پیامبر اکرم(ص) بشود. در این رابطه فرقی نمی کند که آن ضروری، از واجبات مانند نماز، روزه، زکات و حجاب باشد یا از محرمات مانند شرب خمر و ربا و غنا یا از مسائل اعتقادی مثل معاد یا مودت اهل بیت پیامبر(ص). با این توضیح، اگر فرد، دینی را انتخاب نکرده باشد یا دینی غیر از دین اسلام داشته باشد یا دین اسلام را انتخاب کرده باشد، اما بعضی از دستورات ابلاغ شده خداوند متعال به پیامبر(ص) را درحالی انکار کند که می داند گفته پیامبر خداست، در این صورت کافر است. حال اگر فردی اسلام را به عنوان دین خویش انتخاب کرده است، اما به دلایلی، مانند دوری از محیط مسلمانان یا القای شبهات مخالف دین و بدون آنکه قصد تکذیب پیامبر(ص) و گفته ایشان را داشته باشد، بعضی از احکام فرعی دین مثل خمس و حجاب را منکر شود، چنین شخصی نیز کافر نیست؛ هرچند منحرف است.^۱

اقسام کافر

پرسش: کافر به چند دسته تقسیم می شود؟^۲

- به طور کلی، کافر به دو دسته کافر کتابی و کافر غیر کتابی تقسیم می شود. مقصود از اهل کتاب کسی است که به یکی از ادیان الهی [که کتاب آسمانی دارد] اعتقاد داشته باشد. چنین فردی باید پیرو پیامبری از پیامبران الهی(ع) باشد که آن پیامبر، یکی از کتاب های نازل شده بر انبیا(ع) را داشته باشد؛ مانند یهود و نصاری^۳ (تمام مراجع تقلید)

طهارت و نجاست کافر

پرسش: آیا کافرهای کتابی و کافرهای غیر کتابی، هر دو نجس هستند؟^۴

الف. کافر غیر کتابی

- نجس است (نظر مشهور مراجع تقلید).
- بنابر احتیاط واجب، نجس است (آیت الله مکارم شیرازی).

ب. کافر کتابی

- پاک است. (امام خامنه ای و آیت الله سیستانی).
- نجس است. (حضرت امام خمینی (ره)).
- بنابر احتیاط واجب نجس است. (آیت الله مکارم شیرازی).

۱. مثال هایی که به عنوان ضروریات دین بیان شد، برگرفته از این منابع است: سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل، ج ۱، مسئله ۱۲۰.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثامن من النجاسات.

۳. مبتنی است که تعریفی که برای کافر کتابی و غیر کتابی بیان شده است و ظاهراً اختلافی نیست، برگرفته از این منبع است: سیدعلی حسینی خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۳۱۶.

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثامن من النجاسات؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۰۶؛ سیدعلی حسینی خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۳۱۳؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۳۰، سؤال ۴۱ و ۴۲.

مجوس

- پرسش: آیا مجوس (زرتشتیان) اهل کتاب هستند؟^۱
- بله، اهل کتاب هستند (امام خامنه ای^۲ و آیت الله سیستانی).
 - بله، مجوسیان محکوم به احکام اهل کتاب هستند (آیت الله مکارم شیرازی).

صابئین

- درباره صابئین اختلاف نظر شدیدی وجود دارد. در کتب مختلف، اعم از فقه و حدیث و دائرة المعارف ملل و نحل، حداقل شش قول وجود دارد:
- آنچه که امروز در بین صابئین مملکت ما معروف است، این است که آن‌ها تابع یحیی بن زکریا هستند و در کشور ما در قانون اساسی، جزو اقلیت‌های مذهبی عنوان نشده‌اند.^۲
- پرسش: آیا صابئین، از اهل کتاب هستند؟^۳
- حقیقت دین آن‌ها تاکنون نزد ما روشن نیست؛ پس اگر معلوم شود که آن‌ها طایفه‌ای از نصاری هستند، کمالینکه گفته شده است، در حکم آن‌ها هستند (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله مکارم شیرازی).
 - حقیقت دین صابئین برای ما روشن نیست. دو گروه با عنوان صابئین معرفی شده‌اند: ۱. حرانیین که بت پرست و مانند غیر اهل کتاب هستند؛ ۲. منداییان که طایفه‌ای از نصاری هستند و حکم اهل کتاب را دارند. چنانچه این گفته ثابت شود که صابئین از گروه دوم یعنی منداییان هستند، حکم، همان است که بیان شد و در صورتی که ثابت نشود، بنابر احتیاط واجب، حکم اهل کتاب را ندارند (آیت الله سیستانی).
 - صابئین از اهل کتاب هستند (امام خامنه ای).

نکته: صرف اعتقاد به رسالت خاتم النبیین (ص) برای اجرای حکم اسلام کافی نیست، بنابراین آن دسته از اهل کتاب که از جهت اعتقادی، ایمان به رسالت خاتم النبیین (ص) دارند، ولی بر اساس روش و عادت نیاکان خود عمل می‌کنند مسلمان به حساب نمی‌آیند. بلی اگر از اهل کتاب محسوب شوند محکوم به طهارت هستند. (امام خامنه ای)^۴

طهارت و نجاست طفل کافر

پرسش: بچه نابالغ کافر، از نظر طهارت و نجاست چه حکمی دارد؟^۵

الف. شروط پاک بودن بچه نابالغ کافر

- اگر یکی از والدین یا پدر بزرگ یا مادر بزرگ او مسلمان باشد، بچه پاک است (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله سیستانی).

۱. سید محمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، حواشی برخی مراجع بر مسئله ۱۰۶؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۳۱۶؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۳۰، سؤال ۴۳.

۲. ناصر مکارم شیرازی، کتاب النکاح، ج ۴، ص ۱۲۸.

۳. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۳۱۶؛ روح الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، کتاب النکاح، القول فی الکفر، مسئله ۱؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، کتاب النکاح، مسئله ۲۰۶؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۴.

۴. حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۸.

۵. سید محمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثامن من النجاسات؛ سید محمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۰۸.

۶. حضرت امام در حاشیه العروة الوثقی برای «جده» حاشیه زده‌اند و هم نظر با صاحب عروه هستند؛ ولی در تحریر الوسیله، فقط نام «جد» را می‌آورند.

اگر بچه اظهار اسلام کرد چطور؟

- اگر بچه کافر ممیز از روی بصیرت و تحقیق، اظهار اسلام کند، پاک است. (حضرت امام خمینی (ره)).
- اگر بچه کافر اظهار اسلام کند، پاک است. اگر از پدر و مادر خود، رو گرداند و به مسلمانان تمایل داشته باشد یا در حال تحقیق و بررسی باشد، حکم به نجاست وی، محل اشکال است (آیت الله سیستانی).

ب. شروط نجس بودن بچه نابالغ کافر

- بچه های کفار در حکم خود کفار هستند و بچه های مسلمانان، حتی بچه ای که فقط پدرش مسلمان است، پاک است؛ اما اگر فقط مادرش مسلمان باشد، بنابر احتیاط واجب باید از آن اجتناب کرد (آیت الله مکارم شیرازی).

مرتد

حکم مرتد و اقسام آن

پرسش: مرتد به چه کسی می گویند و اقسام آن را نیز بیان کنید؟^۱

- مرتد نجس است، مسلمانی که منکر خدا یا پیغمبر (ص) شود یا حکم ضروری دین، یعنی حکمی را که مسلمانان جزو دین اسلام می دانند، مثل واجب بودن نماز و روزه را انکار کند، در صورتی که بداند آن حکم ضروری دین است و منکر شدن آن حکم، به انکار خدا یا پیغمبر (ص) برمی گردد، مرتد محسوب می شود، مرتد بر دو قسم است: مرتد فطری و مرتد ملی^۲ (حضرت امام خمینی (ره) و آیات سیستانی، مکارم شیرازی).
- اگر مسلمانی از اسلام خارج شده و کفر اختیار نماید و یا یکی از اصول اسلام (توحید، نبوت، معاد) را انکار کند یا یکی از ضروریات اسلام را بطوری انکار کند که به انکار نبوت یا به نقضی در رسالت رسول اکرم صلی الله علیه و آله منجر شود، مرتد است و شرعا نجس است. مرتد بر دو قسم است: فطری و ملی؛ مرتد فطری کسی است که یکی از پدر و مادرش در حال انعقاد نطفه او، مسلمان باشند، سپس بعد از بلوغش اظهار اسلام نماید و پس از آن از اسلام خارج شود. و مرتد ملی کسی است که پدر و مادرش در حال انعقاد نطفه او کافر باشند سپس بعد از بلوغ اظهار کفر نماید، پس کافر اصلی شود و پس از آن اسلام بیاورد سپس به کفر برگردد، مانند نصرانی اصلی که اسلام بیاورد سپس مثلاً به نصرانیتش برگردد. (امام خامنه ای)^۳

مرتد ملی و فطری بعد از توبه

پرسش: متأسفانه برادر همسر من به علل مختلف فاسد شده است و به طور کامل، از دین برگشته است؛ تا جایی که به بعضی از مقدسات دینی اهانت می کند. در حال حاضر بعد از گذشت چند سال از ارتداد او از اسلام، طی نامه ای اظهار

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثامن من النجاسات؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۴۴۷؛ سید روح الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، فصل نجاسات، دهمین نجاست.

۲. نک: سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب المطهرات، مورد الثامن: الاسلام، مسئله ۳؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۴۴۷؛ «چنانچه شخصی قبل از بلوغ، از روی اختیار و آگاهی و بصیرت، مسلمان شود و دوباره قبل از بلوغ، در حالی که پدر و مادرش مسلمان هستند، از اسلام برگردد، در حکم او، بین فقها اختلاف است که آیا مرتد ملی است یا مرتد فطری. برخی از فقها مثل آیت الله سیستانی می فرمایند: «مرتد فطری است. برخی دیگر از فقها می فرمایند: «چون قبول اسلام او قبل از بلوغ بوده است؛ بنابراین تأثیری ندارد و بعد از بلوغ هم فرض این است که اسلام نیاورده است؛ بنابراین او کافر ملی است.»^۳

^۳ امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۱۸۷۴۲۹ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۰/۱۰/۰۱ رساله آموزشی درس ۸.

کرده است که به اسلام ایمان دارد، ولی نه نماز می‌خواند و نه روزه می‌گیرد. رابطه پدر و مادر و بقیه افراد خانواده‌اش با وی چگونه باید باشد؟ آیا عنوان کافر بر او صدق می‌کند؟ آیا باید او را نجس محسوب کرد؟^۱

- بر فرض ثابت شدن ارتداد قبلی وی، اگر بعد از آن توبه کرده باشد، محکوم به طهارت است و ارتباط پدر و مادر و سایر خانواده با وی اشکال ندارد (تمام مراجع تقلید).

بلدنبودن اصول و فروع دین

پرسش: اگر کسی که اصول و فروع دین را بلد نیست، غذایی طبخ کرده باشد، خوردن آن غذا چه حکمی دارد؟^۲

- اگر به اصول و اعتقادات اسلامی معتقد است، هرچند به طور تفصیل و ترتیب، نتواند آن‌ها را بیان کند، محکوم به حکم اسلام و طهارت است و طبخ او هم اشکال ندارد. اگر اصلاً متوجه نیست، به طوری که اگر از مبدأ و معاد و اصول اسلامی چیزی از او سؤال کنند، اظهار بی‌اطلاعی کند و جاهل محض باشد، محکوم به کفر است و نمی‌شود با رطوبت با او ملاقات کرد (حضرت امام خمینی (ره) و آیات سیستانی، مکارم شیرازی).

معتقد به وحدت وجود

پرسش: وحدت وجود یعنی چه و معتقد به آن چه حکمی دارد؟^۳

- کسی که قائل به وحدت وجود باشد و ملتزم به احکام اسلام، پاک است؛ مگر ملتزم شوند به لوازم فاسدی که مستلزم الوهیت و توحید و رسالت باشد (حضرت امام خمینی (ره)).

- صرف آن موجب ارتداد و کفر نمی‌شود. (امام خامنه‌ای)^۴

- کسی که قائل به وحدت وجود باشد و ملتزم به احکام اسلام، پاک است؛ مگر اینکه تعریف کافر بر آن صدق کند (آیت الله سیستانی).

- وحدت وجود، معانی متعددی دارد. آنچه به طور قطع باطل و به عقیده همه فقها موجب خروج از اسلام است، این است که کسی معتقد باشد به اینکه خداوند، عین موجودات این جهان است و خالق و مخلوق و عابد و معبودی وجود ندارد؛ همان‌طور که بهشت و دوزخ نیز عین وجود اوست. لازمه این اعتقاد، انکار بسیاری از مسلمات دین است. هرگاه کسی ملتزم به لوازم آن بشود، خارج از اسلام است (آیت الله مکارم شیرازی).

صوفیه

پرسش: مراجع تقلید درباره عرفان‌هایی که قائل به «طریقت»، «وحدت وجود و موجود»، «حلول»، «اتحاد»، «مهدویت نوعیه»، «صلح کل»، «ترک عبادت» و «اتیان محرمات» هستند، چه نظری دارند؟ باتوجه به اینکه داشتن این‌گونه عقاید مستلزم انکار ضروریات دین است، این افراد در حکم بقیه کفارند؟ اگر کسی مسلمان باشد، ولی بعدها در

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی المپهرات، الثامن من المپهرات، مسئله ۲۱ و ۲۰؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۳۳۵.

۲. نک: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثامن من النجاسات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۴۴۷؛ سیدروح‌الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، فصل نجاسات، دهمین نجاست.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثامن من النجاسات، مسئله ۲؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتائات جدید، ج ۱، سؤال ۴۴.

۴. امام خامنه‌ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۲۴۶۵۹ تاریخ استفتاء: ۲۸/۱۲/۱۳۹۳

اثر ارتباط با این فرق، به چنین عقایدی معتقد شود و عقایدش را هم برای دیگران اظهار کند، چنین کسی در حکم مرتد است؟^۱

- فرق صوفیه عموماً گرفتار انحرافات هستند، بعضی بیشتر و بعضی کمتر. کسی که عقاید گفته شده، مانند «حلول»، «اتحاد»، «وحدت موجود» (نه وحدت مفهوم وجود)، «ترک عبادت» و «انکار محرمات» را داشته باشد، به گونه‌ای که مستلزم انکار توحید یا نبوت شود، در سبک کفار است. اما اگر این فرد، قبلاً مسلمان بوده و سپس به این عقاید معتقد شده است، مرتد است و تا آنجا که ممکن است، باید در رفع شبهات آن‌ها از راه‌های منطقی کوشید و اگر ممکن نشد، باید از آن‌ها دوری کرد. (آیت‌الله مکارم شیرازی).

علی‌اللهی

پرسش: فرقه‌ای وجود دارد که خود را «علی‌اللهی» می‌نامند، یعنی امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب (ع) را خدا دانسته و به دعا و طلب حاجت به جای نماز و روزه اعتقاد دارند آیا این‌ها نجس هستند؟
- اگر اعتقاد داشته باشند که امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب (ع) خدا است «تعالی الله عن ذلک علواً کبیراً»، حکم آن‌ها مانند غیر مسلمان‌هایی است که اهل کتاب نباشند، یعنی کافر و نجس می‌باشند. (امام خاмене ای)^۲

اهل حق

پرسش: ارتباط و معاشرت با اهل حق چه حکمی دارد؟^۳

- چنانچه توحید و نبوت و هیچ‌یک از ضروریات دین اسلام را انکار نکنند و معتقد به نقصی در رسالت رسول اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله) نباشند، حکم به کفر و نجاست آن‌ها نمی‌شود. (امام خاмене ای)
- اهل حق دو گروه اند: عده‌ای منکر ضروریات اسلام اند، نماز و روزه هیچ‌کدام را قبول ندارند که استفاده از غذای آن‌ها، معاشرت و ازدواج با آنها مطلقاً جایز نیست، ولی عده‌ای به یگانگی خدا و رسالت پیامبر شهادت می‌دهند و اگر انکار ضروریات هم کنند به انکار نبوت باز نمی‌گردند که معاشرت با گروه دوم مانعی ندارد و ازدواج با آن‌ها در صورتی که بیم آن باشد که زوج تحت تاثیر عقائد زوجه واقع شود اشکال دارد و اگر بیم این مطلب نباشد حرام نیست ولی بهتر است اگر ضرورتی ندارد با دیگری ازدواج کند. (آیت‌الله مکارم شیرازی)

اسماعیلیه

پرسش: در اطراف منطقه ما و بعضی نواحی دیگر، فرقه‌ای وجود دارد که خود را اسماعیلیه می‌نامند و اعتقاد به امامت شش امام (ع) دارند؛ ولی به هیچ‌یک از واجبات دینی عمل نمی‌کنند و به ولایت فقیه هم معتقد نیستند. پیروان این فرقه نجس هستند یا پاک؟^۴

۱. نک: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثامن من النجاسات، مسئله ۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۰۸؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جدید، ج ۲، سؤال ۳۷.

۲. سیدعلی حسینی خاмене‌ای، اجوبه الاستفتانات، سؤال ۳۱۷ و ۳۱۸؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جدید، ج ۱، ص ۴۹۱، سؤال ۱۵۹۷.

۳. امام خاмене ای، سایت ادمین شماره استفتاء: ۴۵۰۲۵۰ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۳/۰۴/۰۲.

سایت مکارم:

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۷۴۴&mid=۲۵۵۱۶۴>

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثامن من النجاسات، اقتباس از مسئله ۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اقتباس از مسئله ۱۰۶؛ سیدعلی حسینی خاмене‌ای، اجوبه الاستفتانات، سؤال ۳۲۰.

- صرف اعتقاد نداشتن آنان به شش امام دیگر از ائمه معصومین (ع) یا اعتقاد نداشتن به انجام واجبات دینی و احکام شرعی تا زمانی که به انکار اصل دین یا نبوت خاتم الانبیا (ص) منجر نشود، موجب کفر و نجاست نمی‌شود؛ مگر اینکه از آن‌ها دشنام و اهانت به یکی از امامان معصوم (ع) صادر شود (تمام مراجع تقلید).

خوارج

- پرسش: خوارج، یعنی کسانی که بر امام معصوم (ع) خروج کرده‌اند، نجس هستند؟^۱
- بله، نجس هستند (حضرت امام (ره) و آیت الله مکارم شیرازی).
 - خوارج بر دو قسم‌اند: گروهی از آنان نسبت به اهل بیت (ع) اظهار دشمنی می‌کنند و گروه دیگر عداوت و دشمنی با اهل بیت (ع) ندارند؛ هرچند به دلیل پیروی از احکام فقهی خوارج، از آنان شمرده می‌شوند. گروهی از آنان که نسبت به اهل بیت (ع) اظهار دشمنی می‌کنند، داخل در نواصب (دشمنان اهل بیت) محسوب می‌شوند و نجس هستند و آن گروه دیگر که عداوت و دشمنی با اهل بیت (ع) ندارند، هرچند به دلیل پیروی از احکام فقهی خوارج، از آنان شمرده می‌شوند؛ اما پاک‌اند (آیت الله سیستانی).

بهائیت

- پرسش: آیا پیروان فرقه گمراه بهائیت محکوم به نجاست هستند؟ در صورت تماس بهایی‌ها با چیزی، آیا در اموری که صحت آن‌ها مشروط است به طهارت، مراعات مسائل طهارت در رابطه با آن چیزها، واجب است؟^۲
- بله، همه پیروان فرقه گمراه بهائیت، محکوم به نجاست هستند و در صورت تماس آن‌ها با چیزی، مراعات مسائل طهارت در رابطه با آن‌ها، در اموری که مشروط است به طهارت، واجب است (تمام مراجع تقلید)

ناصبی

- پرسش: اگر شخصی اعم از مسلمان و غیرمسلمان، به خدا یا پیامبر (ص) یا یکی از ائمه معصومین (ع) از روی اختیار، فحش و دشنام بدهد، نجس است؟^۳
- بله، نجس است (حضرت امام خمینی (ره)، امام خامنه ای، و آیت الله مکارم شیرازی).
 - چنانچه از روی دشمنی دشنام دهد، نجس است (آیت الله سیستانی).

توهین به مقدسات هنگام عصبانیت

- پرسش: ممکن است برخی افراد هنگام عصبانیت یا در فشار مشکلات، زبان به کفرگویی باز کنند، آیا این افراد حکم مرتد را دارند و آیا سلب اختیار نسبت به این افراد صادق است؟ چنانچه بعد از رفع عصبانیت توبه کنند، توبه ایشان مقبول است؟^۴

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثامن من النجاسات، مسئله ۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۰۶.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثامن من النجاسات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۰۶؛ سیدروح الله موسوی خمینی، استفتانات، ج ۳، سؤالات متفرقه، مفهوم سؤال ۶۹؛ سیدعلی حسینی خامنه ای، اجوبه الاستفتانات، سؤال ۳۲۸؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جدید، ج ۲، سؤال ۱۴۵۵.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثامن من النجاسات، مسئله ۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۱۰. حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۸.

۴. ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جدید، ج ۱، سؤال ۱۲۰۳ و ج ۲، سؤال ۱۴۵۶.

- پاسخ: ۱. مرتکب گناه بسیار بزرگی شده است، ولی اگر معتقد به قرآن و خدا و پیامبر بوده و به جهت عصبانیت زیاد بی اختیار شده و مرتکب این نوع بی حرمتیها گردیده، کافر نشده و کفارۀ ندارد، اما توبه اش واجب است. (امام خامنه ای)^۱
- ۲. اگر حال او حالی عادی باشد، از اسلام بیرون رفته است و همسرش باید از او جدا بشود؛ ولی اگر از حال طبیعی خارج شده باشد یا مشکوک است که از حال طبیعی خارج شده است یا نه، محکوم به اسلام است و در صورت اول، اگر توبه کند و آن زن، دوباره به عقد آن مرد در آید، عقدش صحیح است (آیت الله مکارم شیرازی).
- ۳. اگر عصبانیت به حدی باشد که از حال اختیار خارج شود، موجب ارتداد نیست و به هر حال اگر توبه کند، توبه اش قبول است (آیت الله مکارم شیرازی).

انکار ضروریات دین

- پرسش: اگر کسی بعضی از ضروریات دین، مانند روزه و غیر آن را انکار کند، حکم کافر را دارد؟^۲
- اگر انکار هریک از ضروریات دین به انکار رسالت یا تکذیب پیامبر اکرم اسلام (ص) یا وارد کردن نقصی به شریعت منجر شود، باعث کفر و ارتداد است (حضرت امام خمینی (ره) ، امام خامنه ای و آیات سیستانی، مکارم شیرازی).

تارک نماز و روزه

- پرسش: با جمعی از دوستان، خانه ای را اجاره کرده ام و متوجه شده ام که یکی از آن ها نماز نمی خواند. بعد از سؤال از وی، پاسخ شنیدم که قلباً به خداوند تبارک و تعالی ایمان دارد؛ ولی نماز نمی خواند. باتوجه به هم غذا بودن و ارتباط زیاد با وی، آیا باید او را نجس بدانم؟^۳
- صرف ترک نماز و روزه و سایر واجبات شرعی، باعث ارتداد مسلمان و کافر شدن و نجاست وی نمی شود. تا زمانی که ارتداد وی مشخص نشده است، حکم سایر مسلمانان را دارد؛ بنابراین ترک معاشرت با تارک الصلاة و شارب الخمر بهتر است؛ مگر آنکه بتواند با معاشرت، ایشان را هدایت و امر به معروف و نهی از منکر کند. اقوی این است که هرگاه شخص، انکار وجوب نماز کرد، کافر است. چنین شخصی اگر معتقد به وجوب نماز است، ولی آن را سبک انگاشته و سهل انگاری در آن می کند، از بابت ترک نماز یا باطل به جا آوردن آن یا درست نکردن مسائل آن یا تضييع آن از بابت تأخیر از بی مبالائی، در این صورت، شخص اگرچه کافر نبوده و پاک است؛ فاصله ای با کفر ندارد و در احادیث، وارد شده است که شفاعت حضرت پیغمبر و ائمه (ع) به او نمی رسد و بر حوض کوثر بر ایشان وارد نخواهد شد و در وقت مردن بر دین پیغمبر (ص) از عالم نخواهد رفت و این هایی که گفته شد، در ترک نماز قضا که بر ضمه شخص ثابت است و تأخیر می کند به حد تهاون (از روی سهل انگاری) و توسعه [وقت] را عذر قرار می دهد نیز جاری است (تمام مراجع تقلید).

^۱ امام خامنه ای ، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۸۱۳۵۱۱ تاریخ استفتاء: ۳۰/۰۷/۱۳۹۶

^۲ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثامن من النجاسات؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۰۶؛ سید علی حسینی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۳۳۶.

^۳ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثامن من النجاسات، مسئله ۷؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اقتباس از مسئله ۱۰۶؛ سید علی حسینی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۳۱۵.

طهارت و نجاست زنازاده

پرسش: حکم فرزند زنازاده، یعنی فرزندی که تولّدش از نکاح شرعی بین والدین او نبوده است یا شبهه نکاح داشتند، در صورتی که زانی و زانیه یا یکی از آن دو مسلمان باشند،^۱ از نظر طهارت و نجاست چیست؟^۲

- پاک است (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله سیستانی).
- پاک است؛ مگر در صورتی که فقط زانیه مسلمان باشد که در این صورت نیز احتیاط اجتناب است. (آیت الله مکارم شیرازی).

پیوند اعضای بدن کافر به مسلمان

پرسش: اگر عضوی را از بدن کافری به بدن مسلمانی پیوند بزنند آیا پس از عمل پیوند و بعد از آنکه عضو بدن مسلمان شد، آن عضو پاک است؟

- عضوی که از بدن زنده جدا می شود بدون فرق میان مسلمان و غیر مسلمان نجس است و پس از آنکه جزیی از بدن مسلمان، گردید و روح در آن حلول کرد محکوم به طهارت و پاکی است. (آیت الله سیستانی)^۳
- ولو اینکه روح در آن حلول نکرده باشد ولی آن عضو عملاً جزء بدن گیرنده شود، پاک است. (آیت الله مکارم شیرازی)^۴

نهم: شراب و دیگر مست کننده ها

شراب

پرسش: حکم شراب چیست؟^۵

- شراب [به نوع فتوا یا احتیاط واجب] شراب نجس است و نوشیدن آن و هرنوع مایع مست کننده، حرام است (تمام مراجع تقلید).

گوشت حیوانی که شراب خورده است

پرسش: اگر حیوانی بلافاصله بعد از خوردن شراب ذبح شود، درحالی که قطع (یقین) به زوال و استحالة شراب نداریم، گوشت آن حیوان پاک است؟^۶

- باید گوشت آن حیوان را آب کشید، بعد از آن می توان از گوشتش استفاده کرد. (ایت الله سیستانی).
- بنابراین احتیاط واجب، باید گوشت آن حیوان را آب کشید و بعد از آن می توان از گوشتش استفاده کرد.^۱ (حضرت امام خمینی (ره)).

۱. در صورتی که مرد و زن زناکار هر دو مسلمان باشند یا مرد یا زن زناکار مسلمان باشد.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثامن من النجاسات، مسئله ۱؛

۳. فقه برای غرب نشینان، مسئله ۳۶۵.

۴. سایت آیت الله مکارم:

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۶۸۷۹&mid=۲۶۲۲۲۵>

۵. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۱۱ و ج ۲، مسئله ۲۶۳۳. حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲،

درس ۷

۶. سید روح الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، کتاب الأطعمة و الأشربة، القول فی الحیوان، مسئله ۲۵؛ سید علی سیستانی، المسائل المنتخبة، مسئله ۱۲۱۷.

سرکه‌شدن شراب با افزودن نمک

پرسش: چنانچه شراب، به‌خاطر ریختن چیزی مثل سرکه و نمک در آن، تبدیل به سرکه شود، آیا از آن سرکه باید اجتناب کرد؟^۲

- خیر، آن سرکه پاک است و اجتناب لازم نیست (تمام مراجع تقلید).

آب انگور جوش آمده

پرسش: حکم آب انگور جوش آمده چیست؟^۳

الف: خود به خود جوش بیاید

- تا قبل از آنکه دوسوم آن تبخیر شود، خوردنش حرام است، ولی نجس نیست؛ مگر آنکه معلوم شود که مست‌کننده است که در این صورت، هم خوردنش حرام است و هم نجس است و فقط با سرکه‌شدن پاک و حلال می‌شود (حضرت امام خمینی(ره)).
- به طور کلی اگر انگور جوش بیاید نجس نمی‌شود ولی خوردنش حرام است و هر گاه دو سوم آن با جوشاندن کم گردد حلال می‌شود. (امام خامنه‌ای)^۴
- از نظر طهارت و نجاست مطلقاً پاک است؛ اگرچه مست‌کننده باشد. از نظر خوردن اگر معلوم نباشد که مست‌کننده است یا نه، بعد از تبخیر شدن دوسوم آن، حلال است. اما اگر ثابت شود که آب انگور جوشیده‌شده، مست‌کننده است، فقط با سرکه‌شدن حلال می‌شود. همچنان که بعضی گفته‌اند در صورتی که آب انگور خود به خود جوش بیاید، مسکر و مست‌کننده می‌شود (آیت‌الله سیستانی).
- هرگاه آب انگور به‌خودی‌خود جوش آید، جوش‌آمدنی که معمولاً مقدمه شراب‌شدن است، نجس و حرام است مگر آنکه به سرکه تبدیل شود که در این صورت، هم پاک می‌شود و هم خوردنش مانعی ندارد (آیت‌الله مکارم شیرازی).

ب. با آتش بجوشد

- پاک است؛ ولی تا قبل از آنکه دوسوم آن تبخیر شود، خوردن آن حرام است (حضرت امام خمینی(ره)، امام خامنه‌ای،^۵ آیات عظام سیستانی و مکارم شیرازی).

۱. همان‌طور که در بحث ادرار و مدفوع گذشت، چنانچه حیوان غیر از شراب، نجاست دیگری بخورد و بلافاصله ذبح شود، گوشت و آنچه در بطن او از امعاء و قلب و کبد و... باشد، با تطهیر نجاست از ظاهر آن‌ها، پاک و خوردنش حلال می‌شود؛ اما اگر شراب بخورد و مست شود و بلافاصله بعد از آن ذبح شود، برخی از فقها مثل حضرت امام^۶، می‌فرمایند: «آنچه در بطن او از امعاء و قلب و کبد و... باشد، خوردنش حرام است.» برخی دیگر از فقها مثل آیت الله سیستانی (حفظه‌الله تعالی) می‌فرمایند: «آنچه در بطن او از امعاء و قلب و کبد و... باشد، بنابر احتیاط واجب خوردنش حرام است.» (سیدروح‌الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، کتاب الأطعمه و الأشربة، القول فی الحيوان، مسئله ۲۵؛ سیدعلی سیستانی، المسائل المنتخبة، مسئله ۱۲۱۷)

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۹۸، امام خامنه‌ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۱۹۰۳۲۰ تاریخ استفتاء: ۱۱/۱۰/۱۳۹۰

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی النجاسات، التاسع من النجاسات، مسئله ۲۰؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۱۳ و ۲۰۲، امام خامنه‌ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۷۷۳۲۰. تاریخ استفتاء: ۰۴/۰۶/۱۳۹۴

۴. امام خامنه‌ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۷۷۳۲۰. تاریخ استفتاء: ۰۴/۰۶/۱۳۹۴

۵. امام خامنه‌ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۷۶۴۲۶۲. تاریخ استفتاء: ۱۸/۰۲/۱۳۹۶

تبخیر شدن دوسوم آب انگور با غیر آتش

- پرسش: در مواقعی که تبخیر دوسوم آب انگور، موجب حلیت یا پاک شدن آب انگور می شود، آیا فقط این تبخیر باید به وسیله حرارت آتش باشد یا به هر صورتی که محقق شود، ولو به خودی خود، موجب حلیت و خوردن است؟^۱
- تبخیر دو سوم آب انگور (ذهاب ثلثین)، چنانچه با غیر آتش هم محقق شود، کافی است و موجب حلیت و پاک شدن می شود؛ بنابر فرض نجس بودن آن (حضرت امام خمینی (ره)، امام خامنه ای و آیت الله سیستانی).
- تبخیر دوسوم آب انگور (ذهاب ثلثین)، فقط باید به وسیله حرارت آتش باشد (آیت الله مکارم شیرازی).

روش محاسبه تبخیر دوسوم و یک سوم

- پرسش: طبق فرموده فقها، اگر دوسوم آب انگوری که جوش آمده است، کم شود و یک سوم آن باقی بماند، آن یک سوم باقی مانده، پاک و حلال است. منظور ایشان از دوسوم و یک سوم چیست؟ آیا منظورشان وزن آب انگور است یا مساحت یا کیل آن؟^۲
- دوسوم و یک سوم با هر کدام از وزن یا مساحت یا کیل که محقق شود، کافی است و در آن ها فرقی نیست (حضرت امام خمینی (ره)).
- دوسوم و یک سوم، با پیمانه یا مساحت محاسبه می شود و در این باره وزن اعتباری ندارد (آیات سیستانی و مکارم شیرازی).

شیره ای که همه دوسومش، به وسیله آتش تبخیر نشده است

- در روستایی، شیره انگور را چنین تهیه می کنند: ابتدا انگورها را می چینند و در حوض های مخصوصی می ریزند. پس از شستن انگورها، آن ها را له می کنند و آب آن را می گیرند؛ سپس خاک مخصوصی با آن مخلوط کرده و آن را به حال خود رها می کنند تا ته نشین شود. آنگاه آب انگور را در ظرف های مخصوص بزرگی می ریزند و آن را به وسیله آتش می جوشانند تا ۱۳ یا ۱۴ آن تبخیر شود. در پایان، باقی مانده آب انگور حاصل از تبخیر را در ظرف های کوچکتر می ریزند و در آفتاب قرار می دهند تا دو ثلث (دوسوم) یا بیشتر آن، تبخیر شده و سفت شود. باتوجه به توضیحات بیان شده درباره روش تهیه شیره انگور به پاسخ این پرسش ها را بفرمایید:
- پرسش ۱: آیا خوردن شیره ای که به این طریق به دست آمده است، حلال است؟ بر فرض حرمت (حرام بودن) آن، آیا نجس هم هست؟ کسانی که سال های متمادی به این طریق، شیره تهیه کرده اند و هم خودشان مصرف کرده اند و هم مقدار زیادی از آن را به فروش رسانده اند، چه وظیفه ای دارند؟^۳
- بنابر فرض نجس بودن آن، تبخیر دوسوم آب انگور (ذهاب ثلثین)، چنانچه با غیر آتش هم باشد، کافی است و موجب حلیت و پاک شدن می شود (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله سیستانی).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی المطهرات، السادس من المطهرات؛ سید روح الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، فصل فی المطهرات، مورد الخامس؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، حواشی برخی مراجع بر مسئله ۲۰۲؛ سید علی سیستانی، المسائل المنتخبة، مسئله ۱۵۴؛ امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۶۰۳۰۸۰ تاریخ استفتاء: ۰۲/۰۹/۱۳۹۴.

۲. پیمانه، روشی برای وزن کردن.

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی المطهرات، السادس من المطهرات؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، فصل فی المطهرات، مورد السادس.

۴. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی المطهرات، السادس من المطهرات؛ سید روح الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، فی المطهرات، الخامس من المطهرات؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، فصل فی المطهرات، مورد السادس؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جدید، ج ۳، سؤال ۴۴.

- چنین شیرهای نجس نیست؛ ولی خوردن و معامله آن اشکال دارد. باید آن را با آتش ثلثان کنند. (آیت الله مکارم شیرازی).
- پرسش ۲: در صورتی که آن قدر آب انگور را بجوشانند تا دو ثلث آن با آتش کم شود، سپس برای سفت شدن، آن را در آفتاب قرار دهند، حکم آن چیست؟^۱
- هیچ اشکالی ندارد (تمام مراجع تقلید).

جوش آمدن چند حبه انگور در غذا

- پرسش: هرگاه یک دانه انگور در دیگ آش یا آبگوشت و... واقع شود و بجوشد، حکمش چیست؟^۲
- آن حبه انگور جوشیده شده، پاک است؛ ولی خوردن آن حرام است (حضرت امام خمینی (ره)).
 - اگر حبه های انگور بسیار کم باشد و آب انگور مستهلک شود، به طوری که آب انگور بر آن صدق نکند، حلال است. ولی اگر حبه های انگور به تنهایی به وسیله آتش جوشانده شود، خوردن آن حرام است. (امام خامنه ای)
 - آن حبه انگور جوشیده شده، پاک است؛ ولی بنابر احتیاط واجب خوردن آن حرام است (آیت الله سیستانی).
 - آن حبه انگور جوشیده شده، پاک است و خوردنش حلال است (آیت الله مکارم شیرازی).

باد کردن دانه های انگور

- پرسش: مقداری انگور در مقابل آفتاب گذاشته شده است تا پس از خشک شدن مویز شود. اکنون دانه های آن باد کرده است و نه به آن ها مویز گفته می شود و نه انگور. آیا خوردن آن دانه ها جایز است؟^۳
- با شک در جوش آمدن، خوردن آن ها هم اشکال ندارد (حضرت امام خمینی (ره) و آیات مکارم شیرازی و سیستانی).

جوش آمدن انگور همراه سیب و سرکه شدن آن ها

- پرسش: هرگاه انگور یا خرما یا کشمش را سرکه بگذارند و در میان آن، میوه هایی مثل به یا سیب یا خیار یا کدو و مانند این ها بگذارند و جوش بیاید و بعد برگردد سرکه شود، چه صورتی دارد؟^۴
- اگر پیش از آنکه خرما و کشمش و انگور، سرکه شود، خیار و بادمجان و مانند این ها در آن بریزند، اشکالی ندارد (حضرت امام (ره)).
 - اگر پیش از آنکه خرما و کشمش و انگور، سرکه شود، خیار و بادمجان و مانند این ها در آن بریزند، اشکالی ندارد؛ مگر اینکه پیش از سرکه شدن مسکر شده باشد (ایت الله سیستانی).
 - اگر پیش از آنکه خرما و کشمش و انگور، سرکه شود، خیار و بادمجان و مانند آن ها در آن بریزند، احتیاط واجب اجتناب کردن است (آیت الله مکارم شیرازی).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی المطهرات، السادس من المطهرات؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، فصل فی المطهرات، مورد السادس؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتائات جدید، ج ۳، سؤال ۴۴.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی النجاسات، فصل فی المطهرات، بخش السادس، مسئله ۲؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۱۳ و ۲۰۳؛ سید علی حسینی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۳۰۳.

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی النجاسات، التاسع من النجاسات، فصل فی المطهرات، بخش السادس، مسئله ۶.

۴. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۰۱، امام خامنه ای، استفتاء خصوصی شماره استفتاء: ۲۹۶۱۱۵ تاریخ استفتاء: ۰۴/۱۰/۱۳۹۱

انگور سبزه شده در میان تیزاب

پرسش: هرگاه انگور را در میان تیزاب بگذارند که سبزه شود، چه صورتی دارد؟^۱
- در صورتی که علم به جوشیدن حاصل نشود، اشکالی ندارد. (حضرت امام خمینی (ره) و آیات سیستانی، مکارم شیرازی)

غوره و آب غوره جوش آمده

پرسش: حکم غوره و آب غوره جوشانده شده چیست؟^۲
- غوره و آب غوره، حکم انگور و آب انگور را ندارد؛ بنابراین اگر به جوش آیند، پاک و حلال هستند (تمام مراجع تقلید).

غوره مشکوک به انگور

پرسش: جوشاندن چیزی که معلوم نیست غوره است یا انگور، چه حکمی دارد؟^۳
- حکم غوره را دارد؛ بنابراین چنانچه جوش بیاید، پاک و حلال است (تمام مراجع تقلید).

جوش آمدن چند حبه انگور همراه غوره

پرسش: اگر مقداری غوره را برای گرفتن آبش بجوشانند، چنانچه همراه آن یک یا چند حبه انگور باشد، آنچه بعد از جوشاندن باقی می ماند، خوردنش حرام است؟^۴
- اگر حبه های انگور بسیار کم باشد و آب آن حبه ها، در آب غوره مستهلک شود، به طوری که آب انگور بر آن صدق نکند، پاک و حلال است (تمام مراجع تقلید)

خرما و مویز و کشمش جوش آمده

پرسش: خرما و مویز و کشمش و آب آنها، در صورتی که جوش بیایند و معلوم نباشد که مست کنده اند، چه حکمی دارند؟^۵

- پاک اند و خوردن آنها نیز حلال است (حضرت امام خمینی (ره) و امام خامنه ای، آیت الله سیستانی).
- هرگاه مویز و کشمش را در غذایی بریزند و بجوشد، به طوری که آب به داخل آن نفوذ کند و آب داخلش نیز بجوشد، حرام می شود؛ اما نجس نیست و می توان آنها را جدا کرد و غذا را خورد؛ ولی در حال سرخ کردن و دم کردن در برنج و امثال آن مانعی ندارد. درباره خرما نیز اگر آب آن وارد غذا شود و بجوشد و مستهلک شود،

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی المطهرات، السادس من المطهرات، مسئله ۶؛ سیدروح الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، فصل فی النجاسات، القول فی النجاسات، مورد الثامن سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل، اقتباس از مسئله ۱۹۸.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی المطهرات، بخش السادس، مفهوم مسئله ۲؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۰۳. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۴۵۵۳۴۵ تاریخ استفتاء: ۱۶/۰۴/۱۳۹۳
۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی المطهرات، بخش السادس، مسئله ۷؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۰۴. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۸۹۳۵۵۳ تاریخ استفتاء: ۲۹/۰۴/۱۳۹۷
۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی المطهرات، السادس من المطهرات، مسئله ۲؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۰۳ و ۲۰۴؛ سیدعلی حسینی خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۳۰۳.
۵. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی النجاسات، مورد التاسع، مسئله ۳ و فصل فی المطهرات، مورد السادس، مسئله ۵؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۱۴؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل جدید، مسئله ۱۲۷. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۶۵۰۵۴۵ تاریخ استفتاء: ۱۴/۰۲/۱۳۹۵

مانعی ندارد؛ ولی اگر مقدار آن به قدری باشد که بجوشد، ولی مستهلک نشود، نمی‌توان آن را خورد (آیت‌الله مکارم شیرازی).

جوش آمدن سرکه انگور

پرسش: می‌دانیم هرگاه ترشی سرکه انگور زایل شده، به نحوی که مثل آب شود، اشکالی ندارد و پاک است؛ اما اگر بعد از آن بجوشد، آیا در این هنگام باید دو ثلث آن برود یا دوباره سرکه شود یا اینکه جوش آمدن آن تأثیری ندارد؟^۱

- جوش آمدن سرکه موجب حرمت و نجاست آن نمی‌شود (حضرت امام خمینی (ره) امام خامنه ای، و آیات سیستانی، مکارم شیرازی)

غیر شراب

پرسش: حکم چیزهای مست کننده به غیر از شراب چیست؟

- هر چیزی که انسان را مست می‌کند، چنانچه به خودی خود روان باشد، نجس است (حضرت امام خمینی (ره)).

- هر چیزی که انسان را مست می‌کند، چنانچه به خودی خود روان باشد، بنابر احتیاط واجب نجس است. (امام خامنه ای و آیت الله مکارم شیرازی).

- غیر از شراب، سایر چیزهایی که انسان را مست می‌کند، نجس نیست. (آیت‌الله سیستانی).

حکم فُقَّاع در ادامه بیان خواهد شد.

بنگ و حشیش

پرسش: بنگ و حشیش و مانند این چیزها که انسان را مست می‌کند، ولی به خودی خود روان نیستند، چه حکمی دارند؟^۲

- پاک است؛ اگرچه چیزی در آن بریزند تا روان شود (تمام مراجع تقلید).

قرص‌های اکستازی

پرسش: قرص‌های اکستازی و روان گردان که موجب خروج افراد از تعادل روانی می‌شوند، چه حکمی دارند؟^۳

الف. از نظر طهارت و نجاست

- این قرص‌ها پاک‌اند. (تمام مراجع تقلید).

ب. از نظر خرید و فروش و مصرف

- جایز نیست. (امام خامنه ای، آیات سیستانی، مکارم شیرازی).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی المپهرات، السادس من المپهرات، مسئله ۹ و ۴. امام خامنه ای، شماره استفتاء ۹۲۰۰۱۶. تاریخ استفتاء: ۰۹/۰۸/۱۳۹۷

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، التاسع من النجاسات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۱۱. حسینی خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل ۲، درس ۸، حسینی خامنه ای، سید علی، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۴۰۲

۳. نک: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، التاسع من النجاسات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۱۱؛ سیدمحمدحسن محمودی، مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع، ج ۵، ص ۱۷۵. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی: شماره استفتاء: ۴۷۸۷۲۷. تاریخ استفتاء: ۰۳/۰۵/۱۳۹۰ و شماره استفتاء: ۱۴۲۳۱۷. تاریخ استفتاء: ۰۳/۰۵/۱۳۹۰

دهم: آب جو (فقّاع)

طهارت و نجاست

- پرسش: حکم طهارت و نجاست و حکم خوردن فقّاع که غالباً از جو گرفته می‌شود^۱ را بیان کنید؟^۲
- فقّاع که غالباً از جو گرفته می‌شود، چنانچه موجب مستی؛ حتی درجه خفیفی از مستی بشود، نجس و خوردنش نیز حرام است؛ اما آب جو که برای خواصّ طبی از جو می‌گیرند و به آن ماءالشعیر می‌گویند و موجب هیچ‌گونه مستی نیست، پاک و خوردنش نیز حلال است (حضرت امام خمینی (ره)، امام خامنه ای).
 - فقّاع که غالباً از جو گرفته می‌شود و موجب درجه خفیفی از مستی است، خوردنش حرام است و بنابر احتیاط واجب، نجس هم هست؛ اما آب جو که برای خواصّ طبی از جو می‌گیرند و به آن ماءالشعیر می‌گویند و موجب هیچ‌گونه مستی نیست، پاک و خوردنش نیز حلال است (آیات عظام سیستانی و مکارم شیرازی).

ماء الشعیر

- پرسش: می‌خواستم بدانم مقصود از ماء الشعیر طبی چیست؟ آیا حلال است؟
- آبی که به دستور طبیب از جو می‌گیرند و از نوع ماءالشعیر طبی باشد، پاک و خوردن آن حلال می‌باشد در صورت شک نیز، محکوم به طهارت و حلیت است، و آنچه حرام است فقّاع است که از جو گرفته می‌شود و به آن آبجو می‌گویند که بنابر احتیاط نجس هم هست. (امام خامنه ای)^۳
 - آبی که برای خواصّ طبی می‌گیرند، و به آن «ماءالشعیر» می‌گویند، و ابداً مسکر نیست، پاک و حلال است. (آیت الله مکارم شیرازی)^۴

لوردوبیر (مخمّر آب جو)

- پرسش: «لوردوبیر» که به آن مخمّر آب جو نیز می‌گویند، به‌صورت گردی است که نه مسکر و نه مایع است و مصرف طبی دارد. حکم طهارت و نجاست و حکم خوردن آن چیست؟^۵
- بر فرض سؤال، چون این ماده مست‌کننده نیست، پاک و خوردنش نیز حلال است (امام خامنه ای، آیت‌الله مکارم شیرازی)

۱. درباره اینکه اگر فقّاع از غیرجو گرفته شود، بعضی از فقها فرموده‌اند: «تا زمانی که مست‌کنندگی آن ثابت نشود، پاک و حلال است»؛ اما برخی دیگر مثل حضرت امام^۶ می‌فرمایند: «در حرمت و نجاست آن تأمل است؛ مگر آنکه مست‌کنندگی آن ثابت شود.» (نک: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، مورد العاشر)

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، مورد العاشر؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۱۵ و ج ۲، مسئله ۲۶۳۳؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، استفتاء خصوصی، شماره ۲۲۶۹۶.

۳. شماره استفتاء: ۸۴۴۰۷۷ تاریخ استفتاء: ۲۵/۱۱/۱۳۹۶.

۴. احکام پزشکی، سؤال ۴۶۴.

۵. ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۲۹. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۹۴۹۲۷۸ تاریخ استفتاء: ۲۲/۱۱/۱۳۹۷

الکل

پرسش: استفاده از الکل سفید (اتانول) در امور پزشکی و درمان توسط پزشک یا تیم پزشکی برای ضد عفونی کردن دست و لوازم پزشکی، مثل دماسنج و غیر آن، جایز است؟ آیا نماز خواندن با لباسی که یک یا چند قطره از این الکل بر آن ریخته شده است، جایز است؟

- اگر از الکی باشد که در اصل مایع نیست، هرچند مست کننده هم باشد، پاک است و نماز نیز با آن صحیح است. (حضرت امام خمینی (ره))^۱
- اگر الکل مذکور مایع بالاصاله و بر حسب تشخیص اهل فن مست کننده باشد، بنابر احتیاط نجس است و در غیر اینصورت، محکوم به طهارت است. (امام خامنه ای)^۲
- الکل، چه صنعتی و چه طبی، به تمام اقسامش، پاک است؛ مگر آنکه معلوم باشد که آن الکل از تبخیر و تقطیر شراب حاصل شده است که در این صورت، نجس است. (آیت الله سیستانی)
- تمام الکلهایی که درجه غلظت آن بالاست و به خاطر غلظت آن قابل شرب نیست، پاک است. و فرقی میان الکل طبی و صنعتی از این نظر نیست؛ اما الکلهایی که درجه غلظت آن در حدی است که قابل شرب است و مسکر است از نظر طهارت اشکال دارد. (آیت الله مکارم)^۳ ایشان در استفتائی دیگر اینطور پاسخ فرموده اند: الکلهایی که به صورت فعلی قابل شرب نیست و باید آن را رقیق کرد نجس نمی باشد؛ ولی اگر به صورت کنونی اش قابل شرب باشد نجس است (بنابر احتیاط واجب) و اگر مشکوک باشد آن نیز پاک است.^۴
- نکته:** الکل صنعتی از نظر ساختمان مولکولی و ماهیت شیمیایی، هیچ فرقی با الکل طبی ندارد و هر دو، دارای فرمول یکسانی هستند؛ مگر این که در این نوع الکل، مواد سمی و رنگی وجود دارد که آن را غیر قابل شرب کرده است.

الکل در بعضی از خوردنی ها

- پرسش: غذاها یا مایعاتی مانند سرکه که به طور طبیعی مقدار ۲ یا ۳ درصد از آن ها را الکل تشکیل می دهد، نجس هستند؟^۵
- الکل هایی که معلوم نیست در اصل از اقسام مایعات مست کننده باشند، محکوم به طهارت هستند، و استفاده از موادی که با آنها مخلوط شده اند اشکال ندارد. (امام خامنه ای)
 - وجود این مقدار الکل که با تجزیه و آزمایش مشخص می شود و به صورت طبیعی وجود دارد و عرفاً مسکر و مست کننده نیست، اشکالی ندارد. (آیت الله مکارم شیرازی).

۱. سید محمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اقتباس از مسئله ۱۱۱ و ۱۱۲؛

۲. سایت ادمین رهبری، شماره استفتاء: ۹۰۷۵۰۸ تاریخ استفتاء: ۱۹/۰۶/۱۳۹۷

۳. توضیح المسائل م ۱۲۵.

۴. احکام پزشکی سایت معظم له، سؤال ۴۶۰: آیا الکل سفید خالص، که مسکر است و برای مصارف پزشکی مورد مصرف قرار می گیرد، نجس است و باید از آن پرهیز کرد؟ سایر الکل ها که مسکر نیستند چطور؟ جواب: الکلهایی که به صورت فعلی قابل شرب نیست و باید آن را رقیق کرد نجس نمی باشد؛ ولی اگر به صورت کنونی اش قابل شرب باشد نجس است (بنابر احتیاط واجب) و اگر مشکوک باشد آن نیز پاک است.

۵. ناصر مکارم شیرازی، استفتائات، ج ۱، سؤال ۵۱ و ۴۹. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۴۹۹۸۶۸ تاریخ استفتاء: ۰۲/۱۰/۱۳۹۳

تحقیق و تفحص درباره وجود الکل در بعضی غذاها

پرسش: اساساً لازم است هنگام خرید مواد غذایی، تحقیق شود که سازنده در ساخت آن‌ها الکل به کار برده است یا خیر؟^۱

- سؤال و تحقیق لازم نیست (امام خامنه ای).

کفیر

پرسش: «کفیر»^۲ ماده‌ای است که در صنایع غذایی و داروسازی کاربرد دارد. هنگام تخمیر پنج یا هشت درصد الکل، در ماده به دست آمده به وجود می‌آید. این مقدار الکل سبب هیچ نوع مستی در مصرف کننده نمی‌شود. آیا استفاده از این ماده، از نظر شرعی مانعی ندارد؟

- اگر الکل موجود در ماده به دست آمده فی نفسه مست کننده باشد، بنابر احتیاط نجس است و خوردنش حرام است؛ هر چند به علت کمی آن و مخلوط شدن با ماده به دست آمده، برای مصرف کننده مسکر نباشد؛ ولی اگر شک داشته باشیم که فی نفسه مست کننده است یا در اصل مایع است، حکم متفاوت می‌شود. (امام خامنه ای)^۳

- هرگاه این فرآورده لبنی موجب سکر یا همان مستی (هر چند به صورت خفیف) نشود خوردن آن اشکالی ندارد. (آیت الله مکارم شیرازی)^۴

کامبوجیا

پرسش: «کامبوجیا» قارچی است که در محلول چای و شکر تکثیر می‌شود و مدت تکثیر آن، یک هفته تا ۱۵ روز است. قارچ را در محلول شکر و چای قرار می‌دهند و بعد از یک هفته محلول به دست آمده را به مصرف دارویی - که یک نوشیدنی است می‌رسانند، البته بدون بیماری هم می‌توان از آن استفاده کرد؛ ولی این محلول حاوی ۵٪ الکل است. آیا نوشیدن این محلول حلال است؟

- اگر بدانید که الکل به وجود آمده در آن از نوع الکل مست کننده و مایع بالاصاله باشد، بنابر احتیاط نجس است و خوردن آن حرام می‌باشد و گرنه پاک است و خوردن آن مانعی ندارد و تشخیص آن بعهده مکلف است. (امام خامنه ای)^۵

۱. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، اجوبه الاستفتات، سؤال ۳۰۹.

۲. نام «کفیر» برگرفته از کلمه «کِف» در زبان ترکی به معنای خوشی و لذت است. دوغ کفیر تحت یکی از برندهای مشهور به بازار آمد. این نوع دوغ جایگزین مناسبی است برای نوشابه و مزیت‌های فراوانی هم دارد؛ مثلاً ضد سرطان و جلوگیری کننده از نفخ است، سندرم خستگی را درمان می‌کند و در زیبایی پوست هم تأثیر دارد. کفیر یک درمان طبیعی برای هر گونه آلرژی است، قوی‌ترین آنتی‌بیوتیک و مفید در درمان آگزما، بیماری کبد، ورم معده، سرطان روده بزرگ، سندرم روده تحریک پذیر، ورم مفاصل، کولیت، آسم، برونشیت، هپاتیت و سنگ کلیه است.

اما سوال اینکه آیا در کفیر الکل وجود دارد؟

پاسخ این است که در تمامی فرآیندهای تخمیری مثل تولید سرکه، تولید ماست طبیعی و .. مقدار بسیار کمی الکل تولید می‌شود. معمولاً الکل موجود در کفیر های خانگی بسیار پائین و کمتر از نیم دهم درصد می‌باشد. اگر اکسیژن و دمای محیط بالا، درب ظرف شل و مدت زمان تخمیر بیش از ۲۴ ساعت باشد، الکل به نیم درصد نزدیک می‌شود و اگر درب ظرف تخمیر سفت باشد الکل به نزدیک صفر درصد می‌رسد.

۳. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، اجوبه الاستفتات، سؤال ۳۰۶.

۴. سایت آیت الله مکارم:

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۵۷۲&mid=۲۵۱۹۵۴>

۵. شماره استفتاء: ۶۱۲۴۱۶ تاریخ استفتاء: ۰۲/۱۰/۱۳۹۴

- اگر این محلول مست کننده بوده باشد، هرچند مستی خفیف بیاورد، حرام است؛ مگر در مواردی که داروی منحصر به فرد باشد. (آیت الله مکارم شیرازی)^۱

یازدهم: عرق حیوان نجاست خوار^۲

عرق حیوان جلال

- پرسش: عرق شتر و هر حیوانی که نجاست خوار شده است، نجس است؟^۳
- عرق شتر نجاست خوار، نجس است؛ ولی اگر حیوانات دیگر، نجاست خوار شوند، از عرق آن‌ها اجتناب لازم نیست (حضرت امام خمینی (ره) و امام خامنه ای).
 - عرق شتر نجاست خوار، نجس است. بنابر احتیاط واجب، عرق دیگر حیواناتی که این چنین باشند نیز نجس است (آیت الله سیستانی).
 - عرق شتر نجاست خوار و دیگر حیوانات نجاست خوار، بنابر احتیاط واجب، نجس است (آیت الله مکارم شیرازی).

عرق جنب از حرام

- پرسش: حکم عرق‌هایی که از شخص جنب از راه حرام که قبل از تمام شدن غسلش، از او خارج می‌شود را بیان کنید؟^۴
- این عرق به نظر همه مراجع پاک است لکن از نظر نماز خواندن با آن:
- بنابر احتیاط واجب، تازمانی که بدن و لباسی که به عرق آلوده شده است، خشک نشود و عین آن باقی باشد، نماز نخوانند. (حضرت امام خمینی (ره)، امام خامنه ای و آیت الله مکارم شیرازی).
 - نماز خواندن با آن صحیح است، هرچند بنابر احتیاط مستحب، تازمانی که بدن یا لباسی که به عرق آلوده شده است، خشک نشود و عین آن باقی باشد، نماز نخوانند (آیت الله سیستانی).

فصل دوم: راه‌های اثبات نجاست

پرسش: نجاست هر چیز چگونه ثابت می‌شود؟^۵

- اول، از طریق یقین یا اطمینان خود شخص؛ دوم، از طریق قول ذوالید^۶؛ سوم، از طریق قول بیّنه.^۷

^۱. احکام پزشکی، سؤال ۴۶۳.

^۲ جلال (نجاست خوار) به حیوانی می‌گویند که به خوردن نجاست انسان (مدفوع) عادت کرده است.

^۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۰؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۲۷۰.

^۴. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۱۶؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۲۷۰؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۴۰۹؛ سیدروح‌الله موسوی خمینی، استفتائات، ج ۱، سؤال ۴۳.

^۵. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی طرق ثبوت النجاسة؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۱؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۴۱۶؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، فصل دوم، درس ۹.

^۶ به کسی که به چیزی استیلا و سلطنت دارد، ذوالید گویند.

^۷ درباره گفته مطلق ثقه یا یک نفر عادل، برای اینکه آیا نجاست با گفته آن‌ها نیز ثابت می‌شود یا خیر، بین فقها اختلاف است که تفصیل و توضیح مطلب در بحث بیّنه، در ادامه بیان خواهد شد.

اول: یقین یا اطمینان از راه عقلایی

علم و سواسی

پرسش: علم و سواسی در طهارت و نجاست اعتبار دارد؟ وظیفه او در این زمینه چیست؟^۱

- پاسخ: خیر، علم و سواسی در طهارت و نجاست معتبر نیست. یعنی در تطهیر اشیاء نجس لازم نیست یقین به طهارت آن‌ها برایش حاصل شود؛ بلکه ببیند افراد معمولی در چه صورت به طهارت یقین پیدا می‌کنند، همان مقدار برای حکم به طهارت کافی است؛ همچنین به گفتارش درباره نجس شدن چیزی اثری بار نمی‌شود (تمام مراجع تقلید).

علم اجمالی به نجاست یکی از چند چیز

تنجز و حجیت علم اجمالی

پرسش: آیا علم اجمالی به نجاست، مانند علم تفصیلی به آن چیز است؟^۲

- پاسخ: ۱. چنانچه علم اجمالی ما منجز باشد، در حکم علم تفصیلی است؛ بنابراین اگر بداند یکی از دو ظرف یا دو لباسی که از هر دوی آن‌ها استفاده می‌کند، نجس شده است و نداند کدام است، باید از هر دو اجتناب کند؛ ولی اگر یکی از آن‌ها قبل از این علم، از محل ابتلاء او خارج شود، در این صورت، اجتناب از آن دیگری که محل ابتلاء است واجب نیست یا مثلاً نداند لباس خودش نجس شده یا لباسی که از تصرف او خارج بوده است و مال دیگری است، در این صورت نیز لازم نیست از لباس خودش اجتناب کند (حضرت امام خمینی (ره) و آیات سیستانی، مکارم شیرازی).

چند مسئله از شبهه محصوره

نجس شدن قسمتی از طناب و معلوم نبودن موضع دقیق آن (شبهه محصوره)

پرسش: اگر قسمتی از طناب لباس نجس است؛ اما نمی‌دانیم کدام قسمت است، آیا از همه طناب باید اجتناب کرد؟^۳

- اجتناب از اطراف علم اجمالی نجس لازم است؛ ولی چنانچه لباس یا دست، با بعضی از قسمت‌های این طناب ملاقات کند، مادامی که آن لباس یا لباس پاک دیگری با بقیه قسمت‌های طناب ملاقات نکند، حکم به نجاست نمی‌شود و اجتناب از آن لباس لازم نیست و الاً اجتناب از لباس لازم است (تمام مراجع تقلید).

نمی‌دانیم کجای فرش ۱۲ متری نجس است

پرسش: نمی‌دانیم کجای فرش دوازده متری نجس است، این شبهه محصوره است یا غیر محصوره؟ آیا می‌توان روی آن نماز خواند؟^۴

- پاسخ: نماز خواندن اشکالی ندارد. (امام خامنه ای)

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی طرق ثبوت النجاسة، مسئله ۱؛ سید علی حسینی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتاءات، سؤال ۳۱۲، رسالة آموزشی، ج ۱، فصل دوم، درس ۹

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی طرق ثبوت النجاسة، مسئله ۵ و ۵؛ سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۴؛ سید روح‌الله موسوی خمینی، تحریر الوسیلة، القول فی کیفیه التنجس، مسئله ۴.

۳. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اقتباس از مسئله ۱۲۴ و ۱۲۷؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، المبحث الأول أقسام المياه و أحكامها، الفصل الرابع؛ سید علی حسینی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتاءات، سؤال ۲۹۸.

۴. ناصر مکارم شیرازی، استفتاءات جدید، ج ۱، سؤال ۵۶، امام خامنه‌ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۶۳۴۴۶۹ تاریخ استفتاء: ۱۸/۱۲/۱۳۹۴

- شبهه محصوره است؛ ولی نمازخواندن روی آن مانعی ندارد (آیت الله مکارم شیرازی).
مشتبه شدن چیز نجس بین چند چیز پاک (شبهه محصوره)
پرسش: بین چند چیزی که یکی از آن ها نجس است، آیا باید از همه آن ها اجتناب کرد؟^۱
- اجتناب از اطراف علم اجمالی نجس لازم است؛^۲ ولی اگر چیز پاکی با یکی از اطراف ملاقات کند، حکم به نجاست نمی شود؛ مگر در برخی مواقع که توضیح کامل آن در مسئله بعد می آید (تمام مراجع تقلید).
برخورد چیز پاک به یکی از دو چیزی که انسان نمی داند کدام پاک است و کدام نجس (ملاقای شبهه محصوره)
پرسش: اگر چیز پاکی که رطوبت دارد، به یکی از دو چیزی که انسان نمی داند کدام پاک و کدام نجس است، برخورد داشته باشد، آیا اجتناب از آن ملاقی^۳ لازم است؟^۴
- به طور کلی ملاقی (شیء ملاقات کننده) با بعضی از اطراف علم اجمالی، نجس محسوب نمی شود. چون یقین به نجس شدن آن چیز نداریم، پس اجتناب لازم نیست؛ مگر در بعضی از مواقع مثل آنکه حالت سابقه در هر دو نجاست باشد یا آنکه با طرف دیگر هم چیز پاک دیگری با رطوبت ملاقات کند (تمام مراجع تقلید).

بیان چند مثال

برای واضح شدن مطلب به مثال های زیر دقت شود:

۱. هنگامی که شیء ملاقات کننده نجس نمی شود: فرد علم دارد که قسمتی از فرش نجس است؛ ولی نمی داند کدام قسمت آن است. چنانچه با پای تر که رطوبت مسری دارد، بر روی قسمتی از فرش راه برود، پایش نجس نمی شود یا اگر دو ظرف آب باشد که یکی از آن ها نجس است؛ ولی معلوم نباشد ظرف نجس کدام است، در این حال اگر دستش تنها با آب یکی از دو ظرف تماس پیدا کند، دستش نجس نمی شود.
۲. زمانی که شیء ملاقات کننده به خاطر یقین تعبدی، نجس می شود؛ یعنی زمانی که حالت سابقه در هر دو نجاست بوده است: در حیاط منزل شخصی، دو حوض آب باشد و او می داند که آب موجود در هر دو حوض قلیل و نجس است. بعد از مدت مدتی همسرش اطلاع می دهد که تنها آب یکی از دو حوض را به آب لوله کشی شهر که آب کر محسوب می شود، وصل کرده است، به گونه ای که آب حوض پاک شده؛ ولی یادش نیست که کدام حوض بوده است. در این حال اگر دست این شخص با آب یکی از دو حوض ملاقات کند، نجس محسوب می شود؛ زیرا حالت سابقه آب آن حوض، نجاست بوده است و اکنون فرد شک دارد که آن آب پاک شده است یا نه. در این حال بنابر استصحاب (با خود داشتن) نجاست سابق، این آب محکوم به نجاست است؛ بنابراین دست فرد هم که با چنین آبی تماس پیدا کرده است، نجس محسوب می شود.
۳. زمانی که شیء ملاقات کننده به دلیل وجود علم اجمالی منجر نجس می شود؛ یعنی زمانی که با طرف دیگر هم، چیز پاک دیگری با رطوبت ملاقات کرده است: دو ظرف آبی که فرد می داند آب یکی از آن ها نجس است؛ ولی معلوم نباشد ظرف نجس کدام است، در این حال چنانچه دست شخص با آب یکی از دو ظرف تماس پیدا کند و گوشه لباس او نیز با آب ظرف دیگر تماس پیدا کند، لازم است برای خواندن نماز از نجاست حادث شده

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۴ و ۱۲۷؛ سید علی حسینی خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۲۹۸؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، المبحث الأول أقسام المياه و أحكامها، الفصل الرابع، امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۳۸۵۱۳۹ تاریخ استفتاء: ۲۶/۰۷/۱۳۹۲

۲. مثلاً اگر انسان بداند لباسی نجس است؛ اما میان چند لباس محدود مشتبه است، باید از تمامی لباس ها اجتناب کند.

۳. ملاقی، یعنی چیزی که با اطراف علم اجمالی برخورد کند.

۴. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۷؛ اجوبه الاستفتائات، سؤال ۲۹۸؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، المبحث الأول أقسام المياه و أحكامها، الفصل الرابع.

اجتناب کند، بدین گونه که دستش را بشوید و اگر می‌خواهد با این لباس نماز بخواند، لازم است آن را نیز تطهیر کند.

ظن و گمان به نجاست

پرسش: چنانچه انسان یقین یا اطمینان به نجاست چیزی نداشته باشد؛ ولی گمان داشته باشد آن چیز نجس است، اجتناب از آن چیز لازم است؟^۱

- پاسخ: در مسئله نجاست، یقین قطعی و صددرصد لازم است و مادامی که چنین یقینی حاصل نشود، تکلیفی وجود ندارد و اگر یقین صددرصد حاصل شد، اجتناب لازم است؛ بنابراین برای مثال در قهوه‌خانه‌ها و میهمان‌خانه‌هایی که مردمان لایبالی و کسانی که پاکی و نجسی را مراعات نمی‌کنند، آنجا غذا می‌خورند، تا وقتی انسان یقین نداشته باشد غذایی را که برای او آورده‌اند، نجس است، اشکال ندارد و تحقیق و جست‌وجو نیز لازم نیست (تمام مراجع تقلید).

یقین تعبّدی به نجاست

پرسش: چنانچه انسان نسبت به نجاست چیزی شک داشته باشد، درحالی که حالت سابقه در آن چیز، نجاست بوده است، اجتناب از آن چیز لازم است؟^۲

- بله، اجتناب از آن چیز لازم است و آن چیز نجس است (تمام مراجع تقلید).

شستن لباس‌های پاک در لباسشویی‌های عمومی

پرسش: لباس‌هایی که به خشک‌شویی‌ها داده می‌شود، از نظر طهارت چه حکمی دارد؟^۳

- اگر لباس‌هایی که به خشک‌شویی‌ها داده می‌شود، از قبل نجس نباشند، محکوم به طهارت هستند و تحقیق و جست‌وجو برای اثبات نجاست لازم نیست؛ اگرچه که مشقت نداشته باشد (تمام مراجع تقلید).

پاک‌بودن خارجی‌هایی که دینشان مشخص نیست

پرسش: شخصی از کشوری دیگر، برای کار وارد کشور اسلامی شده است. وی مغازه‌ای فروشی دایر کرده است و مواد خوراکی می‌فروشد. هنگام فروش، ماده‌ی غذایی با بدنش که رطوبت مسریه دارد، تماس پیدا می‌کند. در این صورت حکم آن ماده‌ی غذایی چیست؟ آیا باید درباره‌ی دینش سؤال کرد یا اصل پاک‌بودن اشیاء جاری می‌شود؟^۴

- سؤال کردن از دینش واجب نیست و اصل طهارت اشیاء درباره‌ی او و آن چیزی که با وجود رطوبت با بدن او در تماس است، جاری می‌شود و تحقیق و جست‌وجو برای اثبات نجاست لازم نیست (تمام مراجع تقلید).

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۱؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جدید، ج ۱، ص ۳۲، سؤال ۵۲.،، خامنه‌ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل دوم، درس ۹

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی النجاسات، مورد الثانی عشر، مسئله ۵؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۳. امام خامنه‌ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۹۴۷۴۴۰ تاریخ استفتاء: ۱۵/۱۱/۱۳۹۷

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی النجاسات، مورد الثانی عشر، مسئله ۵؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۳؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، اجوبه الاستفتانات، سؤال ۲۹۱، امام خامنه‌ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۱۶۴۶۹۳ تاریخ استفتاء: ۲۰۷/۱۳۹۰

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی النجاسات، مورد الثانی عشر، مسئله ۴؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۰۹؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، اجوبه الاستفتانات، سؤال ۲۹۹.

دوم: ذوالید

پرسش: ذوالید به چه کسی می‌گویند؟^۱

- هرکس که متصدی و صاحب‌اختیار شیئی باشد، چه از راه ملک یا اجاره یا عاریه یا امانت یا حتی غضب. پس همین که همسر یا خدمتگزار یا کنیز بگویند چیزی که در اختیار آن‌هاست، مانند لباس شوهر یا مولا یا ظروف خانه، نجس است، در حکم به نجاست آن کفایت می‌کند؛ بلکه همچنین است اگر زن پرستار بچه بگوید بچه یا لباس او نجس است (تمام مراجع تقلید)^۲.

عوامل مؤثر و غیرمؤثر در قول ذوالید

پرسش: چیزهایی که برای قبول قول ذوالید شرط است و چیزهایی که برای قبول قول او شرط نیست را نام ببرید؟^۳

الف. عوامل غیرمؤثر

۱. حصول یقین یا گمان از گفته ذوالید؛ ۲. عدالت ذوالید؛ ۳. اسلام ذوالید؛ ۴. سبقت‌داشتن اخبار او از استعمال.

ب. عوامل مؤثر

۱. اخبار ذوالید قبل از خروج شیء از ید او؛ ۲. بلوغ ذوالید؛ ۳. عدم تعارض با قول ذوالید دیگری.

لازم‌نبودن حصول یقین یا اطمینان یا گمان از قول ذوالید

پرسش: آیا در قبول قول ذوالید، حصول یقین یا اطمینان یا گمان از گفته او لازم است؟ مثلاً کسی که ظرفی در اختیار اوست، بگوید ظرف نجس است؛ ولی شخص از گفته او اطمینان به نجاست آن ظرف پیدا نکند، باز هم باید حکم به نجاست ظرف بکند؟^۴

- بله، حکم به نجاست می‌شود؛ چراکه حصول یقین یا اطمینان از قول ذوالید لازم نیست ۵ (بنابر قول مشهور مراجع تقلید).

عدالت ذوالید

پرسش: آیا برای قبول قول ذوالید، عدالت او لازم است؟^۶

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی طرق ثبوت النجاسة؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اقتباس از مسئله ۱۲۱؛ سیدروح‌الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، القول فی کیفیه التنجس بها، مسئله ۶؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۴۱۶.
۲. گفتنی است، برخی از مراجع تقلید مثل آیت‌الله سیستانی می‌فرمایند: «به شرط آنکه ذوالید متهم نباشد».، خامنه‌ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل دوم، درس ۹

۳. گفتنی است که آدرس هر کدام در بحث تفصیلی مربوط به خود بیان شده است.

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی طرق ثبوت النجاسة، اقتباس از مسئله ۱۰؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، استفاده از اطلاق مسئله ۱۲۱؛ وسیله النجاة، مسئله ۵۵۲ و ۵۵۰؛ استفتاء کتبی خصوصی از آیت‌الله سیستانی. امام خامنه‌ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۲۷۹۱۴۷ تاریخ استفتاء: ۰۷/۰۸/۱۳۹۱

۵. برخی از مراجع مثل آیات سیستانی

۶. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی طرق ثبوت النجاسة، مسئله ۱۲؛ سیدروح‌الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، القول فی کیفیه التنجس بها، مسئله ۸.

- پاسخ: خیر، عدالت معتبر نیست؛ بلکه قول ذوالید در نجاست، باوجود فسق ذوالید، باز هم معتبر است (حضرت امام خمینی (ره) و آیات مکارم شیرازی، سیستانی).

مسلمان بودن ذوالید

- پرسش: آیا برای قبول قول ذوالید، حتماً باید ذوالید مسلمان باشد؟^۱
- خیر، اسلام معتبر نیست؛ بنابراین اگر ذوالید کافر باشد؛ اگرچه که از گفته او درباره نجاست یک چیز اطمینان حاصل نشود، باز هم معتبر است و حکم به نجاست می شود. (حضرت امام خمینی (ره)، امام خامنه ای، و آیت الله سیستانی).
 - کافری که در مبحث طهارت و نجاست لابیالی و غیرمقید است، معتبر دانستن قولش مشکل است (آیت الله مکارم شیرازی).

بلوغ ذوالید

- پرسش: اگر بچه ای که ممیز است و پاکی و نجسی را به خوبی درک می کند، بگوید چیزی را آب کشیدم یا بگوید چیزی که در دست اوست، نجس است، آیا قول او معتبر است؟^۲

الف. از گفته او برای شخص اطمینان حاصل می شود

- چون اطمینان حجیت دارد؛ بنابراین قولش درباره تطهیر چیز نجس و همچنین نجس شدن آنچه در اختیارش است، قبول می شود (تمام مراجع تقلید).

ب. از گفته او برای شخص اطمینان حاصل نمی شود

- قول کودک مراهق یعنی کودکی که در آستانه بلوغ است، در این باره معتبر است؛ بنابراین بچه ای که تکلیفش نزدیک است، اگر چیزی را که در تصرفش است، بگوید: «آب کشیدم»، حرف او قبول می شود، همچنین اگر بگوید چیزی نجس است. بلکه در قول بچه ممیز که نزدیک به بلوغ هم نیست، باید احتیاط مراعات شود (حضرت امام خمینی (ره)).
- قول کودک مراهق یعنی کودکی که در آستانه بلوغ است، در این باره معتبر است؛ بنابراین بچه ای که تکلیفش نزدیک است، اگر چیزی را که در تصرفش است بگوید آب کشیده است، حرف او قبول می شود و همچنین اگر بگوید چیزی نجس است. (امام خامنه ای).
- بعید نیست حرف او معتبر باشد؛ بنابراین قول او درباره تطهیر شیء نجس یا نجس شدن آنچه در تصرفش است، قبول شدنی است (آیت الله سیستانی).
- اگر بچه بگوید چیزی نجس است یا چیزی را آب کشیده است، در صورتی که از سخنش اطمینان حاصل شود، قبول است و گرنه، بنابر احتیاط واجب قبول نیست، هر چند در آستانه بلوغ باشد (آیت الله مکارم شیرازی).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی طرق ثبوت النجاسة، مسئله ۱۲؛ سید روح الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، القول فی کیفیه التنجس بها، مسئله ۸ امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۴۸۵۴۸۱ تاریخ استفتاء: ۰۷/۰۸/۱۳۹۳

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی طرق ثبوت النجاسة، مسئله ۱۳؛ أجوبة الاستفتاءات، سؤال ۷۶؛، خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل دوم، درس ۹

توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۴۷؛ سید روح الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، القول فی کیفیه التنجس بها، مسئله ۸.

سوم: بیّنه

منظور از بیّنه

پرسش: در بحث نجاسات، منظور فقها از بیّنه چیست؟^۱
- پاسخ: بیّنه به معنی شهادت دادن دو مرد عادل^۲ بر چیزی است (تمام مراجع تقلید).

شهادت یک مرد عادل

پرسش: آیا برای اثبات نجاست یک چیز، شهادت یک مرد عادل، در صورتی که اطمینان از گفته او پیدا نشود، کفایت می‌کند؟^۳

- پاسخ: ۱. ثابت شدن نجاست از شهادت یک مرد عادل، در حالی که از گفته او برای شخص اطمینان حاصل نشود، مشکل است (حضرت امام خمینی (ره) وایت الله سیستمی).
- ۲. با گفتن یک مرد عادل، نجاست ثابت نمی‌شود (امام خامنه ای).
- ۳. بله، کافی است و باید از آن چیز اجتناب کرد (آیت الله مکارم شیرازی).^۴

شهادت یک نفر ثقه و مطمئن

پرسش: اگر یک نفر ثقه، شهادت به نجاست یک چیزی بدهد و از گفته او برای شخص اطمینان حاصل نشود، آیا حکم به نجاست آن چیز می‌شود؟

- ثابت شدن نجاست از شهادت یک نفر ثقه، در حالی که از گفته او برای شخص اطمینان حاصل نشود، مشکل است (آیت الله سیستمی).
- حکم به نجاست نمی‌شود (امام خامنه ای).

عوامل غیر مؤثر در بیّنه

پرسش: برخی از چیزهایی که در قبول قول بیّنه (شاهد) شرط نیست را نام ببرید.
- حصول گمان یا اطمینان از قول بیّنه؛ ۲. ذکر مستند شهادت توسط بیّنه؛ ۳. اتحاد در زمان شهادت.

تحقیق و تفحص در موارد مشکوک

پرسش: زمانی که انسان از نجس بودن یا پاک بودن چیزی اطلاع ندارد، وظیفه اش چیست؟^۵

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی طرق ثبوت النجاسة؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۱.،، خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل دوم، درس ۹

۲. درباره یک عادل یا یک ثقه که آیا این‌ها نیز در حکم بیّنه هستند یا نه، اختلاف است که تفصیل آن در مسئله بعد می‌آید.

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی طرق ثبوت النجاسة؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۱؛ سید علی سیستمی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۴۱۶؛ سید علی حسینی خامنه ای، سایت استفتائات جدید، جدیدترین استفتائات. و استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۷۱۱۵۷۶ تاریخ استفتاء: ۱۴/۰۸/۱۳۹۵

۴. گفتنی است، در رساله فارسی احتیاط واجب دارند؛ ولی در حاشیه عروه فتوی است.

۵. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، الثانی عشر من النجاسات، مسئله ۵؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۲؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۴۱.

- در شبهات حکمیه باید مسئله را بپرسد و تا زمانی که سؤال نکرده است، باید احتیاط کند و در شبهات مصداقیه است^۱ پاک است و پرسیدن لازم نیست. (تمام مراجع تقلید).

فصل سوم: شروط نجس شدن اشیاء پاک

شرط اول: ملاقات و برخورد

- پرسش: برای نجس شدن چیز پاک، برخورد و ملاقات با چیز نجس یا متنجس لازم است؟^۲
- بله (حضرت امام خمینی(ره)، امام خامنه ای وایت الله مکارم شیرازی)
 - بله، به جز آبی که بو یا رنگ یا مزه آن، به واسطه نجاستی که بیرون آن است، عوض شود. به طور مثال مرداری که پهلوی آب است، بوی آب را تغییر دهد که بنابر احتیاط واجب آن آب نجس می شود (آیت الله سیستانی).

ملاقات و برخورد داخلی

- پرسش: اگر چیز پاک با چیز نجس در داخل بدن ملاقات و برخورد داشته باشند، این برخورد و ملاقات نیز موجب نجس شدن چیز پاک می شود؟^۳

الف. چیز پاک و چیز نجس هر دو از اجزای داخلی بدن باشند؛

- مثل برخورد خون داخل بینی به ترشحات داخل بینی یا برخورد خون لثه به آب دهان
- اجزای داخلی بدن که پاک اند، با برخورد به نجاست، نجس نمی شوند؛ مگر اینکه بعد از بیرون آمدن، به نجاست آلوده باشند؛ بنابراین آب دهان و آب بینی و مانند این ها که مربوط به داخل بدن هستند، اگر در داخل به خون لثه یا مانند آن برسند، نجس نمی شوند؛ مگر بعد از بیرون آمدن به خون آلوده باشند (حضرت امام خمینی(ره)، امام خامنه ای، وایت الله سیستانی).
 - اجزای داخلی بدن که پاک اند، بنابر احتیاط واجب با برخورد به نجاست، نجس می شود؛ هر چند موقع بیرون آمدن آلوده نباشد (آیت الله مکارم شیرازی).

ب. چیز پاک و چیز نجس هیچ کدام از اجزای داخلی بدن نباشند؛

مثل برخورد غذای نجس با دندان عاریه در دهان

۱. شبهه مصداقیه، شبهه ای است که شخص مسئله را می داند؛ ولی منشأ شکش به علت مشبه شدن امور خارجی است؛ مثلاً شخص می داند عرق شتر نجاست خوار نجس است؛ ولی شک دارد این عرق شتر نجاست خوار است یا نه؟

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیة تنجس المتنجسات؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۵

؛ سید علی حسینی خامنه ای، اجوبة الاستفتاءات، سؤال ۲۷۷ و ۲۸۶ و ۲۸۷.

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، مورد الاول و الثاني، مسئله ۱ و مورد الخامس من النجاسات، مسئله ۱۲ و ۱۳ و فصل فی کیفیة تنجس المتنجسات، مسئله ۱۳ و فصل فی المطهرات، مورد الاول، مسئله ۴۰ و مورد العاشر من المطهرات؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۳۴ و ۲۱۶ و ۲۱۷؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل جدید، مسئله ۱۵۲؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتاءات جدید، ج ۲، سؤال ۳۱. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۳۰۸۸۹۱ تاریخ استفتاء: ۱۵/۱۱/۱۳۹۱ و شماره استفتاء: ۹۲۰۱۳۷ تاریخ استفتاء: ۱۰/۰۸/۱۳۹۷ و شماره استفتاء: ۵۸۷۷۳۸ تاریخ استفتاء: ۱۱/۰۷/۱۳۹۴

- چنانچه شیء پاک و شیء نجس هر دو خارجی باشند و برخورد و ملاقاتشان در باطن غیر محض باشد، نجاست از شیء نجس به شیء پاک سرایت می‌کند. ۱. به عنوان مثال، اگر دندان عاریه در دهان با غذایی که با نجاست خارجی نجس شده است، ملاقات کند، دندان عاریه نجس می‌شود و آب کشیدن آن بنابر فتوا یا احتیاط واجب لازم است (امام خامنه ای (فتوا) و آیات سیستمی و مکارم شیرازی).

ج. چیز نجس مربوط به خارج بدن و چیز پاک از اجزای داخلی بدن باشد؛

مثل برخورد خون خارجی با آب دهان

- چیز پاک نجس می‌شود؛ اما با از بین رفتن نجاست، پاک می‌شود و نیاز به تطهیر جداگانه ندارد. ۲. بنابراین اگر مثلاً خونی از خارج وارد دهان شود و در آب دهان مستهلک شود و از بین برود، آب دهان پاک است و تطهیر دهان لازم نیست. حتی شخص می‌تواند آن را فرو دهد و همچنین اگر غذای متنجس بخورد و آن را بلعد، دهان او پاک می‌شود و آب کشیدن داخل دهان لازم نیست (حضرت امام خمینی (ره)، امام خامنه ای، و آیت الله سیستمی).

- چیز پاک نجس شده است و با از بین رفتن نجاست نیز بنابر احتیاط واجب پاک نمی‌شود و باید تطهیر شود؛ بنابراین اگر مثلاً خونی از خارج وارد دهان شود و در آب دهان مستهلک شود و از بین برود، شخص باید بنابر احتیاط واجب، هم از آب دهان اجتناب کند و هم دهان را تطهیر کند. اگر شخص غذای متنجس بخورد و آن را بلعد، دهان او بنابر احتیاط واجب پاک نمی‌شود و باید آن را تطهیر کند (آیت الله مکارم شیرازی).

د. چیز پاک مربوط به خارج بدن و چیز نجس مربوط به داخل بدن باشد و برخورد در باطن محض

مثل برخورد اسباب اماله یا آب آن با عین نجاست در مخرج غائط

- در صورتی که آن چیز پاک بعد از بیرون آمدن، آلوده به نجاست نباشد، پاک است. پس اگر اسباب اماله یا آب آن در مخرج غائط وارد شود یا سوزن و چاقو و مانند این‌ها در بدن فرو رود و بعد از بیرون آمدن، به نجاست آلوده نباشد، نجس نیست (حضرت امام خمینی (ره)، امام خامنه ای و آیات سیستمی و مکارم شیرازی).

ه. چیز پاک مربوط به خارج بدن و چیز نجس مربوط به داخل بدن باشد و برخورد در باطن غیر محض

مثل برخورد خون لثه با دندان مصنوعی در دهان:

- بنابر احتیاط واجب، چیز پاک نجس می‌شود و باید آن را آب بکشند (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله مکارم شیرازی).

۱. درباره ملاقات در باطن محض، برخی از مراجع مثل آیت الله سیستمی فرمایند: «اگر شیء پاک با شیء نجس در باطن محض مثل معده یا روده ملاقات کند، نجاست از شیء نجس به شیء پاک منتقل نمی‌شود؛ اگرچه شیء پاک و شیء نجس هر دو خارجی باشند. مثل اینکه فردی شیئی مانند هسته خرما را بلعیده و سپس آب نجس آشامیده و آب نجس با شیء مذکور در باطن برخورد کرده [است]. چنانچه آن شیء از بدن خارج شود، درحالی که آلوده به عین نجاست مثل مدفوع نباشد، پاک است.» ولی برخی دیگر از مراجع مثل حضرت امام^ع می‌فرمایند: «اگرچه که ملاقات در باطن محض بوده است؛ ولی باز هم شیء پاک نجس می‌شود.» علت آن هم در کتاب تفصیل الشریعه فی شرح تحریر الوسیله، فصل النجاسات و احکامها، پاورقی صفحه ۴۳۲، سطر سوم، این چنین آمده است: «...لشمول الأدله الداله علی وجوب غسل ما أصابه الدم أو غیره من النجاسات... لانه جسم خارجی لاقی نجساً خارجياً و مجرد کون الملاقاه فی الباطن لا یوجب الحکم بعدم النجاسة لعدم مدخلیه لموضع الملاقاه فی حصول الانفعال و التنجس.»

۲. برخی از مراجع مثل آیت الله سیستمی می‌فرمایند: «باطن محض مثل معده یا روده یا رگ‌های بدن در انسان یا حیوانات با ملاقات با نجاست داخلی یا خارجی نجس نمی‌شود. بنابراین فردی که غذای نجس می‌خورد یا آب نجس می‌آشامد، معده و روده او نجس نمی‌شود. همچنین مدفوع موجود در روده بزرگ، موجب نجاست روده نمی‌شود یا خون موجود در قلب و رگ‌ها موجب نجاست آن‌ها نمی‌شود.»

- چیز پاک نجس می‌شود؛ ولی با برطرف شدن عین نجاست، پاک می‌شود و نیاز به تطهیر جداگانه ندارد (آیت الله سیستانی).
- پرسش: اگر مرد انگشت خود را داخل فرج همسرش کند، انگشتش نجس می‌شود؟^۱
- خیر، مگر آنکه وقتی دست را خارج می‌کند، آلوده به ادرار یا خون یا مدفوع یا منی باشد. اما اگر آلوده به رطوبت‌های دیگری غیر از این‌ها باشد، نجس نمی‌شود^۲ (حضرت امام خمینی(ره) امام خامنه ای، و آیت الله سیستانی).
- بنابر احتیاط واجب، اگر در داخل بدن با نجاستی مانند خون ملاقات کند، نجس می‌شود؛ هرچند موقع بیرون آمدن آلوده نباشد. درباره آب دهان و بینی نیز هرگاه در داخل دهان و بینی با خون ملاقات کند، احتیاط، اجتناب است (آیت الله مکارم شیرازی)

و. موارد مشکوک بین ظاهر و باطن

- پرسش: به جایی که انسان نمی‌داند از ظاهر بدن است یا باطن غیر محض، چنانچه نجاستی برسد، وظیفه چیست؟^۳
- لازم نیست آن را آب بکشند؛ اگرچه آب کشیدن احوط است (حضرت امام خمینی(ره)).
- باید آن را آب بکشند (آیت الله مکارم شیرازی).
- اگر با نجاست خارجی ملاقات کند، لازم است آن را آب بکشد و چنانچه با نجاست داخلی برخورد کند، آب کشیدن آن لازم نیست (آیت الله سیستانی).
- پرسش: محل انطباق دو لب و همچنین محل انطباق پلک‌های چشم از ظاهر بدن است یا از باطن آن؟^۴
- جزو باطن بدن محسوب می‌شود. آنچه در حال روی هم گذاشتن دو لب و چشم‌ها دیده می‌شود، از ظاهر بدن است و آنچه دیده نمی‌شود، از باطن است. پس چنانچه با نجاست خارجی ملاقات کند، آب کشیدن آن لازم نیست (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله سیستانی).
- جزء ظاهر بدن نیست. (امام خامنه ای)
- بنابر احتیاط واجب از باطن بدن حساب نمی‌شود؛ بنابراین اگر با نجاست خارجی ملاقات کند، بنابر احتیاط واجب نجس می‌شود و آب کشیدن آن لازم است (آیت الله مکارم شیرازی).

شرط دوم: قابلیت تأثر

معنای قابلیت تأثر

پرسش: منظور از قابلیت تأثر که آن را یکی از شروط نجس شدن چیز پاک شمرده‌اند، چیست؟^۱

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، مورد الثالث و فصل فی المطهرات، بخش العاشر من المطهرات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۳۴. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۶۳۴۹۷۴ تاریخ استفتاء: ۲۰/۱۲/۱۳۹۴

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۴۵: «درباره وجوب غسل جنابت، فقط دخول تمام الحشفه یا خروج منی موجب غسل می‌شود و دخول انگشت موجب غسل جنابت نمی‌شود.»

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۱۸.

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی المطهرات، مورد العاشر، مسئله ۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۱۸. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۶۷۴۰۰۶ تاریخ استفتاء: ۱۰/۰۴/۱۳۹۵

- منظور این است که هر دو یا یکی از آن‌ها به‌طوری تَر باشد که تَری یکی به دیگری برسد و انسان به‌آسانی آثار تَری را ببیند (تمام مراجع تقلید).

سرایت نجاست با نفوذ نمِ نجس

پرسش: اگر نم و رطوبتی از چیز نجس که رطوبتی کم دارد و سرایت‌نشدنی است به چیز پاکی منتقل شود، موجب نجس شدن آن می‌شود؟^۲

- اگر رطوبت مسریه باشد موجب انتقال نجاست می‌باشد. (امام خامنه ای)
- خیر، اگرچه که آن شیء پاک به‌واسطه آن رطوبت، سنگین‌تر شده باشد، باز هم نجس نمی‌شود. برای مثال زمینی که نجس بوده است و روی آن لحاف گذاشته‌ایم و لحاف نم کشیده و سنگین شده است یا دیوار دستشویی و توالت که مثلاً حدود یک متر نم کشیده است، هیچ‌کدام به واسطه نفوذِ نم، نجس نمی‌شوند.^۳ (آیت الله سیستانی)

سرایت نجاست با گرد و خاک نجس

- پرسش: اگر گرد و خاک نجس به لباس و فرش خشک و مانند این‌ها بنشینند، شستن آن لباس یا فرش لازم است؟^۴
- چنانچه آن‌ها را طوری تکان دهند که گرد و خاک نجس از آن‌ها بریزد، پاک است و شستنش لازم نیست. (تمام مراجع تقلید)
- صرف آن باعث سرایت نجاست نمی‌گردد، مگر اینکه رطوبت مسریه در بین باشد به نحوی که نجاست به کفش اثر بگذارد. (امام خامنه ای)

سرایت نجاست در برخورد با بدن خشک میت

پرسش: آیا قابلیت تأثر در ملاقی مردهٔ انسانی که هنوز سه غسلش تمام نشده است، لازم است؟ یعنی اگر قبل از اینکه سه غسل میت تمام شود، چیزی با بدنش برخورد کند، درحالی‌که هر دو آن‌ها خشک باشند، اجتناب از آن چیز لازم است؟^۵

- خیر، اجتناب لازم نیست (حضرت امام خمینی (ره) امام خامنه ای، و آیت الله سیستانی).
- بله، بنابر احتیاط واجب اجتناب شود (آیت‌الله مکارم شیرازی).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیة تنجس المتنجسات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۵؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۴۹۰؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتائات جدید، ج ۳، سؤال ۴۰.

۲. سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۴۱۱. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۸۹۱۸۱۲ تاریخ استفتاء: ۲۲/۰۴/۱۳۹۷

۳. سیدتقی طباطبایی قمی، مبانی منهاج الصالحین، ج ۳، ص ۲۷۷، ذیل مسئله ۳۷۹: «فرق بین الرطوبة و الندوة و لا يخفى أن الكلام في المقام ليس دائراً مدار الدقة الفلسفية بل يدور مدار الفهم العرفي فان الرطوبة المسرية ما يكون مستقلاً بالوجود و يكون حاملاً للنجاسة و ناقلاً إياها من محل إلى محل آخر و أما الندوة التي يعبر عنها في الفارسي بـ (نم) فلا تكون مستقلة بالوجود بل تكون من عوارض الجسم و لا تكون مسرية فلا يضر انتقالها من النجس إلى الطاهر و لا يوجب نجاسة الملاقى.»

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیة تنجس المتنجسات، مسئله ۷؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۱۹. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۳۴۶۳۱۸ تاریخ استفتاء: ۲۶/۰۳/۱۳۹۲

۵. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی النجاسات، بخش الرابع: الميته، مسئله ۱۰ و فصل فی کیفیة تنجس المتنجسات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۵؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتائات جدید، ج ۲، ص ۳۳، فصل چهارم: احکام نجاسات، سؤال ۲۴، امام خامنه ای، استفتای خصوصی، شماره استفتاء: ۵۲۳۷۷۴ تاریخ استفتاء: ۲۵/۱۲/۱۳۹۳

سرایت نجاست با حشرات

پرسش: اگر مگس یا حشره ای مانند آن، روی چیز نجسی که تر است، بنشیند و بعد روی چیز پاکی که آن هم تر است بنشیند، آیا آن چیز پاک، نجس می‌شود؟^۱

- چنانچه انسان بداند که نجاست همراه آن حیوان بوده است، چیز پاک نجس می‌شود و اگر نداند پاک است (حضرت امام خمینی(ره) و آیات سیستانی، مکارم شیرازی).
- چون احتمال دارد که پای این حشرات رطوبتی به خود نگیرد، آن چیز پاک، نجس نمی‌شود. اما اگر شخص بداند آن حشره نجاستی را با خود حمل کرده است، چنانچه یقین یا اطمینان دارد که هنگام نشستن بر روی چیز پاک، نجاستش از بین نرفته است، آن چیز نجس می‌شود؛ حتی اگر چنین یقین یا اطمینانی هم ندارد، آن چیز بنابر احتیاط واجب، نجس می‌شود (آیت‌الله مکارم شیرازی).

یقین به وجود تری و شک در زوال آن در هنگام ملاقات

پرسش: اگر چیز پاکی با چیز نجسی برخورد کند، درحالی که یقین داشته‌ایم یکی از آن‌ها به گونه‌ای تر بوده که تری آن به اشیاء دیگر سرایت می‌کرده است، اما شک داریم که در هنگام برخورد، تری آن به همان حالت سابق مانده یا تری آن از بین رفته است یا دیگر به اندازه‌ای نیست که سرایت کند، در این صورت آن چیز پاک نجس می‌شود؟^۲

- آن چیز پاک نجس نمی‌شود؛ اگرچه احتیاط مستحب اجتناب از آن است^۳ (حضرت امام خمینی(ره) امام خامنه ای و آیات عظام سیستانی، مکارم شیرازی).

نجس شدن شیء جامد و سرایت نکردن نجاست به تمام نقاط آن

پرسش: چنانچه شیء پاکی که جامد است با چیز نجس یا متنجس برخورد کند و نجس شود، آیا تمام اجزای آن نجس می‌شود یا فقط آن قسمتی که با نجاست برخورد داشته است؟^۴

- هر قسمتی که نجاست به آن برسد، نجس است و جاهای دیگر آن پاک است؛ اگرچه که تمام سطح آن جامد را رطوبت مسری فرا گرفته باشد. (تمام مراجع تقلید)^۵

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیت تنجس المتنجسات، مسئله ۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۳۰.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیت تنجس المتنجسات، مسئله ۱. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۸۹۲۶۸۴ تاریخ استفتاء: ۲۶/۰۴/۱۳۹۷

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی [مع تعلیقه المکارم]، فصل فی کیفیت تنجس المتنجسات، اقتباس از مسئله ۲: «مراجعی که فرموده‌اند نجس نمی‌شود، شاید به این دلیل است که موضوع حکم به نجاست را سرایت می‌دانند و اصل مثبت را هم حجت نمی‌دانند؛ در نتیجه حکم به عدم تنجس کرده‌اند، چرا که با استصحاب تری، موضوع نجاست که سرایت باشد، ثابت نمی‌شود و تنها تربودن اثبات می‌شود که اگر بعد از آن بخواهیم سرایت را هم ثابت کنیم، اصل مثبت می‌شود که حجیت ندارد. در مقابل مراجعی که فرموده‌اند نجس می‌شود، شاید به این خاطر است که موضوع حکم به نجاست را در اینجا، برخورد همراه با رطوبت می‌دانند، در نتیجه با استصحاب تری، موضوع حکم به نجاست، یعنی برخورد همراه تری محقق می‌شود و لا محاله، آن شیء نجس می‌شود یا آنکه اگر موضوع حکم به نجاست را سرایت می‌دانند، از دیدگاه آنان چون واسطه در نظر عرف خیلی خفیف است، پس این گونه استصحاب حجت است.

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیت تنجس المتنجسات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۸ و ۱۳۱. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۱۱۷۶۰ تاریخ استفتاء: ۱۵/۱۱/۱۳۹۳

۵. سیدتقی طباطبایی قمی، مبانی منهاج الصالحین، ج ۳، ص ۲۷۸، ذیل مسئله ۳۸۱، پاورقی ۲: «ربما یتوهم أنه مع وجود الرطوبة المسریة تنتجس الاجزای جميعها بتقريب أنه اذا تنجس جزء من الجسم الجامد المرطوب برطوبة مسریة فیتنجس الجزء الملاصق للموضع المتنجس و یتأثر کل جزء ملاصقة و هكذا فالنتیجة نجاسة جميع الاجزای و یندفع أن المستفاد من النصوص أن موضوع النجاسة فی الجوامد عبارة عن الاصابة و لا اصابة إلا مع بعض الجامد و أما بقية الاجزای فلا یשלها الدلیل.»

سرایت نکردن نجاست در زمین یا پارچه یا بدن خیس نجس شده به جاهای دیگر آن

پرسش: اگر زمین یا پارچه یا بدن و مانند این‌ها، خیس باشند و نجاستی به بخشی از آن‌ها برسد، آیا با این برخورد تمام اجزای آن‌ها نجس می‌شود؟^۱

- خیر، فقط قسمتی که با نجاست برخورد داشته است، نجس است و مابقی آن پاک است؛ اگرچه تمام سطح آن را رطوبت مُسری فرا گرفته باشد؛ چراکه زمین و بدن و مانند این‌ها جامد هستند. اگر آن عرق نجس شده یا آن قطره نجس شده جریان پیدا کند و به جاهای دیگر برود یا آنکه یک لایه آب، مثلاً به اندازه یک سانتی‌متر، سطح زمین را فرا گرفته باشد و آن آب موجب انتقال نجاست شود، در این صورت هر جایی که آن عرق یا قطره جریان پیدا کرده است یا آن لایه آب بوده است، نجس می‌شود (تمام مراجع تقلید).

نجس شدن خیار و خربزه و مانند این‌ها و سرایت نکردن نجاست به تمام نقاط آن‌ها

پرسش: اگر به قسمتی از خیار و خربزه و مانند این‌ها نجاستی برخورد کند، با این برخورد، تمام اجزایش نجس می‌شوند؟^۲

- چون خیار و خربزه و مانند این‌ها از جوامد حساب می‌شوند؛ بنابراین هر قسمتی که نجاست به آن برسد، نجس می‌شود و جاهای دیگر آن پاک است؛ مگر آنکه آن رطوبت نجس شده جریان پیدا کند و به جاهای دیگر برود که در این صورت هر جایی که آن رطوبت جریان پیدا کرده است، نجس می‌شود (تمام مراجع تقلید).

نجس شدن مایع غلیظ و سرایت نکردن نجاست به تمام نقاط آن

پرسش: چنانچه مایع غلیظی^۳ با چیز نجس یا متنجس برخورد کند و نجس شود، آیا تمام اجزای آن نجس می‌شود یا فقط آن قسمتی که با نجاست برخورد داشته است، نجس است؟^۴

- پاسخ: چنانچه مایع غلیظی با چیز نجس یا متنجس برخورد کند و نجس شود، فقط جایی که نجاست به آن رسیده است، نجس می‌شود و مابقی اجزای آن پاک است. (تمام مراجع تقلید)

نجس شدن مایع رقیق مضاف و سرایت نجاست به تمام نقاط آن

پرسش: اگر مایع رقیق مضافی مثل شیر و گلاب و مانند این‌ها با چیز نجس یا متنجس برخورد کند و نجس شود، آیا تمام اجزای آن نجس می‌شود یا فقط آن قسمتی که با نجاست برخورد داشته است، نجس است؟^۵

الف. مایع مضاف مقدارش خیلی زیاد است؛ مثل چاه نفت یا تانک‌های بزرگ شیر و مانند آن‌ها

- تمام آن نجس است (حضرت امام خمینی (ره) و امام خامنه ای، آیت الله سیستانی).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیت تنجس المتنجسات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۳۱ و ۱۳۸. خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل دوم، درس ۹

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیت تنجس المتنجسات و مسئله ۴ همان بخش؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۸. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۶۱۶۱۸ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۴/۰۴/۱۹

۳. مقصود از غلیظ این است که اگر مقداری از آن بردارند، جایش خالی بماند؛ هرچند بعداً پر شود.

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیت تنجس المتنجسات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۳۲ و ۱۳۹.

۵. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیت تنجس المتنجسات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۴۸؛ امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۹۳۲۶۰۷ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۷/۰۹/۲۶، و شماره استفتاء: ۲۲۵۶۲۷ تاریخ استفتاء:

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۷۵۱&mid=۲۵۵۳۰۰۱۴/۰۲/۱۳۹۱>

- فقط قسمت ملاقی و اطراف آن نجس است و بقیه نجس نمی‌شود (آیت‌الله مکارم شیرازی).

ب. مایع مضاف که مقدارش خیلی زیاد نیست

- همین که یک نقطه از این گونه مایعات نجس شود، تمام آن نجس می‌شود؛ مگر از بالا با فشار روی چیز نجس ریخته شود که در این صورت فقط مقداری که به آن چیز می‌رسد نجس و هرچه بالاتر از آن است، پاک است و همچنین اگر مثل فواره با فشار از پایین به بالا رود، در صورتی که نجاست به بالا برسد، پایین نجس نمی‌شود و اگر نجاست به پایین برسد، بالا نیز نجس می‌شود (حضرت امام خمینی (ره) و امام خامنه ای، آیات سیستانی، مکارم شیرازی).

سرایت نجاست در شیره و روغن نجس شده

پرسش: اگر به قسمتی از شیره یا ماست یا روغن یا مانند این‌ها نجاستی برخورد کند، آیا تمام اجزای آن‌ها با این برخورد نجس می‌شوند؟^۱

- چنانچه آن شیره یا ماست یا روغن یا مانند این‌ها رقیق باشند، یعنی طوری باشند که جای آن در موقع برداشتن خالی نمی‌ماند و فوراً پُر می‌شود، همین که یک نقطه از آن نجس شد، تمام آن نجس می‌شود. ولی اگر غلیظ باشند، یعنی طوری باشند که جای آن در موقع برداشتن خالی می‌ماند و فوراً پُر نمی‌شود، فقط جایی که نجاست به آن رسیده نجس است و نجاست به جاهای دیگر آن سرایت نمی‌کند. (تمام مراجع تقلید)

اخلاط بینی آغشته به خون و سرایت نکردن نجاست به جاهای پاک آن

پرسش: گاهی اخلاطی از بینی یا گلو می‌آید که آغشته به خون است، آیا فقط همان قسمت خونی آن‌ها نجس است یا آنکه نجاست از خون به تمام قسمت اخلاط سرایت می‌کند؟^۲

- پاسخ: اگر آن اخلاط غلیظ باشد و نقطه‌ای از آن خون داشته باشد، همان نقطه نجس است و نجاست به جاهای دیگر آن سرایت نمی‌کند؛ ولی اگر روان باشد، همه نجس می‌شود (تمام مراجع تقلید).

نجس شدن آب جاری و سرایت نکردن نجاست به تمام آن

پرسش: اگر نجاستی به آب جاری برسد، آیا تمام آب جاری را نجس می‌کند؟^۳

- آن مقداری که بو یا رنگ یا مزه‌اش به واسطه نجاست تغییر کرده است، نجس است و طرفی که متصل به چشمه است، اگرچه کمتر از کُر باشد، پاک است. آب‌های دیگر نه، اگر به اندازه کُر باشد یا به واسطه آبی که تغییر نکرده است، به آب طرف چشمه متصل باشد، پاک، و گرنه نجس است (تمام مراجع تقلید).

نجس شدن آب چشمه و سرایت نکردن نجاست به قسمت‌های پاک آن

پرسش: اگر نجاستی به آب چشمه برسد، تمام آب چشمه را نجس می‌کند؟^۱

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیت تنجس المتنجسات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۹. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۱۱۷۶۰ تاریخ استفتاء: ۱۵/۱۱/۱۳۹۳

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیت تنجس المتنجسات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۳۳.

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۰.

- چنانچه به آب چشمه‌ای که کمتر از کُر است و جاری نیست، ولی طوری است که اگر از آن بردارند باز می‌جوشد؛ نجاستی برسد، تا وقتی بو یا رنگ یا مزه آن به واسطه نجاست تغییر نکرده است، پاک است (حضرت امام خمینی(ره) امام خامنه ای، و آیت الله مکارم شیرازی).
- آب چشمه‌ای که کمتر از کُر است و جاری نیست، ولی طوری است که اگر از آن بردارند، باز هم می‌جوشد، به محض برخورد با نجاست، تمام آن نجس می‌شود؛ اگرچه بو یا رنگ یا مزه آن به واسطه نجاست تغییر نکرده باشد (آیت الله سیستانی).

نجس شدن آب کُر و سرایت نکردن نجاست به قسمت‌های پاک آن

- پرسش: آیا تمام اجزای آب کُر با برخورد به نجاست، نجس می‌شود؟^۲
- هیچ قسمت از آب کُر با برخورد به نجاست نجس نمی‌شود؛ مگر آنکه به واسطه عین نجس^۳، بو یا رنگ یا مزه آب تغییر کند که در این صورت اگر قسمت‌هایی که تغییر نکرده است به اندازه کُر باشد، فقط همان قسمت تغییر کرده، نجس است و مابقی آب کُر، پاک است؛ اما اگر قسمت‌هایی که تغییر نکرده است به اندازه کُر نباشد، تمام آب نجس است (تمام مراجع تقلید).

نجس شدن آب قلیل و سرایت نجاست به قسمت‌های پاک آن

- پرسش: آیا تمام اجزای آب قلیل با برخورد به نجاست نجس می‌شود؟^۴
- به نوع فتوا یا احتیاط واجب، تمام اجزای آب قلیل با برخورد به نجاست نجس می‌شود؛ مگر از بالا با فشار روی چیز نجس ریخته شود که در این صورت فقط مقداری که به آن چیز می‌رسد نجس و هرچه بالاتر از آن است، پاک است و همچنین اگر مثل فواره با فشار از پایین به بالا رود، در صورتی که نجاست به بالا برسد، پایین نجس نمی‌شود و اگر نجاست به پایین برسد، بالا نیز نجس می‌شود (تمام مراجع تقلید).

غسالة آب قلیل در غیر استنجاء

پرسش: غسالة آب قلیل، یعنی آبی که در وقت شستن چیز نجس یا متنجس، از آن جدا می‌شود، چه حکمی دارد؟^۵

الف. آب قلیلی که روی عین نجاست ریخته می‌شود و از آن جدا می‌شود

- نجس است (حضرت امام خمینی(ره) و امام خامنه ای، آیت الله مکارم شیرازی).
- بنابر احتیاط واجب نجس است (آیت الله سیستانی).

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۱. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۳۴۵۶۳۶ تاریخ استفتاء: ۲۲/۰۳/۱۳۹۲

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۹. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۳۴۵۶۲۵ تاریخ استفتاء: ۲۲/۰۳/۱۳۹۲

۳. اگر بو یا رنگ یا طعم آب به واسطه غیر نجاست تغییر کند، تا وقتی که مضاف نشده است، نجس نمی‌شود. (نک: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۸).

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیة تنجس المتنجسات؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۶.

۵. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۷. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۴۹۱۹۲۴ تاریخ استفتاء: ۲۰/۰۹/۱۳۹۳ و شماره استفتاء: ۲۱۰۲۱۵ تاریخ استفتاء: ۲۰/۱۲/۱۳۹۰

ب. آب خیلی که روی چیز متنجس که عین نجاست ندارد، ریخته و از آن جدا می‌شود

- نجس است (حضرت امام خمینی(ره) و آیت الله مکارم شیرازی).
- غسله آب قلیل حکم متنجس را دارد.(امام خامنه ای)
- چنانچه بعد از شستن، محل پاک نشود، غسله‌های آن نیز نجس است؛ اما اگر بعد از شستن، محل پاک شود، در این صورت بنابر احتیاط واجب نجس است (آیت‌الله سیستانی).

غسله آب قلیل در استنجاء

پرسش: آب خیلی که هنگام تطهیر مخرج بول و غائط از محل جدا می‌شود، پاک است؟^۱

- مراجع تقلید فرموده‌اند که اگر همه نکات زیر موجود باشد، آب‌های ترشح‌شده پاک است^۲: ۱. آب‌های ترشح‌شده بو یا رنگ یا مزه نجاست نگرفته باشند؛ ۲. ذره‌های غائط در آب‌های ترشح‌شده موجود نباشد؛ ۳. نجاست دیگری مثل خون، با بول یا غائط بیرون نیامده باشد؛ ۴. نجاستی از خارج به ادرار یا مدفوع نرسیده باشد؛ ۵. بیشتر از مقدار معمول، نجاست به اطراف مخرج نرسیده باشد.

تقدم آب ریختن

پرسش: برای طهارت آب استنجاء لازم است اول آب بریزد بعد دست بکشد؟^۳

- پاسخ: خیر، برای طهارت آب استنجاء فرقی نمی‌کند که اول آب بریزد، بعد دست بمالد یا اول دست بمالد و بعد آب بریزد (حضرت امام خمینی(ره) و آیات مکارم شیرازی، سیستانی).
- دست کشیدن واجب نیست.(امام خامنه ای)

جدانشدن دست از محل

پرسش: اگر در هنگام تطهیر مخرج بول و غائط، دستی که به ادرار یا مدفوع نجس شده است را از محل جدا کند و دوباره همان دست نجس‌شده را به محل برساند، آب‌هایی که بعد از آن ترشح می‌شود، حکم آب استنجاء را دارد؟^۴

- چنانچه همان حین عود کند و فاصله زیادی نشده باشد، ضرر ندارد و الا آب‌هایی که بعد از آن ترشح می‌شود، حکم آب استنجاء را ندارد. (حضرت امام خمینی(ره) و آیت الله مکارم شیرازی)
- چنانچه دستش را از محل تطهیر جدا نکرده باشد و فاصله زیادی هم نشده است، حکم آب استنجاء را دارد (آیت‌الله سیستانی).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الماء المستعمل فی رفع الحدث الاکبر و الاصغر، مسئله ۸۰ و ۱۰؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۷؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۶۴.

۲. آیات سیستانی و مکارم شیرازی می‌فرمایند: «غسله استنجاء حکم سایر غسله‌ها را دارد؛ اما اگر موارد پنجگانه موجود باشد، اجتناب از آن غسله لازم نیست و جایی را نجس نمی‌کند و پاک‌بودن این آب، به آن معنی است که اگر به بدن و لباس ترشح کند، لازم نیست آن را آب بکشند؛ اما سایر استفاده‌های آب پاک را مثل وضوگرفتن از آن نمی‌توان کرد.» (سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۷؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۶۴)، امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۱۴۶۲۹ تاریخ استفتاء: ۲۵/۱۱/۱۳۹۳

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الماء المستعمل فی رفع الحدث الاکبر و الاصغر، مسئله ۳؛ امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۸۳۵۲۷۴ تاریخ استفتاء: ۲۳/۱۰/۱۳۹۶

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الماء المستعمل فی رفع الحدث الاکبر و الاصغر، مسئله ۴.

نبودن فرق میان غسل اول و دوم

پرسش: طبق نظر مراجعی که در تطهیر مخرج بول، دو بار شستن را لازم می‌دانند، آب‌های ترشح‌شده از محل مخرج بول در شستن بار اول که مخرج تطهیر نشده است نیز حکم آب استنجا را دارد؟^۱

- بله، در پاک بودن آب استنجا، بین آب‌های ترشح‌شده در شستن بار اول و شستن بار دوم فرقی نیست. (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله مکارم شیرازی، سیستانی).

شرط سوم: عدم تعدد واسطه

نجس‌کنندگی متنجس به‌طور مطلق

پرسش: چه متنجس‌هایی نجس‌کننده هستند؟^۲

الف. متنجس اول، یعنی چیز پاکی که به‌واسطه برخورد با عین نجاست نجس شده است

- نجس‌کننده است (تمام مراجع تقلید).

ب. متنجس دوم، یعنی چیز پاکی که به‌واسطه برخورد با متنجس اول نجس شده است

- بنابر احتیاط واجب، نجس‌کننده است (امام خامنه‌ای).

- نجس‌کننده است (حضرت امام خمینی (ره) و آیات سیستانی و مکارم شیرازی).

ج. متنجس سوم، یعنی چیز پاکی که به‌واسطه برخورد با متنجس دوم نجس شده است و متنجس چهارم به بعد

- متنجس سوم نیز نجس‌کننده است؛ ولی متنجس چهارم با اینکه خودش نجس است، اشیاء دیگر را نجس نمی‌کند (حضرت امام خمینی (ره)).^۳

- متنجس سوم با اینکه خودش نجس است؛ اشیاء دیگر را نجس نمی‌کند (امام خامنه‌ای و آیات مکارم شیرازی و سیستانی).

مثالی برای تعدد واسطه

پرسش: تعدد واسطه را در قالب مثال توضیح دهید.^۴

در صورتی که دست راست (شیء پاک) به بول (عین نجس) برخورد کند، این ملاقات [بسته به نوع فتوا] موجب نجاست دست راست خواهد شد و چنانچه آن دست راست (متنجس اول) با رطوبت جدیدی^۱ با دست چپ

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الماء المستعمل فی رفع الحدث الاکبر و الاصغر، مسئله ۵.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیة تنجس المتنجسات، مسئله ۱۱؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۵؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، مسئله ۴۱۵؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، أجوبة الاستفتاءات، سؤال ۲۸۳؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتائات جدید، ج ۲، سؤال ۵۱.

۳. سیدروح‌الله موسوی خمینی، استفتائات، ج ۱، ص ۱۱۳، سؤال ۳۰۲: «مرحوم امام در تحریر الوسیله، جلد اول، بخش القول فی کیفیة التنجس بها، مسئله ۹ می‌فرماید: «المتنجس متنجس مع قلّة الواسطة کالائتین و الثلاث و فیما زادت علی الأحوط و إن کان الأقرب مع کثرتها عدم التنجیس» و در استفتائی نیز فرموده‌اند: «واسطه چهارم نجس نمی‌کند.» متن استفتاء به این شرح است: یکی از مراجع در مسئله متنجس گفته‌اند که ملاقی سوم، از متنجس دوم نجس نمی‌شود و پاک است، می‌خواهم بدانم فتوای امام خمینی چیست و شرایط چگونه است؟ پاسخ: واسطه چهارم نجس نمی‌کند.»

۴. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۲۵. امام خامنه‌ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۷۵۳۸۶۲ تاریخ استفتاء: ۱۴/۰۱/۱۳۹۶

(شیء پاک) ملاقات کند، این ملاقات موجب نجاست دست چپ خواهد شد [به نوع فتوا یا احتیاط واجب] و اگر دست چپ (متنجس دوم) بعد از خشک شدن با لباس مرطوب (شیء پاک) ملاقات کند، [به نوع فتوا یا احتیاط واجب] لباس نیز نجس می شود؛ ولی اگر آن لباس (متنجس سوم) با چیز دیگری (شیء پاک) با رطوبت ملاقات کند، نسبت به نجاست آن چیز دیگر، فتاوی فقهاء به شرح زیر است:

- آن چیز دیگر پاک است (امام خامنه ای و آیات مکارم شیرازی و سیستانی).
- آن چیز دیگر (متنجس چهارم) نیز نجس است؛ ولی مابقی اشیاء را نجس نمی کند (حضرت امام خمینی (ره)).^۲

جاری نشدن جمیع احکام نجس بر متنجس

پرسش: آیا جمیع احکام نجس درباره متنجس نیز جاری است؟^۳

- بله، بنابر احتیاط واجب، جاری می شود؛ به طور مثال، هرگاه ظرفی به ولوغ سگ نجس شود، واجب است آن را تعفیر (خاک مالی) کنند. همچنین اگر ظرف دیگری با ملاقات آن نجس شود یا آب ولوغ در ظرف دیگری ریخته شود، در تطهیر ظرف دوم نیز بنابر احتیاط واجب، خاک مالی کردن لازم است (حضرت امام خمینی (ره)).
- خیر، جاری نمی شود؛ مگر در آب ولوغ که چنانچه آب ولوغ در ظرف دیگری ریخته شود، در تطهیر ظرف دوم نیز خاک مالی کردن لازم است (آیت الله سیستانی).
- خیر، جاری نمی شود؛ مگر در آب ولوغ که بنابر احتیاط واجب جاری می شود. بنابراین چنانچه آب ولوغ در ظرف دیگری ریخته شود، در تطهیر ظرف دوم، بنابر احتیاط واجب، خاک مالی کردن لازم است (آیت الله مکارم شیرازی).

فصل چهارم: احکام نجاسات و متنجسات

خوردن و خوراندن

خوردن و آشامیدن عین نجس یا متنجس

پرسش: خوردن و آشامیدن عین نجس، مثل مردار و شراب یا چیز متنجس مثل غذای نجس شده، چه حکمی دارد؟^۴

۱. برای تحقق تعدد واسطه، لازم است که متنجس خشک شود و با رطوبت جدیدی با شیء پاک ملاقات کند و إلا حکم همان متنجس قبلی را خواهد داشت.

۲. حضرت امام^۵ در تحریر الوسیله، جلد یک، بخش القول فی کیفیة التنجس بها، مسئله ۹ می فرماید: «المتنجس منجس مع قلة الواسطة كالائنتين والثلاث و فيما زادت على الأحوط وإن كان الأقرب مع كثرتها عدم التنجيس» و در استفتائی فرموده اند: «واسطة چهارم نجس نمی کند.» متن استفتاء و پاسخ آن به این شرح است: «سؤال: یکی از مراجع در مسئله متنجس گفته اند که ملاقی سوم از متنجس دوم نجس نمی شود و پاک است، می خواهم بدانم فتوای امام خمینی^۶ چیست و شرایط چگونه است؟ جواب: 'واسطة چهارم نجس نمی کند.'» (سیدروح الله موسوی خمینی، استفتائات، ج ۱، ص ۱۱۳، سؤال ۳۰۲).

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی کیفیة تنجس المتنجسات، مسئله ۱۱.

۴. نک: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۳۳ و فصل فی صلاة القضاء، مسئله ۳۶؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۴۱؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، مسئله ۷۳۶. خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل دوم، درس ۹، و استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۲۸۶۲۳ تاریخ استفتاء: ۱۷/۰۱/۱۳۹۴

الف. برای شخص بالغ

- خوردن و آشامیدن عین نجس مثل مردار و شراب یا چیز متنجس مثل غذای نجس شده برای اشخاص بالغ حرام است (تمام مراجع تقلید).

ب. برای طفل

- اگر خود طفل، یکی از نجاسات مثل مردار و شراب یا غذای نجس را بخورد یا با دست نجس غذا را نجس کند و بخورد، برای او حرمتی نیست؛ چون تکلیفی ندارد.

خوراندن چیز نجس

پرسش: خوراندن عین نجس یا غذایی که نجس شده است به دیگران چه حکمی دارد؟^۱

الف. خوراندن چیز نجس یا متنجس به افراد بالغ

- خوراندن چیز نجس یا متنجس به افراد بالغ حرام است (حضرت امام خمینی (ره)، امام خامنه ای و آیات مکارم شیرازی، سیستانی).

ب. خوراندن عین نجس به اطفال

- در صورتی که ضرر داشته باشد، حرام است، اما اگر ضرر نداشته باشد:
- بنابر احتیاط واجب، باید از آن خودداری کنند (حضرت امام خمینی (ره) امام خامنه ای).
- حرام است و باید از آن خودداری کنند (آیت الله مکارم شیرازی).
- چنانچه مستکننده باشد، حرام است؛ و گرنه اشکال ندارد (آیت الله سیستانی).

ج. خوراندن متنجس به اطفال

- اگر برای طفل ضرر نداشته باشد، ولی طفل می تواند غذای نجس به او بدهد. (حضرت امام خمینی (ره) و امام خامنه ای^۲ و آیت الله سیستانی)
- بنابر احتیاط واجب باید از خوراندن غذایی که نجس شده به اطفال نیز خودداری کرد، اما آنچه بر اثر نجس بودن دست خود آنها نجس می شود، اشکال ندارد. (آیت الله مکارم شیرازی).

جواز استفاده از مواد خوراکی کارخانجات بزرگ خارجی

- پرسش: نان و شیر و سایر مواد خوراکی که در کارخانجات بزرگ به کمک ماشین تهیه یا آماده می شود، برای مصرف دانشجویان مقیم کشورهای غیرمسلمان که مجبور به استفاده از این مواد هستند، چه حکمی دارد؟ یقین به نجاست را در این باره چگونه باید احراز کرد؟^۳
- اگر به ملاقات چیزِ رطوبت دار با بدن کافر یقین پیدا نکنند، محکوم به طهارت است (تمام مراجع تقلید).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۳۲ و ۳۳؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۴۱. خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل دوم، درس ۹ و امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۲۸۶۲۳، تاریخ استفتاء: ۱۷/۰۱/۱۳۹۴

۲. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۸۲۸۴۸۸، تاریخ استفتاء: ۲۹/۰۹/۱۳۹۶

۳. سیدروح الله موسوی خمینی، استفتائات، ج ۲، ص ۵۰۸، سؤال ۱۱؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اقتباس از مسئله ۱۲۱. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۴۸۱۹۹، تاریخ استفتاء: ۲۳/۰۳/۱۳۹۴، و شماره استفتاء: ۲۰۳۳۹۱، تاریخ استفتاء: ۲۵/۱۱/۱۳۹۰

رستوران‌های غیرمسلمان

پرسش: در رستوران‌های کشورهای خارجی که آشپز و پیشخدمت‌های مسیحی دارند، خوردن غذاهای غیرگوشتی مثل سبزیجات و ماهی و تخم‌مرغ چه حکمی دارد؟^۱

- اگر به ملاقات آن‌ها با رطوبت به بدن کافر یقین باشد، نجس است و نباید بخورید (تمام مراجع تقلید).

پنیرهای تولیدشده با پنیرمایه «رینت» در کشورهای خارجی

پرسش: پنیرهای تولیدشده در کشورهای خارجی با پنیرمایه «رینت» مخلوط است. معلوم است که این ماده از شکم یک حیوان در می‌آید. در خارج از ایران که بودم، از این پنیرها استفاده نمی‌کردم؛ ولی در تابستان گذشته که در ایران بودم، دیدم که مردم در بازار از این پنیرهای وارداتی می‌خورند! آیا من هم می‌توانم از این پنیرها بخورم؟^۲

- اگر معلوم نباشد که پنیرمایه «رینت» از حیوان حرام گوشت است و از خارج، تماس با نجس پیدا نکرده باشد، خوردن پنیری که از آن مخلوط است، مانعی ندارد (حضرت امام خمینی(ره)).

- اگر از حیوان مرده گرفته شود و یا از حیوان نجس العین باشد و یا در خارج با تماس با نجس متنجس شود خوردن ماده ای که با چنین چیزی درست شده جایز نیست.(امام خامنه ای)

اعلام نجاست

پرسش: اگر ببینیم کسی چیز نجس یا متنجسی را می‌خورد یا با لباس نجس نماز می‌خواند یا جایی از منزل او یا امثال آن نجس شده است، آیا واجب است به او اطلاع دهیم؟^۳

الف. ما سبب استفاده شخص از چیز نجس شده‌ایم

- چنانچه صاحبش آن چیز را در خوردن یا آشامیدن استعمال کند، مانند ظرف، واجب است نجس شدن آن را به او بگوییم؛ بلکه چنانچه صاحبش آن چیز را در کاری که شرط آن پاکی و طهارت واقعی است، استعمال می‌کند؛ مثل وضو و غسل، در اینجا نیز بنا بر احتیاط لازم، واجب است نجس شدن آن را به او بگوییم؛ ولی اگر در کاری که شرط آن طهارت ظاهری است استعمال می‌کند؛ مثل لباس نمازگزار یا در کاری که شرط آن طهارت نیست؛ مثل سوزاندن بنزین، در این نمونه‌ها گفتن به او واجب نیست (حضرت امام خمینی(ره)).

- اطلاع‌دادن در غیر از خوردنی و آشامیدنی و ظرف‌های غذا لازم نیست (امام خامنه ای).

- لازم است که نجس بودن آن را به طرف بگویید، به دو شرط: اول آنکه، طرف در معرض آن باشد که در مخالفت تکلیف شرعی واقع شود، مثل اینکه او را در خوردن یا آشامیدن استعمال کند و اگر این چنین نباشد، لازم نیست بگویید. مثلاً نجس بودن لباسی را که طرف با آن نماز می‌خواند، لازم نیست به او بگویید؛ زیرا پاک بودن لباس شرط واقعی نیست. دوم آنکه، احتمال بدهد که طرف به گفته او ترتیب اثر دهد و اما اگر بداند که ترتیب اثر نمی‌دهد، گفتن لازم نیست (آیت‌الله سیستانی).

۱. سیدروح‌الله موسوی خمینی، استفتائات، ج ۲، ص ۵۰۸، سؤال ۱۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اقتباس از مسئله ۱۲۱. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۴۸۱۹۹ تاریخ استفتاء: ۲۳/۰۳/۱۳۹۴ و شماره استفتاء: ۲۰۳۳۹۱ تاریخ استفتاء: ۲۵/۱۱/۱۳۹۰

۲. سیدروح‌الله موسوی خمینی، استفتائات، ج ۲، ص ۵۰۸، سؤال ۱۳. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۱۶۱۹۶۵ تاریخ استفتاء: ۲۳/۰۶/۱۳۹۰

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۳۵ و ۳۲؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، أجوبة الاستفتائات، سؤال ۲۸۲. خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل دوم، درس ۹ و سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اقتباس از مسئله ۱۴۱ تا ۱۴۶.

- اطلاع‌دادن نیز لازم نیست؛ مگر در صورتی که بداند گیرنده، آن را در خوردن و نماز و مانند آن استعمال می‌کند که احتیاط واجب، اعلام است (آیت‌الله مکارم شیرازی).

ب. ما سبب استفاده شخص از چیز نجس نشده‌ایم

- اعلام واجب نیست؛ بنابراین اگر ما بینیم کسی چیز نجسی را می‌خورد یا با لباس نجس نماز می‌خواند، لازم نیست به او بگوییم (تمام مراجع تقلید)

نجس شدن لباس یا چیز دیگر از کسی که وارد خانه ما می‌شود

- پرسش: اگر جایی از خانه یا فرش ما نجس باشد و بینیم بدن یا لباس یا چیز دیگر کسی که وارد خانه ما می‌شود با رطوبت به جای نجس رسیده است، آیا واجب است به او بگوییم؟^۱
- لازم نیست به آنان بگوییم (حضرت امام خمینی(ره)).
- به دو شرط لازم است که نجس بودن آن را به طرف [مقابل] بگوییم؛ اول آنکه، طرف در معرض آن باشد که در مخالفت تکلیف شرعی واقع شود؛ مثل اینکه او را در خوردن یا آشامیدن استعمال کند و اگر این چنین نباشد، لازم نیست بگوید. مثلاً نجس بودن لباسی را که طرف با آن نماز می‌خواند، لازم نیست به او بگوید؛ زیرا پاک بودن لباس، شرط واقعی نیست؛ دوم آنکه، احتمال بدهد که طرف به گفته او ترتیب اثر دهد و اما اگر بداند که ترتیب اثر نمی‌دهد، گفتن لازم نیست (آیت‌الله سیستانی).
- بنابر احتیاط واجب باید به آنان بگوییم (آیت‌الله مکارم شیرازی).

علم به نجاست غذا توسط صاحب‌خانه

- پرسش: اگر صاحب‌خانه در هنگام غذا خوردن بفهمد که غذا نجس است، وظیفه‌اش چیست؟^۲
- خودش نباید از آن غذا بخورد و وظیفه‌اش در برابر آگاه کردن میهمان‌ها از نجاست غذا، باتوجه به اینکه او سبب شده است که میهمان‌ها غذای نجس بخورند، به شرح زیر است:
- اعلام کردن به میهمان واجب است (حضرت امام خمینی(ره)، امام خامنه ای).
- چنانچه احتمال بدهد که میهمان‌ها به گفته او ترتیب اثر می‌دهند، باید به آن‌ها بگوید؛ اما اگر بداند که ترتیب اثر نمی‌دهند، گفتن به آن‌ها لازم نیست (آیت‌الله سیستانی).
- بنابر احتیاط واجب اعلام کردن به میهمان واجب است (آیت‌الله مکارم شیرازی).

علم میهمان به نجاست غذا

- پرسش: اگر یکی از میهمان‌ها در بین غذا خوردن بفهمد که غذا نجس است، چه وظیفه‌ای دارد؟^۳
- نباید از آن غذا بخورد و چون او مسبب خوردن نجاست نشده است، لازم نیست صاحب‌خانه و دیگر میهمان‌ها را هم از نجس بودن غذا آگاه کند؛ اما اگر طوری با آنان معاشرت دارد که به واسطه نجس بودن غذا، خود او

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۴۴.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۴۵. امام خامنه ای، برداشت از استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۸۳۳۲۸۰ تاریخ استفتاء: ۱۷/۱۰/۱۳۹۶

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۳۲ و ۳۴؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۴۵. خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل سوم، درس ۳۲، احکام مسجد ۱

مثلاً مبتلا به خوردن و آشامیدن نجس می‌شود، در این صورت باید بعد از غذا به آنان بگوید (تمام مراجع تقلید).

واجب نبودن اعلام نجاست توسط خریدار

پرسش: اگر خریدار چیز نجسی را که تطهیرشده است، برای کاری بخواهد که شرط آن طهارت ظاهری است؛ مثل لباس نمازگزار؛ در این صورت نیز اعلام کردن به او واجب است؟^۱

- خیر، لازم نیست به خریدار بگوید (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله سیستانی).
- فروختن متنجس، یعنی چیز پاکی که نجس شده است و آب کشیدن آن ممکن است، مانند میوه و پارچه و فرش اشکالی ندارد؛ ولی اگر مشتری بخواهد آن را برای خوردن یا کارهای دیگری که پاک بودن در آن شرط است مصرف کند، باید به او بگوید (آیت الله مکارم شیرازی).

فصل پنجم: احکام طهارت مقدسات

مساجد

حکم نجس کردن مسجد

پرسش: نجس کردن زمین و سقف و بام و دیوار مسجد چه حکمی دارد؟^۲

الف. زمین و سقف و بام و طرف داخل دیوار مسجد

- نجس کردن آن‌ها حرام است و در صورت نجس شدن واجب است که تطهیر شود (تمام مراجع تقلید).

ب. سمت بیرونی دیوار مسجد

- احتیاط واجب آن است که طرف بیرون دیوار مسجد را هم نجس نکنند و اگر نجس شود، نجاستش را برطرف کنند (حضرت امام خمینی (ره)).
- اگر نجس کردن طرف بیرون دیوار موجب هتک مسجد باشد، حرام است و برطرف کردن آن مقداری که رافع هتک باشد، لازم است و در صورت عدم هتک، احتیاط مستحب آن است که نجس نکنند و در صورت نجس شدن نیز لازم نیست نجاستش را برطرف کنند (آیت الله سیستانی).
- احتیاط واجب آن است که طرف بیرون دیوار مسجد را هم نجس نکنند؛ مگر آنکه واقف، آن را جزو مسجد قرار نداده باشد (آیت الله مکارم شیرازی).

وجوب کفایی تطهیر مسجد

پرسش: اگر جایی از مسجد نجس شود، تطهیر آن بر چه کسی واجب است؟^۱

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۳۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۵۶.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۳۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۰۰.

- بر همه کسانی که متوجه نجاست شده‌اند لازم است که به‌طور واجب کفایی، نجاست را برطرف کنند؛ یعنی اگر یک یا چند نفر اقدام به تطهیر کنند، از دیگران ساقط می‌شود و گرنه همه آن‌ها گناهکارند و کسی که مسجد را نجس کرده است در این حکم با دیگران تفاوتی ندارد (تمام مراجع تقلید).

وجوب فوری تطهیر مسجد

پرسش: اگر جایی از مسجد نجس شود، تطهیر آن واجب فوری است؟^۲

- بله، واجب فوری است (تمام مراجع تقلید).

نجس کردن اشیاء مسجد

پرسش: اگر حصیر یا فرش مسجد نجس شود، وظیفه چیست؟^۳

- بنابر احتیاط واجب، باید آن را آب بکشند؛ ولی چنانچه به‌واسطه آب کشیدن، خراب می‌شود و بریدن جای نجس بهتر است؛ یعنی ضرر کمتری دارد، باید آن را ببرند (حضرت امام خمینی (ره)).
- باید آن را آب بکشند. (امام خامنه ای)
- آنچه جزو شئون مسجد حساب می‌شود و فعلاً از آن در مسجد استفاده شده است؛ مثل فرش‌ها یا موکت‌ها یا حصیرهایی که در مسجد پهن است یا پرده‌هایی که آویزان است، نجس کردن آن‌ها حرام است و تطهیر آن‌ها واجب است و اگر بریدن جای نجس بهتر باشد؛ یعنی ضرر کمتری دارد، باید آن را ببرند؛ ولی بریدن مقدار معتنی به از آن یا تطهیری که موجب نقص باشد، محل اشکال است؛ مگر اینکه ترک آن موجب هتک باشد که باید برای رفع هتک راه‌حلی را که ضرر کمتری دارد، انتخاب کرد؛ اما آنچه جزء شئون مسجد حساب می‌شود، ولی فعلاً از آن در مسجد استفاده نمی‌شود و مثلاً در مخزن یا انبار نگهداری می‌شود، نجس کردن آن حرام است؛ ولی تطهیر آن واجب نیست؛ مگر آنکه بقاء نجاست هتک محسوب شود یا موجب ضرر مالی به آن و نقصان قیمتش شود (آیت‌الله سیستانی).
- باید آن را آب بکشند ولی چنانچه به‌واسطه آب کشیدن، خراب می‌شود و بریدن جای نجس بهتر است؛ یعنی ضرر کمتری دارد، باید آن را ببرند (آیت الله مکارم شیرازی).

خروج از عنوان مسجدیت

پرسش: اگر مسجدی را غصب کنند و به‌جای آن خانه یا مغازه و مانند آن بسازند یا در طرح توسعه و تعریض کوچه و خیابان‌های شهر و روستا قسمتی از مسجد در کوچه و خیابان واقع شود، طوری که دیگر به آن مکان مسجد نگویند، آیا احکام مسجد بر آن جاری می‌شود؟^۴

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۰۰.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۰۰.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۸؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۰۵؛ استفتاء کتبی خصوصی از آیت‌الله سیستانی، امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۰۴۷۴۸ تاریخ استفتاء: ۲۰/۱۰/۱۳۹۳.

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۱۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۰۳؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۴۱۶.

- چنانچه آثار مسجدی از آن محو شده یا به جای آن بنای دیگری ساخته شده است و امیدی هم به دوباره سازی آن وجود ندارد؛ مثل آنکه آبادی ویران شده و تغییر مکان پیدا کرده است، در این فرض معلوم نیست نجس کردن آن حرام باشد، گرچه احتیاط آن است که نجس نکنند (امام خامنه ای).^۱
- نجس کردن آن حرام نیست و تطهیرش نیز واجب نیست (آیت الله سیستانی).
- بنابر احتیاط واجب باز هم نجس کردن آن حرام و تطهیرش واجب است (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله مکارم شیرازی).

نجس کردن مسجد خراب شده

- پرسش: آیا در حرمت نجس کردن مسجد و وجوب تطهیر آن فرقی بین مساجد آباد و مساجد خراب شده هست؟^۲
- خیر، نجس کردن مسجد اگرچه مسجد خراب شده باشد و کسی هم در آن نماز نخواند، باز هم حرام است و واجب است که فوراً آن را تطهیر کنند؛ اما اگر طوری خراب شده باشد که تعمیر آن و نماز خواندن در آن ممکن نباشد به گونه ای که عرفاً دیگر به آن مسجد نگویند:
- بنابر احتیاط واجب باز هم نجس کردن آن حرام و تطهیرش واجب است (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله مکارم شیرازی).
 - مسجدی که غصب و خراب و متروک شده و به جای آن بنای دیگری ساخته شده یا به خاطر متروک ماندن، آثار مسجدی از آن محو شده و امیدی هم به دوباره سازی آن نیست، مثل این که آن آبادی تغییر جا یافته باشد، نجس کردن آن حرام نیست، گرچه احتیاط (مستحب) آن است که نجس نکنند. (امام خامنه ای)
 - نجس کردن آن حرام نیست و تطهیرش نیز واجب نیست (آیت الله سیستانی).

بردن عین نجس یا متنجس به مسجد

پرسش: بردن عین نجاست به مسجد، مانند خون و بول یا بردن متنجس؛ یعنی چیزی که نجس شده است، مانند لباس و کفش نجس، در صورتی که مسجد نجس نشود، چه حکمی دارد؟^۳

الف. بردن عین نجس یا متنجس به مسجد، بی احترامی به مسجد حساب می شود

- حرام است (تمام مراجع تقلید).

ب. بردن عین نجس یا متنجس به مسجد بی احترامی به مسجد حساب نمی شود

- اشکال ندارد؛ اما احتیاط مستحب آن است که عین نجس را هر چند بی احترامی هم نباشد، به مسجد نبرند (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله سیستانی).

۱. عین متن استفتائی که از رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) شده است و پاسخ آن بدین شرح است: «سؤال: مسجدی بوده که خراب شده و آثار مسجدی از آن محو شده یا به جای آن بنای دیگری ساخته شده است و امیدی هم به دوباره سازی آن وجود ندارد؛ مثل آنکه آن آبادی ویران شده و تغییر مکان پیدا کرده است، آیا نجس کردن آن مکان حرام است و تطهیر آن واجب است؟ جواب: در فرض سؤال معلوم نیست نجس کردن آن حرام باشد، گرچه احتیاط آن است که نجس نکنند (سیدعلی حسینی خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۴۱۶).

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۱۳ و ۱۰؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۰۳. خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل سوم، درس ۳۲، احکام مسجد

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۲؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۰۶.

- بردن عین نجس به مسجد هرچند بی‌احترامی به مسجد نباشد، بنابر احتیاط واجب حرام است؛ مگر چیزی جزئی که گاه در لباس و بدن شخص واردشونده یا در لباس بچه‌های کوچک است؛ اما بردن متنجس در صورتی که بی‌احترامی به مسجد نباشد و سبب آلودگی مسجد نیز نشود، حرام نیست (آیت‌الله مکارم شیرازی).

ورود کفار به مسجد

- پرسش: ورود اهل کتاب به مساجد مسلمین به منظور شرکت در جلسات دینی، وعظ و خطابه یا غیر آن، چه حکمی دارد؟^۱
- ورود مطلق کفار، چه کتابی، چه غیر کتابی، چه اهل ذمه و چه غیر اهل ذمه به مساجد مسلمین جایز نیست؛ اگرچه موجب نجاست مسجد یا هتک حرمت مسجد نشوند یا اینکه فقط بخواهند از یک در داخل شوند و از در دیگر بدون مکث و توقف خارج شوند (حضرت امام خمینی (ره) و امام خامنه ای).
 - چنانچه ورود کافر کتابی به مسجد باعث هتک یا آلودگی و تنجیس شود، بنابر احتیاط جایز نیست؛ ولی ورود کافر مشرک مطلقاً حرام است (آیت‌الله سیستانی).
 - آمدن آن‌ها به مسجد در صورتی که جهات شرعی را رعایت کنند و سبب آلودگی مسجد نشوند، همچنین ورودشان موجب خوش‌بینی آن‌ها به اسلام و مسلمین شود، اشکالی ندارد و گرنه بنابر احتیاط واجب باید از ورود کفار به مساجد جلوگیری شود (آیت‌الله مکارم شیرازی).

گذاشتن میّت در مسجد قبل از غسل دادنش

- پرسش: آیا می‌توان میّت را قبل از غسل در مسجد بگذارند یا اینکه او را در مسجد غسل دهند؟^۲
- نهادن جسد میّت در مسجد پیش از غسل دادنش اگر موجب سرایت نجاست و مستلزم هتک مسجد نباشد، مانعی ندارد. بعد از غسل دادن نیز بی‌اشکال است (حضرت امام خمینی (ره) و آیت‌الله سیستانی).
 - نهادن جسد میّت در مسجد پیش از غسل دادنش هرچند موجب سرایت نجاست و مستلزم هتک مسجد نباشد، بنابر احتیاط واجب جایز نیست (آیت‌الله مکارم شیرازی).

حرم معصومین علیهم السلام

حکم نجس کردن حرم معصومین علیهم السلام

- پرسش: حکم نجس کردن حرم پیغمبر و امامان (سلام‌الله‌علیهم‌اجمعین)^۳ چیست؟^۴

۱. سیدروح الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، ج ۲، کتاب الحدود، فصل فی احکام اهل ذمه، بخش احکام ساختمان‌ها، مسئله ۱۰ و ۹؛ سیدعلی حسینی خامنه‌ای، أجوبه الاستفتائات، سؤال ۴۱۹؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتائات جدید، ج ۳، سؤال ۲۰۳ و ج ۱، سؤال ۱۵۵. خامنه ای، سید علی، رساله آموزشی، ج ۱، فصل سوم، درس ۳۲، احکام مسجد ۱

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، اقتباس از مسئله ۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اقتباس از مسئله ۹۰۶؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، بخش [مسائلی که درباره موضوعات گوناگون از امام خمینی - استفتاء شده است.

۳. «در مشاهد ما فرقی بین ضریح مقدس و روپوش آن و سایر مواضع متبرکه آن نیست؛ مگر در حیث تأکید و عدم تأکید» (سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۲۰).

الف. نجس کردن بی احترامی حساب می شود

- حرام است (تمام مراجع تقلید).

ب. نجس کردن بی احترامی حساب نمی شود

- حرام است (آیت الله سیستانی).

- دلیلی بر حرمت آن نداریم (آیت الله مکارم شیرازی)

تطهیر حرم معصومین علیهم السلام

پرسش: اگر حرم پیغمبر (ص) یا حرم یکی از امامان (ع) نجس شود، تطهیر آن واجب است؟^۳

الف. نجس ماندن، بی احترامی حساب می شود

- تطهیر آن واجب است (تمام مراجع تقلید).

ب. نجس ماندن، بی احترامی حساب نمی شود

- احتیاط واجب است که اگر بی احترامی هم نباشد، آن را تطهیر کنند (حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله مکارم شیرازی).

- احتیاط مستحب است که اگر بی احترامی هم نباشد، آن را تطهیر کنند (آیت الله سیستانی).

ورود کفار به حرم امامان (ع)

پرسش: کفار می توانند وارد حرم پیغمبر (ص) یا حرم یکی از امامان (ع) شوند؟^۴

- ورود آنان به حرم پیامبر (ص) و ائمه (ع) اگر هتک و بی حرمتی شمرده شود، جایز نیست؛ بلکه بنابر احتیاط واجب مطلقاً وارد نشوند (امام خامنه ای).

قرآن کریم

حکم نجس کردن قرآن

پرسش: نجس کردن قرآن چه حکمی دارد؟^۵

۱. «مراد از حرم در این مسئله، روضه منوره است؛ یعنی محوطه ای که ضریح مقدس و قبر مطهر در آن قرار دارد؛ اما حرمت نجس کردن یا وجوب تطهیر سایر رواق ها یا صحن ها که مسجد نیستند، در صورتی است که موجب بی احترامی و هتک باشد.» (استفتاء کتبی خصوصی از آیت الله سیستانی)

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۲۰؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۰۴؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۴۴۲؛ استفتاء کتبی خصوصی از آیت الله سیستانی

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۲۰؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۹۰۴؛ منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۴۴۲؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۴۴۲.

۴. سید علی حسینی خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره ۲۲۶۹۶.

۵. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۲۱؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۳۵ و ۱۳۶. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۲۸۶۲۳ تاریخ استفتاء: ۱۷/۰۱/۱۳۹۴

الف. خط و ورق قرآن

- نجس کردن خط و ورق قرآن حرام است و اگر نجس شود، باید فوراً آن را آب بکشند (تمام مراجع تقلید).^۱

ب. جلد قرآن

- در صورتی که نجس کردن جلد قرآن بی‌احترامی به آن باشد، حرام است و باید آن را آب بکشند (حضرت امام خمینی (ره) و آیات سیستانی، مکارم شیرازی).
- نجس کردن قرآن که موجب هتک آن می شود جایز نیست و اگر نجس شد در صورتی که بی احترامی به قرآن باشد باید آن را آب بکشند. (امام خامنه ای)

نوشتن قرآن با مرکب نجس

پرسش: نوشتن قرآن با مرکب نجس چه حکمی دارد؟^۲

- نوشتن قرآن حتی یک حرف آن با مرکب نجس حرام است. اگر عمداً یا سهواً نوشته شود، باید آن را آب بکشند یا به واسطه تراشیدن و مانند آن، کاری کنند که از بین برود (حضرت امام خمینی (ره) و آیات عظام سیستانی، مکارم شیرازی).

وجوب کفای تطهیر قرآن

پرسش: تطهیر قرآن فقط وظیفه کسی است که آن را نجس کرده است؟^۳

- خیر، اگر دیگران هم باخبر شوند، وظیفه همه است که آن را پاک کنند^۴ و اگر یکی این وظیفه را انجام دهد، از دیگران ساقط می شود (حضرت امام خمینی (ره) و آیات سیستانی، مکارم شیرازی).

لزوم اجازه برای تطهیر قرآن شخص دیگر

پرسش: اگر قرآنی که متعلق به دیگری است، نجس شود، اجازه گرفتن از صاحب آن برای تطهیر قرآن لازم است؟^۵

- چنانچه صاحب قرآن اقدام به تطهیر بکند، بر غیر او تطهیر بدون اذن جایز نیست؛ اما اگر از تطهیر آن امتناع ورزد، بر دیگران واجب است که قرآن را تطهیر کنند (حضرت امام خمینی (ره)).
- حکم به جواز تطهیر قرآن بدون اذن گرفتن از صاحب آن مشکل است؛ مگر آنکه اذن گرفتن ممکن نباشد یا صاحب آن اجازه ندهد و خودش نیز اقدام به تطهیر نکند و نجس ماندن قرآن در عرف مردم، هتک قرآن حساب شود که در این صورت تطهیر واجب است (آیت الله سیستانی).
- تطهیر قرآن بدون اذن گرفتن از صاحب آن قطعاً جایز نیست؛ مگر آنکه اذن گرفتن ممکن نباشد یا صاحب آن اجازه ندهد و نجس ماندن قرآن نیز در عرف مردم، هتک قرآن حساب شود (آیت الله مکارم شیرازی).

۱. برخی از مراجع مثل آیت الله سیستانی می فرمایند: «در فرض عدم هتک، بنابر احتیاط واجب نجس کردن، حرام و آب کشیدن واجب است.»

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام التجاسه، مسئله ۲۲؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۳۸.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام التجاسه، مسئله ۲۸.

۴. برخی از مراجع مثل حضرت امام^ع می فرمایند: «برای حاکم شرع جایز است که شخص نجس کننده را ملزم به تطهیر کند.»

۵. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام التجاسه، مسئله ۳۹.

ضامن بودن نقص وارد شده بر قرآن

پرسش: چنانچه قرآنی که برای غیر است، نجس شود و به واسطه تطهیر از بین برود یا ناقص شود، چه کسی ضامن آن است و ضامن مربوط به نقص وارد شده به قرآن به دلیل نجس شدن آن است یا به دلیل نقص وارد شده به قرآن به سبب تطهیر آن؟^۱

- کسی که آن را نجس کرده است، باید خسارتی را بدهد که به سبب تطهیر، به قرآن وارد شده است (حضرت امام خمینی (ره)).
- کسی که قرآن را نجس کرده است، باید خسارت را با توجه به نقص قیمت وارد شده به قرآن، به سبب نجس شدن آن بدهد (آیات سیستانی و مکارم شیرازی).

دادن قرآن به کافر

- پرسش: انسان می تواند قرآن را در اختیار کافر قرار بدهد؟^۲
- احتیاط واجب آن است که از دادن قرآن به کافر خودداری کنند و اگر قرآن دست اوست، در صورت امکان از او بگیرند (حضرت امام خمینی (ره)، امام خامنه ای).
 - در صورتی که دادن قرآن به کافر مستلزم هتک باشد، حرام است و گرفتن قرآن از او واجب است (آیات سیستانی، مکارم شیرازی).

فروش قرآن به کافر

- پرسش: آیا فروش قرآن به کفار و اهل کتاب جایز است؛ به خصوص اگر بدانیم آنان قصد توهین ندارند؛ بلکه جهت مطالعه آن را تهیه کرده اند؟^۳
- احتیاط واجب آن است که از دادن قرآن به کافر خودداری کنند و اگر بدانید که موجب هتک حرمت به قرآن می شود جایز نیست قرآن را در اختیار کافر قرار دهید. (امام خامنه ای)
 - بنابر احتیاط، فروش قرآن به غیر مسلمان جایز نیست و معامله آن باطل است. البته قرارداد دادن قرآن در دسترس کافر به قصد هدایت و ارشاد او، با اطمینان به اینکه کتاب مجید در معرض هتک نیست، مانعی ندارد (آیت الله سیستانی).
 - در صورتی که امید تأثیری در آن باشد و مایه هتک و توهین نشود، جایز است (آیت الله مکارم شیرازی).

تربت معصومین علیهم السلام

پرسش: نجس کردن تربت امام حسین (ع) یا تربت حضرت رسول (ص) یا تربت سایر اهل بیت (ع) چه حکمی دارد؟^۴

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۲۷.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۲۳؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۳۹. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۶۱۳۷۸۹ تاریخ استفتاء: ۰۶/۱۰/۱۳۹۴.

۳. سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۶ ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جدید، ج ۱، سؤال ۶۲۷. امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۳۹۷۲۶۶ تاریخ استفتاء: ۱۴/۰۹/۱۳۹۲.

۴. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی احکام النجاسة، مسئله ۲۵؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، کتاب الطهارة، مسئله ۴۴۲. امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۶۲۱۹۶۱ تاریخ استفتاء: ۰۳/۱۱/۱۳۹۴.

- تربت امام حسین(ع) که از قبر مبارک حضرت به قصد تبرک برداشته شده است، اگر نجس شود و در عرف هتک و توهین محسوب شود، حرام و برطرف کردن نجاست آن واجب است. تربت و خاک قبر پیامبر خدا(ص) و سایر ائمه اطهار(ع) نیز که از قبور منوره ایشان به قصد تبرک برداشته شده است، در نجس شدن و تطهیر کردن، حکم تربت حضرت سیدالشهداء اباعبدالله الحسین(ع) را دارد. در تربت حضرت سیدالشهداء(ع) فرقی نیست که از قبر شریف آن مظلوم برداشته باشند یا آنکه از خارج بیاورند و به قصد تبرک و استشفاء بر قبر مطهر گذاشته باشند (حضرت امام خمینی(ره) و آیت الله سیستانی).
- نجس کردن خاک قبر شریف و آنچه که عرفا به آن ملحق است حرام است، در غیر این صورت فی نفسه اشکال ندارد. (امام خامنه ای)
- نجس کردن تربت امام حسین(ع) که از قبر مبارک حضرت به قصد تبرک برداشته شده است، چنانچه در عرف هتک و توهین محسوب شود، حرام و برطرف کردن نجاست واجب است. تربت و خاک قبر پیامبر خدا(ص) و سایر ائمه اطهار(ع) که از قبور منوره ایشان به قصد تبرک برداشته شده باشد، در نجس شدن و تطهیر، حکم تربت حضرت سیدالشهداء اباعبدالله الحسین(ع) را دارد (آیت الله مکارم شیرازی).

افتادن اشیاء محترم مثل تربت یا اسماء متبرک که در چاه توالت

- پرسش: اگر ورق قرآن یا چیزی که احترام آن لازم است، مثل تربت یا کاغذی که اسم خدا یا پیغمبر(ص) یا امام(ع) بر آن نوشته شده است، در مستراح بیفتد، وظیفه چیست؟^۱
- چنانچه ورق قرآن یا چیزی که احترام آن لازم است، مثل کاغذی که اسم خداوند متعال یا پیامبر(ص) یا یکی از معصومین(ع) بر آن نوشته شده است در مستراح بیفتد، بیرون آوردن و آب کشیدن آن اگرچه خرج داشته باشد، واجب فوری است (تمام مراجع تقلید).

وظیفه در صورت عدم امکان استخراج آن

- پرسش: اگر سکه‌ای که اسماء محترمه دارد، مثلاً روی آن عکس روضه مبارک امام رضا(ع) و اسم مبارکشان نوشته شده است یا مهر تربت در دستشویی بیفتد، باتوجه به هزینه‌اش که برای بعضی افراد، صرف آن مقدور نیست و باتوجه به انحصار دستشویی، می‌توان از آن برای تخلی استفاده کرد؟^۲
- بیرون آوردن و آب کشیدن آن اگرچه خرج داشته باشد، واجب فوری است؛ اما اگر بیرون آوردن آن ممکن نباشد، کسانی که مطلع هستند، باید به آن توالت نروند [بنابر فتوا یا احتیاط واجب]^۳ تا یقین کنند آن ورق پوسیده است^۴ و نیز اگر تربت در توالت بیفتد و بیرون آوردن آن ممکن نباشد، باید [بنابر فتوا یا احتیاط واجب] تا وقتی که یقین نکرده‌اند که به کلی از بین رفته است، به آن مستراح نروند (تمام مراجع تقلید).

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۴۰؛ امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۹۰۴۵۰۲ تاریخ استفتاء: ۰۷/۰۶/۱۳۹۷

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۴۰؛ امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۹۰۴۵۰۲ تاریخ استفتاء: ۰۷/۰۶/۱۳۹۷

۳. آیت الله مکارم شیرازی در این حکم قائل به احتیاط واجب هستند؛ ولی فقهای دیگر، بنابر فتوا قائل به این حکم شده‌اند.

۴. برخی از مراجع مثل آیت‌الله سیستانی در ادامه مسئله تصریح می‌کنند که اعلام به دیگران واجب نیست (استفتاء کتبی خصوصی از آیت‌الله سیستانی).